

Fikir Sanat ve Edebiyat Dergisi

KAFKAOKUR*

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ · SAYI 27 · YIL 4 · MAYIS 2018 · 8 TL

*...ben edebiyattan ibaretim.

Aksamsefası

27

Patricia
Pilar 18

KAFKAOKUR**Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi**

"...ben edebiyattan ibaretim."

Franz Kafka

Aylık Edebiyat Dergisi**Sayı 27 - Mayıs 2018 - 8 TL**www.kafkaokur.com**● kafkaokur****● kafkaokurdergi****İmtiyaz Sahibi**

Gökhan Demir

Yayın Yönetmeni

Gökhan Demir

Editör

Merve Özdolap

Sanat Yönetmeni

Rabia Gençer

Kapak Resmi

Tülay Palaz

Düzeltil

Fatih Cerrahoğlu

Yayın Danışmanı

Baran Güzel

İletişim

e-posta: okurtemsilcisi@kafkaokur.com

Online Satış

kafkadukkan.com

bilgi@kafkadukkan.com

telefon: +90 530 727 15 23

Adres

Firuzaga Mah. Yeni Çarşı Cad.

Adan Apt. 39/1

Beyoğlu, İstanbul

ISSN

2148-6824

Yayın Türü

Yerel, Süreli Yayın

Baskı

İmak Ofset Basım Yayın

Tic. ve San. Ltd. Şti.

Merkez Mah. Atatürk Cad. Göl Sok.

No:1 Yenibosna, İstanbul

Tel: 444 62 18

Matbaa Sertifika No: 12351

Dağıtım

DPP: (212) 622 22 22

©Her hakkı saklıdır

Bu dergide yer alan yazı, makale,

fotoğraf ve illüstrasyonlar elektronik

ortamlar da dâhil olmak üzere yazılı

izin olmaksızın kullanılamaz.

İllüstrasyon & Kolaj

Tülay Palaz

Rabia Gençer

Eren Caner Polat

Tayfun Yağıcı

Erişcan Türk

Yeliz Akın

Zülal Öztürk

Atilay Aşkaroğlu

Sudenur Gültekin

Şeyma Türk

Aysu Bekar

Elif Öner

Alper İstanbullu

Rabia Aydoğan

Ezgi Karaata

Alkim Beyhan

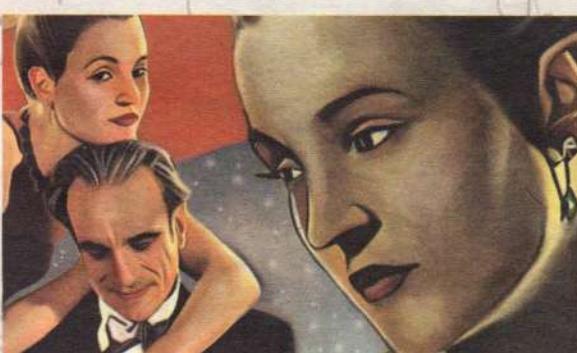
Lokman Önsoy

Caner Eker

Tahir Keskin

Batuhan Bayrak

Esma Ak

- 6** Maya Angelou Nermin Sarıbaş
- 16** Gürültüde Aşağıya Çekilmek Ece Temelkuran, Deneme
- 18** Arthur mu Mahmut mu? İsaçag Uygar Eskiciyan, Öykü
- 21** Uçuşan Kelimeler Ezgi Ayvalı, Öykü
- 22** İnsan Dünyası Bahri Butimar, Şiir
- 23** Asuman Nazlı Başaran, Şiir
- 24** Şimal Yıldızı Eray Yasin Işık, Öykü
- 26** Bülent Ortaçgil, Değirmenler (1999) Rabia Gençer, Kolaj
- 28** Sanat Sanat İçindir Kaan Murat Yanık, Anı
- 30** Hansen'in Evlatları Nick Thorpe, Çeviren: Tugay Kaban, Çeviri İnceleme
- 32** Ateşin Dizi Dibinde Gonca Özmen, Anlatı
- 34** Absürt Tiyatro Üzerine Oğuz Kaan Boğa, İnceleme
- 37** Hayallerimin Kanatları Atılay Aşkaroğlu, Anlatı
- 38** Kaptanlarım Tilman Rammstedt, Çeviren: Özge Özkan Çeviri Öykü
- 40** Ayrılık Vakti Geldiğinde Tekin Tekik, Şiir
- 41** Dem Şükrü Ağaçdalı, Şiir
- 42** Hälâ Gülmüşüyor Baran Güzel, Öykü Dizisi
- 45** Uzak İhtimal (2009) Erişcan Türk, Film Alıntısı
- 46** Yalnızca "Hastalıkta" Sev Beni... Erçin Işık, Film İnceleme
- 48** Saksıdaki Çiçekler Sumru Uzun, Öykü
- 50** Mevsim İlkbahar Duygu Çetin, Anlatı
- 51** İyi Uykular Cansu Cindoruk, Anlatı

KAYBOLAN KAPI

Gökhan Demir - Arzum Ceren Kocabiyik

Bir yanım Kadıköy bir yanım Beyoğlu
Bir vapur hıncahınç insan
bir terk edilmiş Rum evi gibi hiç insan

Güz günü gibi kuru, soluk
Sisteki sigara dumanından farksız
Yalnızlığın mı yankılanıyor
Yoksa kulakların mı tıkanıyor
Aynı dalga çevresinde dönüp dolaşan balık misali
Ölümüm bu denizden olacaktır belki de
Ya da ölümüm kimsenin bilmediğinden
Sokaklarımı gezdim. Bir el omzuma dokunsayıdı eğer
bir yavru kedinin sırtını şışirmesi gibi ya da
yillardır bana penceremden bakan o dağ gibi olduğumu anlayacaktım
Şimdi bir avuç kadarım
Sonbaharda savrulan bi yaprak misali yoksul
Beni doğuran güneş, büyütlen yağmur
Şimdi kurutan güneş, taşırın yağmur
Dağılıyor, dokunamıyorsun
Bağırıyor, duyamıyorsun

Gidenin gelmediği yerdesin
Hiçbir yerdesin

Duvarların sandığınaslında sırtındı
Bulamadığın yüzler bundandı

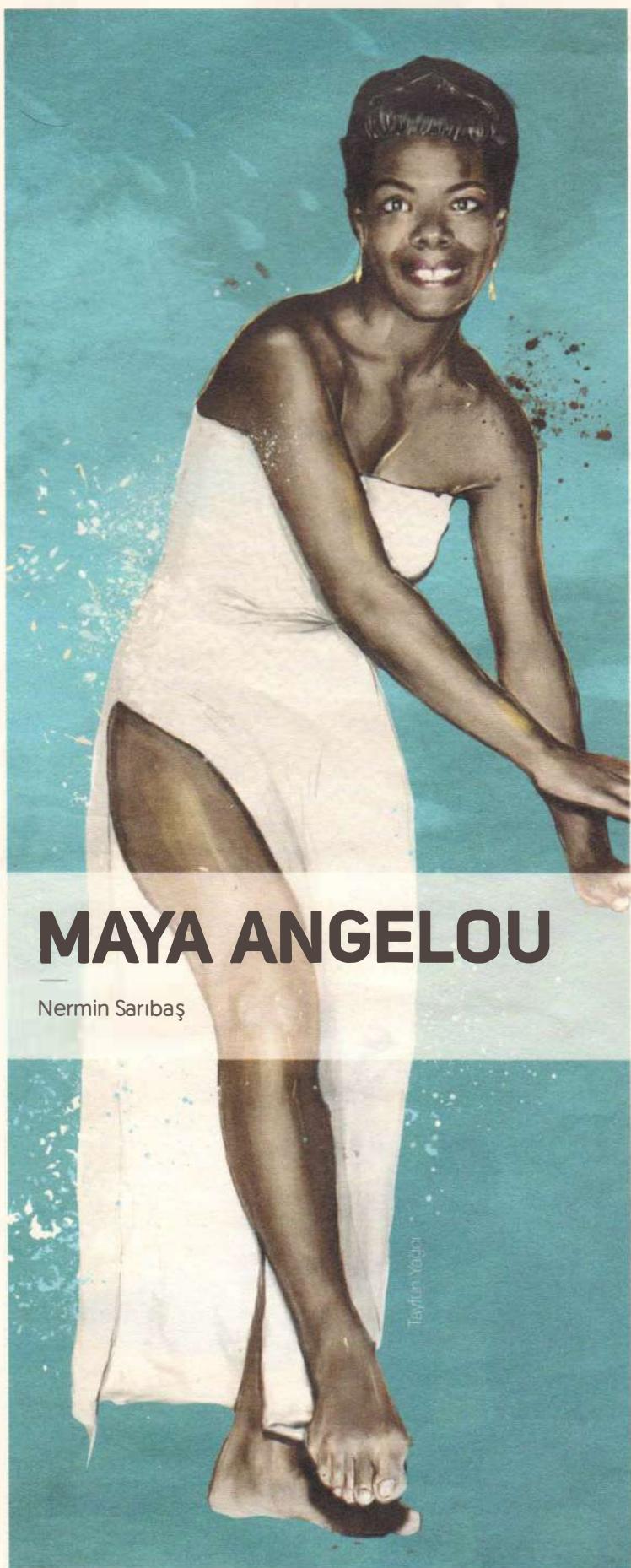
Hiç mi ümit yok
kaybettiklerin, kaybedilenler
gidenler, kalanlar
-sa -sı -de -da sı var mı bunun?

Çağın adı yok, alıp başını gidemiyorsun

Gittiğin yer döndüğün sırtın
Buralar kurak, çiçek açmaz
Kendi bozkırını kurabılır mı insan
Kendi bozkırında baharı kıskanır mı
Yaksalar kalacak bir tutamın yok
Bu yangında ilk kurtarılacak olan ne

Ne var ne yok kaybolan kapına serer rüzgâr
Şimdi kaybolan, kapına bırakılmış kundakta bir bebek yalnızlık.

MAYA ANGELOU

Nermin Sarıbaş

Tayfun Yıldız

*Beni sözlerinizle vurabilirsiniz,
Gözlerinizle yaralayabilirsiniz beni,
Nefretinizle beni öldürüp bilirsiniz
Ama hava gibi, su gibi
Ben yine ayağa kalkacağım.*

KAFESTEKİ KUŞ NEDEN ŞAKIR BİLİRİM, AH BİLİRİM

Hayata bir sıfır yenik başlamanın ne olduğunu bilir misiniz? 1900'lü yılların ilk elli hatta altmış yılında, ırkçılığın tavan yaptığı Amerika Birleşik Devletleri'ni kafanızda canlandırın. Ten renginden dolayı ezilen, aşağılanan, dövülen, öldürülün siyahları düşünün. Sadece renginizden dolayı beyazlarla aynı kaldırımdan yürüyememenin ne olduğunu bilir misiniz? Öğrencilik yıllarımızda Amerikan tarihi bizleri çok da ilgilendirmediğinden oylara sadece uzaktan bakmakla yetiniriz. Oysa kıtalardan kendi arzuları dışında kopartılarak köleleştirilen, bir mal gibi alınıp satılan Afrikalılar için durum böyle değildir. Siyahlar katledilmesi gereken yaratıklar muamelesi görürken her türlü haktan da mahrum bırakılırlar. Bu gidişata dur diyen insan hakları savunucuları, sivil toplum hareketleri yavaş yavaş onları örgütlemeye, bilinclendirmeye ve çetin mücadeleye başlar.

İşte bu mücadelenin en önemli temsilcilerinden biri yazar, şair, şarkıcı, dansçı, koreograf, Hollywood'un ilk siyahi kadın yönetmeni, feminist ve insan hakları savunucusu Maya Angelou. O bu özelliklerinin yanında kendi deymiyile bir "öğretmen". Yaşamı boyunca çevresine, ülkesine, insanlığa karşıştıkları engellerin zorluğu ne derecede olursa olsun "iç seslerini" bulmalarını salık veren bir rehber. Yazdığı otobiyografik romanları, şiirleri, ezilenlerin ve siyahların haklarına yönelik topyekûn mücadelenin bir ışığı olur.

ÇOCUKLUĞU VE ARKANSAS YILLARI

Yirminci yılın başında octoroon (soyunun sekizde biri siyah) olarak tanımlanan bir anne ve Trinidadlı bir babanın ilk çocuğu olarak dünyaya gelen "Belalı Baxterlar" ailesinin baş döndüren güzellik sahip kızı Vivian ile yakınlık bir asker olan Bailey Johnson 1924 yılında tanışırlar. Belalı ailesine rağmen bu güzel kadını seven Bailey her şeyi göze alarak Vivian'la evlenir ve ailinin bulunduğu ortamdan uzaklaşarak Kaliforniya'ya yerleşirler. Bir süre sonra ilk çocukları Bailey Jr. iki yıl sonra da 4 Nisan 1928'de Marguerite Annie Johnson yani bilinen adıyla Maya dünyaya gelir. Çift bir süre sonra ateşle barut haline gelince bir arada

yaşayamayacaklarına karar verirler. Anlaşmazlıklar öyle had safhadadır ki çocukların bakımı konusunda bile ortak karar almakta zorlanırlar. Ve en nihayetinde de beş yaşındaki Bailey'i ve üç yaşındaki Maya'yı bileklerine takılı kimlik künyele-riyle birlikte Arkansas'a büyükannelerinin yanına gönderirler. Maya yedi yaşına geldiğinde çocukların annelerinin yanına St. Louise'e yollanırlar. Burada korkunç bir olay yaşanır. Maya annesinin sevgilisi tarafından tecavüze uğrar. Yaşıdığı bu olayı abisine anlatınca zanlı tutuklanır. Saldırgan sevgili cezaevinde bir gün tutulduktan sonra salınır. Ancak dışarı çıktıktan dört gün sonra öldürülür. Bir yandan yaşadığı travmatik olay öte yandan tecavüzcüsünü ifşa ettiği için öldüründüğünü düşünen küçük Maya içine kapanır. Bu olayı takip eden beş yıl boyunca Bailey dışında kimselerle konuşmaz çünkü sesinin insanları öldürecek denli güçlü olduğuna inanır. Çevresindeki herkes ona "budala" muamelesi yaparken annesi Vivian ona sımsıkı sarılır ve bir gün iyi bir öğretmen olacağını söyler. Bu yüzden de Maya yazar ve insan hakları savunucusu olmasının dışında öğretmenlik kisvesini de üzerine geçirir.

Maya'yı suskunluğundan kurtaramayan annesi çocukların yeniden büyükannelerinin yanına gönderir. Burada Bertha Flowers adlı bir kadın sayesinde konuşmaya başlar: "Anne-annen her firsatta okuduğunu söylüyor. Bu çok güzel, ama yeterli değil. Kelimelerin kâğıtta yazılı olduğunu daha fazla anlamam var. Daha derin anlam katabilmek için insan sesine gereksinim duyarlar." Maya'nın şiir ve okumaya olan ilgisini de gören Flowers ona, "şiiiri okumadığın sürece sevemezsın," der ve Maya on üç yaşına geldiğinde yeniden konuşmaya başlar.

Siyah çocuklar için tehlikeler barındıran bu ırkçı kentte kaldırımda beyaz biri yürüyorsa, siyahlar kenara çekilmek zorundadır. Bailey genelde bu yazısız kurallara sessizce boyun eğerken bir gün dayanamaz ve abartılı sesle: "Evet efendim, evet. Patron sizsiniz. Patron!" diyerek yol verir beyazlara. Kulağına gelen bu olay sonrasında torunları için endişelenen büyükanne onların güvenliği açısından annelerinin yanına gitmeleri gerektiğini yoksa Klu Klux Klan tarafından dövülebileceklerini veya öldürülebileceklerini düşünür.

SAN FRANCISCO VE ANNESİYLE KAVUŞMASI

Büyükannesiyle San Francisco'ya trenle vardıklarında kırmızı rujlu, yüksek topuklu, çok güzel ve zarif bir kadın olan Vivian karşılara onları. Maya annesinin güzelliği karşısında büyülür. Yaklaşık iki hafta sonra Vivian, Maya'nın hayatı boyunca unutamayacağı konuşmasını yapar: "Maya, büyükanne gibi olmadığım için beni onaylamıyorsun. Bu doğru, evet, değilim. Ama ben senin annenim ve yaşadığım evin mas-

raflarını karşılayabilmek için bir taraflarımı yırtıyorum. Okula gittiginde, öğretmenin sana gülümseyeninde sen de gülümseyerek karşılık ver. Tanımadığın öğrenciler gülümseyeninde sen de gülümse. Hem, ben senin annenim, eğer yabancılara zaraki de olsa bir kerecik gülümseyebilirsen, bunu benim hatırlım için hayli hayli yapabilirsin. İnan bana, buna minnettar olacağım," der. Maya, o gün sırı bir başka insanı gülümseterek yüce gönüllü olunabileceğini öğrenir. Hatta sonrasında da güzel bir sözün ya da birine verilen destegin cömert bir hediye olduğunu düşünür:

"Hiçbir zaman hayırsever biri olarak bilinmesem de olur, fakat kesinlikle merhametli biri olarak tanınmak istiyorum."

Kendilerine üç hafta sonra katılan Bailey'i tren istasyonundan aldıkları günün gececi Vivian çocukların neden büyükannelarının yanına gönderdiğini açıklar: "Sizi çok özledim, fakat sizin için olabilecek en iyi yerde olduğunuzu emindim. Ben berbat bir anne olurdum. Hiç sabırm yoktu. Maya, sen iki yaşındayken benden bir şey istemiştin. Ben o sırada konuşmakla meşguldüm, bu yüzden sen de elime vurdun ve hiç düşünmeden sana bir tokat patlatıp koltuktan düşmeye neden oldum. Bu seni sevmediğim anlamına gelmiyordu. Bunun tek anlamı, henüz anne olmaya hazır olmadığımdı. Size açıklama yapıyorum, özür dilemiyorum. Eğer benimle kalsaydınız, hepimiz bundan pişman olurduk."

Vivian çocukların babalarıyla tanışmaları gerektiğini düşünerken onları sırayla San Diego'ya gönderir. Bailey hoşnutsuz olarak geri döner. Sıra Maya'dadır. Maya bir gün babasıyla birlikte Meksika sınırlarındaki bir köye gezintiye gider, babası zilzurna sarhoş olduğundan eve dönebilmek için arabayı kendisi kullanmak zorunda kalır. Geri döndüklerinde babasının sevgilisi Maya'yı suçlar, aralarında tartışma çıkar ve kadın Maya'ya dikiş makinesiyle saldırır. Kendine gelen babası yaralanan kızını bir arkadaşının evine pansumana götürdüktken sonra onu öylece bırakır. Maya toparlanıp kendine gelince oradan ayrılır ve üç hafta kadar sokaklarda yaşadıktan sonra annesini arayarak geri dönüş bilet ister. Sorumsuz babasıyla ise bir daha görüşmez.

Arkansas'tayken aldıkları eğitimden bir buçuk sönjestir ile ride olmasından dolayı Vivian kızına isterse yarımdan bir işe yerleşebileceğini veya evde kalabileceğini önerir. Maya da çalışmak hatta 'vatman' olmak istediğini söyler. Ancak iş başvurusu için gittiği, beyazların çalıştığı ofiste kimse onunla ilgilenmez. Yaklaşık üç hafta boyunca birinin kendisiyle ilgilenmesini bekleyen Maya'yı en sonunda yönetici olduğunu söyleyen bir adam görüşmeye alır. Maya yoğun ısrarları sonucunda işi alır. Hatta işe alınan ilk siyah vatman olarak gaze-

Tayfun Yagci

telere çıkar. Aylar sonra bir gün Vivian kızına o iş tecrübesinden kendisiyle ilgili ne öğrendiğini sorduğunda, "Çalışmaktan korkmadığımı öğrendim ve hemen hemen hepsi bu," yanıtını alır. Vivian ise, "Hayır, gücün olduğunu öğrendin! Güç ve kararlılık. Seni seviyorum ve seninle gurur duyuyorum. Bu ikisi oldu mu, herhangi bir yere, istedigin her yere gidebilirsin," der.

Maya bir gün izinsiz olarak arkadaşlarıyla eğlenip eve geç geldiği için annesinden dayak yer. Bailey, kardeşini annesinin elinden zor kurtarır. Ertesi sabah uyandığında yüzü gözü mosmor olan ve dudakları şişen Maya, Bailey ile birlikte bavulları ellerinde evden çıkmaya hazırlanırken Vivian olanlardan çok pişman olduğunu söyleyerek çocukların ayaklarına kapanır: "Delirmiştüm. Aklımı kaybetmiştim. Sen yedi yaşındayken o piç kurusunun sana ne yaptığı aklıma geldi. Başka birinin seni alıp götürdüğünü, seni istismar ettiğini, hatta canını aldığı hayal dahi etmek istemem."

Bailey orduya yazılır ve evden ayrılır. Bu durumdan mutsuz olan Maya aynı zamanda ergenlik buhranlarıyla boğuşmak zorunda kalır. 1.80 boyunda dar kalçalı, uzun sıcka bacakları ve çıkıştı halinde duran küçük memelerinden hoşnut olmayan Maya okuduğu *Kuyu* adlı bir kitabın etkisiyle kendisinin eşcinsel olup olmadığını sorgular. Bu durumunu test etmek için mahalleden hoşlandığı Babe adlı genç, yakışıklı bir delikanıyla birlikte olur ve ondan hamile kalır. Hamileliğini bir süre bol kiyafetler giyerek gizleyen ancak sekizinci ayı dolunca durumdan evdekileri bir mektupla haberدار eder. İş seyahatindeki Vivian'ı kocası Clidell Jackson hemen eve çağırır. Apar topar geri dönen Vivian kızına bu genci sevip sevmediğini sorar. Maya'dan sevmediği yanıtını alınca da: "Tamam o zaman, mesele kapandi, üç hayatı mahvetmeyeceğiz. Bizim -senin ve benim- ve bu ailenin harika bir bebeği olacak. Hepsi bu," yanıtını verir. Vivian dönemin muhafazakâr Amerikan koşulları da düşünüldüğünde biricik kızına ailesine kara leke sürmüştür bir evlat gibi davranışmaz ve sahiplenir onu. Ona göre evli olmadan çocuk sahibi olmak zahmetlidir ancak hayatın ta kendisidir.

Maya henüz on yedi yaşında genç ve bekâr bir anne olarak hayatının sorumluluğunu almak ister. Annesini çok sevse de onun kendisini on üç yaşına kadar başkalarının yanında bıraklığını unutmamıştır. Vivian'a kararını söyler. Yemek yapmayı bilmediği halde küçük bir restoranda aşçılık işi bulur. Eve döndüğünde annesinin yardımcısı Ford Baba'dan yemek yapmanın inciliklerini öğrenir ve işe başlar. Çalıştığı zamanlarda bebeğine bakması için annesinin bulduğu beyaz ve yaşlı bir kadına bırakır bebeğini. Yaşlı olduğu ve ölüme yakın olduğu için bu kadının ölüm ve yaşam konusunda daha anlayışlı ve ön yargılardan kurtulmuş olabileceğini düşünür.

Kendisine bir oda kiralayan Maya bir gün yemek yiyişinden, sofra adabından, gülümseyişinden çok etkilendiği bir gençle tanışır. Kivircik adını verdiği bu adam Maya'nın gerçek anlamdaki ilk aşkıdır. Tek sorun adının hayatında evlenmek istediği başka bir kadının varlığıdır. Maya bu bilgileri düşünmemek üzere zihninin en derin köşesine saklarken bir süre sonra Kivircik, söylediği üzere kız arkadaşına geri döner. Maya ilk aşk acısının ıssızlığıyla derinden yaralanır. San Fransisco sokakları ona anlamsız gelmeye başlar. Yemek pişirmek rutin bir işe dönüşmüştür, müzik ve dans ise ona hiç olmadığı kadar uzaktır artık. Bitmek bilmeyen bir açının içinde yüzmeye başlamıştır.

Aylar sonra gittiği deniz yolculuğundan mühimmat gemisiyle geri dönen Bailey, Maya'nın kurtarıcısı olur. Çok zayıflayan Maya'yı gören Bailey bu duruma üzülür ve kız kardeşine San Francisco'dan ayrılarak Los Angeles veya San Diego'ya gitmesini önerir. Maya Los Angeles'a gitmeye karar verirken abisi ona 200 dolar harçlık verir. Vivian ise onu destekleyerek: "İçine girdiğin şey ne olursa olsun en iyisi ol. Eğer bir fahişe olmak istiyorsan, bu senin hayatın. En iyisi ol. Ucundan tırtıklama. Sahip olmaya değer her şey için çalışmaya da değer," der.

Los Angeles'a vardığında annesinin akrabaları "Belalı Baxterları" arar. Bir süre orada kalmayı planlar ancak Baxterlar sanki Maya oradan öylesine geçerken uğramış gibi muamele ederler. Çocuğunu ve kendisini bağırlarına basmayan Baxter ailesinin bu tutumundan çok incinen Maya bir gece kulübünde garsonluk işi bulur. Sürekli kulübe gelen iki kadın onu hafta sonu evlerine davet ederler ancak diğer garsonlar kadınların eşcinsel olduğunu ve dikkat etmesi gerektiğini söylerler. Korkmadığını ispat etmek için o pazar günü kadınların verdiği adres'e gider. Kadınlar ona esrar verir. Kendisinin cesur olduğunu ispatlamaya çalışan Maya bunu reddetmez. Bu kadınların kendisini kötü amaçlarına alet edeceğini düşünerek tuvalete gitme bahanesiyle bir plan yapar. Ev sahibi tarafından evlerinden çıkarılmak istenen ancak evlerini çok seven bu kadınların zaten fahişelik yaptığını bildiği için onlara bu evi kendisinin kiralayacağını ve faturaları üzerine alacağını, karşılığında da onlara müşterilerini kendisinin bulacağını teklif eder. Kadınlar o evde kalabilmek için teklifi kabul ederler. Maya'nın tek şartı kendi izni dışında kimseyle görüşmemeleridir. Bir süre bu şekilde çalışan kadınları bir gün aniden ziyaret eden Maya evde bilgişi dışında birilerini görünce kadınlar çok kızar ve işi bırakır. Kadınlar onu polise şikayet etmekle tehdit edince çocuğunu kaybetmekten korktuğu için pilini pırtını toplayıp büyükannesinin yanına Arkansas'a kaçar. Bir süre burada kaldıktan sonra beyazların yaşadığı kasabadaki mağazaya hem Kaliforniya kızı hem de özgür biri olduğunu göstermek için alışverişe gider:

"Beyazlar Kasabası'na süzülerek girdiğimde bir hava boşluğu meydana geldi. Hava sönüp ağırlıkla çöküvermişti sanki. Beyaz pencerele bakıp o gergin görüntülerini kaybetmelerini ve doğal hallerine geri dönмелere bekledim. Ama sokağın iki yanındaki perdeler kırımdamıyordu. Beyaz kadınların, aksak ancak kesinlikle zarif yürüyüşümü kaçırdıklarını fark ettim. Ardından, bitkin halde olduğumu kabul ettim, fakat başımı ısrarla dik tutarak omuzlarımı da hiç olmadıkları kadar dikleştirdim."

Mağazadaki sarışın tezgâhtardan Simplicity kâğıdı isteyen Maya'ya tezgâhtar kız kendilerinde bulunmadığını ama sipariş verebileceğini söyler. Birkaç gün sonra siparişlerini almak için mağazaya giden Maya'yi bu sefer farklı ve asık suratlı başka bir beyaz tezgâhtar kadın karşılar. Kadının kendisine, "Sen olduğun yerde dur da geçeyim," demesini hazmedemez ve "Asıl sen olduğun yerde dur da ben geçeyim," diye karşılık verir. Maya daha büyükannesinin yanına varmadan olanlar çoktan kulağına gitmiştir. Büyükanne Henderson öfkeden burun deliklerini şişirmiş olarak bekler ve bir tokat patlatır torununa: "Kaliforniya'ya gittin diye bu deli insanların seni öldürmeyeceğini mi sanıyorsun? O akıl hastası çocukların senin ırzına geçmeyeceklerini mi sanıyorsun? O son derece önemli ilkelerin sayesinde o adamların buraya gelip ortalığı karıştırmayacağını mı sanıyorsun? Eğer öyleyse, yanlışlıyorsun. Seni ve bizi yüce Tanrı'dan ve biraz mesafeden başka hiçbir şey koruyamaz. Senin ve bebeğin eşyalarını topladım. Wilson kardeş sizi Louisville'e götürmek için yolda."

San Francisco'ya geri dönen Maya bir lokantada işe girer ve maaşının çoğunu evinde kaldığı annesine verir. Kalan parasıyla da kendisine plak ve kitap satın alır. Vivian'ın kızının içindeki potansiyelin bir gün ortaya çıkacağına inancı sonsuzdur. O dönem yaptığı işlerden hoşnut olmayan Maya orduya girmeye karar verir. Çocuk doğurmuş olmasına rağmen tüm muayenelerden geçer. Ancak ofise çağrıldığında kendisini bir sürpriz beklemektedir:

"Bu senin imzan mı Johnson?"

"Evet, efendim. Bu benim imzam."

Görevli Maya'nın kendilerine yalan söylediğini, adının California Meslek Okulu'nun Amerikan Karşıtı Faaliyetleri İzleme Komitesi'nin listesinde yer aldığı söyler. Maya orada sadece dans dersleri aldığı söylerken görevli sert bir şekilde kendilerine aptalı oynamaması gerektiğini ve oranın komünist bir örgüt olduğunu söyler. Maya'nın orada iki yıl boyunca yani on dört ve on beş yaşında ders aldığı, bir öğretmeninin burs ayırdığını söylemesine rağmen ordu yetkilisi, "Komünistler Tanrı tanımazlar, Johnson. Ve bizler Tanrı'nın emrinde savasırız," der. Normalde dava açabilecekleri hâlde genç ve masum

Fayyun Yagci

F.Y.Y.

olduğu için sadece orduya kabul etmeyeceklerini söylerler. Maya yalan söylemişti ancak bu hiç çocuk doğurmadığı ile ilgiliydi. Stalin'in fotoğrafını görse tanımazdı bile.

Bir restoranda gece vardiyasında çalışmaya başlar. R. L. Poole adlı bir adam restorana gelir ve kendisiyle çalışacak bir dansçıya ihtiyacı olduğunu söyler. Maya'ya ritmik tap dansı yapmayı teklif eder. Ancak Maya sadece bale ve modern dans yaptığına, tap dansını öğrenebileceğini söyler. Bir süre birlikte prova yaptıktan sonra sahneye çıkan ikiliden Maya sahne performansı sırasında tutulup kalır ve gösteriyi zor bela bitirir. Birkaç kez daha sahneye çıkarlar ama çok fazla ilgi görmezler. Poole kariyerine dansçı olan eski kız arkadaşıyla devam etmeye karar verir. Kariyerinin başlamadan bitmesine lanet eden Maya'nın gözyaşları ateş ve öfke doludur. Gençlik aşkı Kivircik başkasına gitmiş, lezbiyenlere karşı kendini koruma girişimi ona bir genelev kazandırmış, çocuğunu kaybetme tehlikesiyle karşılaşmış, çocukluğunu geçtiği eve kanat çırpmış ama geri gönderilmiş, ordu ve dans kariyeri ise sona ermiştir. Birinin kendisine sempati duyması için sahip olacağının hiçbir özelliğini olmadığını düşünen genç Maya her şeye rağmen kendini toparlamaya karar verir. Zira ne kendine acıယak zamanı ne de böyle bir lüksü vardır. Tüm cesaretini toplayarak annesinin Stockton kasabasında lokantası olan bir arkadaşının yanında yardımcı aşçı olarak çalışmaya başlar. Bebeğini de mahallenin tüm çocuklarına bakıcılık yapan Koca Mary lakaþlı bir kadına bırakır.

Gece vardiyalarından birinde restorana orta yaþlı, nazik bir müþteri gelir ve kahvaltı yapmak istediðini söyler. L. D. Tolbrook adlı muhafazakâr görüñümlü bu adama vardiyası bitmesine rağmen kahvaltı hazırlar. Restorana sık sık gelen bu adam her seferinde cebinden bir tomara para çiktıktan sayarken Maya büyük balığı yakaladığını düşünür. Bir akşam Maya'yı iþten sonra araba gezintisine çıkartan Tolbrook tek başına seyahat etmekten sıkıldığını ve haftada iki gün seyahatinde kendisine eşlik edip edemeyeceğini sorar. Kendisine çok nazik davranışan bu adam genç kızın gönlünü kazanır. Tolbrook'un iþinden hiç bahsetmemesinden dolayı onun kumarbaz veya fahiþelere uyuþturucu temin eden biri olduğunu düşünür. Her seyahatlerinde sürekli kıkırdayan Maya'ya çıkışan Tolbrook, "Bu malin duyguları yok ettiðini biliyor musun?... Evliliðimi mahveden þey bu meret... Seni de kaybetmek istemiyorum. Üstelik de bulur bulmaz," der. İlk kez birinin kendisi için endişelendirdiğini ve sevdigini düşünen Maya bu adamın varlığına şükreder. Sonraki üç gün lokantaya hiç uğramayan Tolbrook ortaya çıkışınca çok para kaybettiðini, boğazına kadar borca battığını, yaþlı ve çirkin karısından bu durumda kurtulmasının çok zor olduğunu yakınır. Maya kendisiyle evlenmek isteyen bu adamı kaçırmaþ istemez ve

onun için ne olursa yapabileceðini söyler. Nasıl tuzağa düşürüldüğünün farkında değildir:

"Aşkin gözü kördür ve pek çok kusuru barındırabilir içinde. Neden bahsettiðini biliyorum, fahiþelik de güzellik gibidir. Ona bakanın gözlerinde anlam kazanır. Bir sokak fahiþesinden daha fahiþe olan, evlilik cüzdanı için bedenlerini satan evli kadınlar da var; bir amacı olduğu için erkeklerle beraber olan tamamen namuslu kadınlar da."

Maya adeta bu düşüncelerle zehirlenmiş gibidir. Tolbrook Maya'yi çalıştırıldığı bir kadına götürür. Erkegiyle evlenebilmek için fahiþeliþe başlayan genç kız tüm kazancını bu kirli adama verir.

Yaklaşık bir ay genelevde çalışan Maya'ya, Vivian'ın ameliyat olduğu haberi gelir. Apar topar yola çıkan Maya hastane odasına vardığında Bailey'nin de orada olduğunu görür. Bailey o gün biricik karısını kaybetmiştir. Onu teselli etme görevi de Maya'ya düşer. Ertesi gün sohbetleri sırasında yaşadıkları bir gerginlik anında abisine genelevde çalıştığını söyler. Bailey, "Seni aptal şey. Seni geri zekâlı. Fahiþelik yapıyorsun demek. Benim biricik salak kardeşim," diyerek köpürür. Maya Bailey'e düşündüğü gibi olmadığını anlatmaya çalışsa da Bailey bir süre sonra adamın kendisini kokaine alıştıracaðını ve geri dönüşünün olmayacağı, derhal bebeğini alıp orayı terk etmesini söyler. Hâlâ durumun ne kadar vahim olduğunu idrak edemeyen Maya, Stockton'a geri döner. Bebeğini almaya gittiðinde Mary'nin evinin pencerelerinin tahta çakılarak kapatılmış olduğunu görür. Komşularından bakıcının üç gün önce abisinin köyüne taşıdığını öğrenir. Önce Tolbrook'a uğrar. Tolbrook Maya'ya evine geldiği için köpürür: "Sana evime gelebileceðini kim söyledi? Şimdi sana kuralları açıklayayım seni aptal küçük fahiþe. Burası benim evim. Fahiþeler adamların evlerine gitmezler." Maya içine düştüğü durumun ancak farkına varabilir. Bütün zamanını bu korkunç adama harcadığı ve minik Guy'in kendisine bu kadar ihtiyacı varken ondan ayrı kaldığı için çok büyük aptallık ettiðini düşünür. Mary'nin köyüne vardığında bir evin önünde çamurla oynayan bebeğini gören Maya'yi minik Guy ağlayarak karşılar.

ANGELOU OLUŞU

Kendini toparladıkten sonra sık sık ugradığı Melrose Plak Dükkanı'nda iyi kazançlı bir iş bulur. Müsterilerinden biri olan yakışıklı ve asil görüñümlü Tosh Angelos'u engin müzik bilgisile derinden etkiler ve dört ay boyunca oğlunun da olduğu zamanlarda birlikte keyifli vakitler geçirirler. Evlilik teklifi alan kızına Vivian, "Nasıl olur da beyaz bir adamlı evlenmekten bahsedebilirsin?" diye sorar. Annesinin Maya'ya tep-

kisinin sebebi Tosh'ın hem beyaz hem de zügürt olmasıdır. "Onu seviyor musun?" sorusuna Maya dürüstçe yanıt verir: "Çünkü teklif etti, anne." Evlendikten bir süre sonra Tosh, Maya'dan işini ve dans derslerini bırakmasını ister. Çok kıskançtır. Ancak minik Guy ile çok iyi anlaşırlar. Maya pazar günleri ateist olan Tosh'tan gizlice kiliseye gider. Kendisini ve bedenini özgür kılan dans derslerini bırakmak zorunda kalan, günlerini sadece yemek ve ev işleri yaparak geçiren Maya bir tartışmadan sonra annesini yanına çağırrı. Vivian sahilde bir şeyler yemeye çağırıldığı gençlere, "*İşinize karışmak istemem ama ben Maya'nın tarafındayım. Bebeğim, bana neden bu kadar mutsuz olduğunu söyleş misin?*" diye sorar. Maya, "*Sevdiğim şeylerin çoğu elimden alındı. Hiç arkadaşı yok! Tosh, Yvonne'la olan arkadaşlığını dahi kıskanıyor. Bana dans derslerini bıraktı, plak dükkânına gidersem sinirleniyorum ve en beteri de şu ki kiliseye gideceğim zaman yalan söylemem gerekiyor,*" der.

Bir süre daha evlilikleri devam eder ancak Maya'nın evliliğindeki ışık, batan bir güneş gibi sönmektedir. Giderek karamsarlaşır ve Tosh'a ayrılmak istediğini söyler. Dört yaşıından sonra kendisine üç yıl babaşık yapan bu adamı kaybetmek istemeyen Guy ise hıckırklara boğulur. Maya için yürek parçalayıcı bu durumunu annesi: "Normal! Her ne kadar acılı da olsa, Tosh'ın seni sen yapan şeyleri senden aldığı düşününe. Guy en çok ihtiyacı olan insanı, annesini kaybetmiş olurdu. Kendi iyiliğin için kendini korumalısın ve Guy'ın iyiliği için annesini korumalısın," diyerek teselli eder.

GÖSTERİ DÜNYASINA GİRİŞİ

Melrose Plak Dükkanı'ndaki işine geri dönen Maya dans derslerine de devam eder. Dükkanında tanıştığı Nina adlı bir kadından striptiz kulübünde dans edebileceğini öğrenir. Hafiflik üç yüz dolar Maya için oldukça iyi bir paradır. Önce kulübe giderek dans edenleri izler ve bu işin kolay olacağını düşünür. Ancak striptizci olarak tanınmak istemediği için farklı bir kostüm ve farklı bir dansla izleyici karşısına çıkmaya karar verir. Seçmeliere gittiğinde çiplak ayakla, Kongo davulları eşliğinde "Kervan!" diye bağırıp ayağını yere vurarak farklı bir dans koreografisi gerçekleştirir. İşe alınır ve sahne ismini Rita olarak lanse eder. Bu danslarından haberdar olan dönemin ünlü kulübü Purple Onion'in sahipleri Maya'nın şarkısı söylemesini merak ederek onu dinlemeye gelirler. Onların karşısında kalipso şarkıları söyleyen Maya bu ikiliyi etkileyerek New York'a davet edilir. Mekânın reklamlarında Maya Angelou'nun Küba'da doğmuş, Kalipso söyleyen Doğu Afrika'ya mensup bir Watusi olduğu duyurulur. Maya, Tosh'ın Yunanistan kökenlerinden aldığı soyadını sahneye uygun olacağını düşünerek kendine soyadı olarak alır. Gösteriye çıktığı

gece yere kadar uzayan egzotik elbiseleri içinde çiplak ayaklarla sahneye çıkarak *Run Joe*'yu söyler.

Bu performansları sırasında adını duyan Porgy and Bess yapımcıları, Maya'nın Gershwin'in Güney kentlerindeki zenci mahallelerinde yaptığı etnik araştırmalar sonucu yazdığı üç perdelik opera yer almamasını istediklerini söylerler. Üstelik de Avrupa turnesine çıkacak bir müzikaldır bu. Altı ay boyunca bu kadro ile birlikte müzikle ilgili öğrendiklerinin kat be kat fazlasını öğrenen Maya tüm Avrupa'yı dolaşır. Keyfi yerindedir ama öte yandan Guy ile ne zaman konuşsa suçluluğuyla yüzleşmek zorunda kalır. Bir gün annesinin yokluğunda Arkansas'ta geçirdiği yıllar gelir aklına ve Guy'in yanında olmadığında tipki kendi çocukluğundaki gibi kendini kaybolmuş hissetmiş olabileceğini düşünür. Ve uçak düşerse oğluma kavuşamam kaygııyla Napoli'den New York'a dokuz günlük bir gemi yolculuğu yaparak geri döner. Kavuşmaları Rus romanlarından daha dramatiktir. Guy annesinin kolları arasında hıckırka hıckırka aylarken Maya bir daha da oğlunu bırakmamaya ve her yere yanında götürmeye karar verir.

Annesinin evinde yaşadığı bir haftanın sonrasında yoğun kaygı nöbeti yaşayan Maya bir taksi tutarak Langley Porter Psikiyatri kliniğine gider. Randevusu olmadığı için geri yolanmak istenir ancak sesini yükselterek her an kendine veya bir başkasına zarar verebileceğini söyler. Bunun üzerine Dr. Salsey'in yanına götürülür. Masanın arkasında oturan doktorun beyaz olması onu hayal kırıklığına uğratır. Onu bir beyaz nasıl anlayabilir ki? Sadece ağlar ve doktorun "Nasıl yardımcı olabilirim?" sorusuna yanıt vermeden oradan uzaklaşır. Şan hocası Frederick Wilkerson'in yanına gider ve delirmek üzere olduğunu söyler. Wilkie onu bir masaya oturtur ve eline kâğıt, kalem vererek şükran duyduğu şeyleri yazmasını ister. Maya duyabildiğini, görebildiğini, konuşabildiğini, oğlu olduğunu, annesi ve abisi olduğunu, şarkısı söyleyebildiğini, yemek yapabildiğini, okuyabildiğini yazar kâğıda. Sayfanın sonuna geldiğinde aslında şikayet edebileceği bir şeyinin olmadığını farkeder. Bu çalışma sonrasında hayatında suların her zaman sakin akmayabileceğini, yaşantisının zor veya tam tersine sakin olabileceğini, günleri firtinalı ya da güneşli bile olsa minnet duyabileceği şeyleri olduğunu ve karamsarlığın düşüncelerini işgal ettiğini anladığında her zaman bir yılının olacağını kendine hatırlatacına söz verir.

ÖZGÜRLÜK MÜCADELESİ YILLARI

New York'a taşınarak Abbey Lincoln ve Max Roach'la birlikte şarkısı sözleri yazmaya başlar. Öte yandan Harlem Yazarlar Birliği'ne katılır. New York'ta ünlülerin de sahne aldığı Apollo'da sahne alan Maya gösterisi için Afrikalıların özgürlük

lük şarkısı "Uhuru"yu söyler. Seyircilerin ona coşkuyla eşlik ederken özgürlük diye bağırmaları Maya'nın mücadele ruhunun kıvılcımını ateşler. Harlem'de özgürlükçü Rahip Martin Luther King'in vaazını dinlemeye giden Maya bu konuşmadan çok etkilenderek bu mücadeleye katkıda bulunmak ister. GHLB yönetimine giderek maddi katkıda bulunmak istedğini ve bunun için oyun sahneleyeceklerini söyler. Ortada bir oyun olmamasına rağmen, yazmaya çabalar. Yakın arkadaşı Godfrey Cambridge kabare türü bir şey yapmasını önerir ve Özgürülük İçin Kabare sahne şovunu düzenlerler. Gösteri ayakta alkışlanır. Kazandıklarını GHLB yönetimine götürür. Yönetim kendileriyle birlikte hareket edecek gönüllüler aradığını söyler. Maya gönüllü olur. Görevi metinleri mumlu kâğıtlara yazmaktadır. Oğlu Guy'in da yardımıyla yüzlerce zarfi sabah ve akşam postasına yetiştirirler. Bir süre sonra bu oluşumun başına geçmesi teklif edilir. Bu sürpriz teklife çok şaşırın Maya için Martin Luther King'le çalışacak olmak onur vericidir. İki ay kadar sonra Martin Luther King, Maya'yı ofisinde ziyaret eder. Onun gücünden ve azminden çok etkilendir.

1960'lı yılların başlarında Güney Afrikalı Pan-Afrika kongresi temsilcisi ve özgürlük savaşçısı Vusumzi Make'yi bir konuşmasında izlerken çok etkilenen Maya arkadaşları aracılığıyla bu adamla tanışır. Make ona evlilik teklif eder ancak resmi olarak hiçbir zaman evlenmezler. Zekâsına hayran kaldığı Make ve oğlu Guy ile birlikte Kahire'ye taşınırlar. Burada yaşadığı süre içinde *The Arab Observer* gazetesinde editörlük yapar. Afrikalı Make'nin kendisini sürekli başka kadınlarla aldatmasını hazmedemeyen Maya, birkaç yıl sonra onunla yollarını ayırrı. Ardından oğlu ile birlikte Gana'ya taşınır. Burada oyun yazarlığı, drama ve müzik eğitmenliği yapar. 1964 yılında Amerika'ya geri döndüğünde Malcolm X ile yakın arkadaş olur ve onun insan haklarıyla ilgili çalışmalarında önemli görevler üstlenir.

YÖNETMENLİĞE BAŞLANGICI

Yazdığı senaryolarından biri Stockholm'de filme çekilmeye başlanır. Film için yazdığı müzikleri ise İsveç Radyosu Stüdyoları'nda kaydetmeye başlar. Filmde rol alan oyuncuların tümü tanınmış Amerikalı sahne sanatçılarıdır. Yönetmen ve film ekibiyle tanışmak için Stockholm'e giden Maya sette oyuncuların saçlarını Afrika tarzı örterken o sırada yönetmenliği öğrenebileceğini düşünür. Dördüncü haftanın başında filmin yıldızı Maya'nın sette olmasından dolayı gerildiğini, başrolde oynayan siyahi aktör ise New York'a dönmesi gerektiğini söyler. Maya aktörün gitmemesi için karşısında diz çöker ve ardından birden ayağa kalkarak Vivian Baxter gibi davranışır: "Bunun için sağ ol seni aptal şey! Şimdi gece gündüz demeden oturup senaryodaki kalanın kalanını yen-

den yazacağım. Seni bir İsveç otobüsünün altında bırakacağım. Seni temin ederim öldüğünde seyirci alkışlayacak," der. Oyuncu birden kendine gelir ve eşyalarını yeniden odasına taşır. Annesine çok ihtiyaç duyan Maya onu yanına çağrıır. Vivian'ın gelişinden sonra her şey yoluna girer. Sette çalışanların tavırları da değişir. Vivian biricik kızının arkasını kollar: "Anne, bilinmeyen ile bilinenin arasında durur."

OLGUNLUK YILLARI

1972-1981 yılları arasında İngiliz Paul Du Feu ile evli kalır. Ardından Wake Forest Üniversitesi fahri doktora ünvanı alır ve sonrasında Kuzey Carolina'ya yerleşir. Burada bir yıl öğretmenlik yaptıktan sonra kendini "öğretebilen bir yazar" diye düşünürken aslında "yazabilen bir öğretmen" olduğuna karar verir. 1977 yılında "Roots" adlı dizideki rolü ile Emmy ödülünü kazanır. *Georgia*, ilk kez siyahi bir kadın tarafından yazılan ve yapımı gerçekleştirilen senaryo olur. 1990 yılından sonra ise kendini tamamen gençlere konferans vermeye adar.

Annesinin hastalandığı haberini alan Maya teni solgun, neredeyse kül rengine dönen annesini görünce üzülür. Vivian hem akciğer kanseridir hem de amfizemdir. O süreçte İngiltere'deki Exeter Üniversitesi Maya'yı seckin misafir profesör olarak davet eder ancak annesini bu durumda bırakmak istemez. Vivian, "Git ve onlara adını, K-A-D-I-N olarak hecediğini göster. Geri döndüğünde ben burada olacağım!" der. Döndüğünde komaya giren annesini ertesi sabah kaybeder.

ESERLERİ

Maya Angelou, 1969 yılında büyük bir üne kavuşmasını sağlayan yedi ciltlik 'otosansürsüz' otobiyografi serisiyle yolunu kaybetmiş ruhların yönünü bulmalarına yardımcı olurken günümüzün en saygın yazarları ve şairleri arasındaki yerini alır. *Kafesteki Kuş Neden Şakır, Bilirim* eseriyle başladığı bu seride, *Kafesteki Kuşun Şarkısı, Kadın Kalbi, Annem ve Ben* eserleriyle ile devam eder.

Kafesteki Kuşun Şarkısı şiirinde çocukluğunun gizli arka bahçelerini, tacizi, ırkçılığı, cinsel baskıyı, ötekileştirilmeyi, siyahların siyasi ve sosyal anlamda gördüğü baskıyı ve yok edilme sürecini tüm serinkanlılığıyla anlatır. Özellikle de sivil haklar ve siyah yurttaş haklarının liderlerinden Martin Luther King'in 4 Nisan 1968'de suikaste uğramasıyla ivme kazanan bu şiir siyahilerin ötekileştirilmesine karşı edebi aşkı savunur. *Kafesteki Kuşun Şarkısı*, siyahların kölelige ve ırkçılığa karşı siyah bir kadının düşleriyle, toplumu sorgulamasıyla ve dinsel söylemlerin bu serüvene olağanüstü güzellikte eşlik etmesiyle birlikte tüm dünyaya savrulur ve kitleleri derinden etkiler.

Tayfun Yagci

Maya'nın şiirleri Afrikalı köklerine sahip çıkan somut dil araışları ve tema bütünlüğü içinde doğal ve canlı bir üslubu sürdürür. Blues'un doğaçlama özelliğinden beslenen Angelou şiiri, toplumsal baskı altındaki bireyin en derindeki açılarına ses veren açık, sade, akıcı ve modern bir söyleyişi temsil eder.

Maya her zaman yaşama sevgiyle bakabilmenin dünyadaki en büyük direnme noktasını olduğunu ve ne olursa olsun yola devam etmek gerektiğini söyleken yazar olarak tanınanada defalarca küllerinden yeniden doğar.

Yaşamının anlatıldığı 2016 yapımı belgesele de adını veren *Still I Rise* (Ayağa kalkıyorum) şiirini okuduğu videodaki tutkusunu, doğallığını, içtenliğini, muzipliğini, kahkahalarını atarak hayatı meydan okumasının insanlar üzerinde nasıl iyileştirici bir güç sahip olduğunu görmemek mümkün değil.

Tayfun Yagci

Angelou

“ Beni tarihe kaydedebilirsiniz
Aci sözlerinizle, yalanlarınızla,
Beni yerin dibine, cirkefe batırabilirsiniz
Ama uçuşan toz gibi
Ben yine ayaga kalkacağım.

1981'de Washington Üniversitesinde yaptığı bir konuşmadan derlenen şu sözlerle tüm insanlığı sanata ve edebiyata davet ederken daima savunduğu eşitlik ve adaleti haykırır tüm insanlara:

"Siyah, beyaz, Asyalı, İspanyol, yerli halklar. Hepinizi kütüphaneye davet ediyorum. Gelin, kendinizi edebi aşkın gücüne ve değişimine bırakın. Siyah Amerikan edebiyatını öğrenin. Bu size, hayatı iyi şeyler sunacaktır, iyi sorular sorduracaktır."

1993 yılında ABD Başkanı seçilen Bill Clinton'ın yemin töreninde şiir okuyan ilk siyah kadın olarak tarih sayfasındaki yerini alan Maya, üç Grammy Ödülü, 2000 yılında ABD Ulusal Sanat Madalyası, 2008'de Lincoln Madalyası ve 2011 yılında ABD'nin en yüksek sivil ödülünü olarak kabul edilen Özgürlük Madalyası ile onurlandırılır.

VEDA

Son zamanlarında sağlık sorunları nedeniyle tüm programlarını iptal eden o eşsiz ve güzel siyah kadın 28 Mayıs 2014 yılında, Kuzey Karolina'daki evinde seksen altı yaşında sonsuzluğa giderken yanında tüm kadınlara manifesto niteliğinde bir eser bırakır: "Kızıma Mektuplar."

"Yine de, biz buradayız.

Hâlâ buradayız.

Kalplerimiz çektiği acıyla destekliyor seni.

Seni her zaman seveceğiz.

Yalnız değilsin."

GÜRÜLTÜDE AŞAĞIYA ÇEKİLMEK

Ece Temelkuran

Bir kasaba kahvesi gevşekliğiyle ve típki oradaki gururlu erkek cahilliğiyle karşına geçerler. Her şeyi bilirmiş, her şeyi görmüş geçmiş gibidirler. Bir ağızdan konuşurlar ve sana "Olmamış," derler. Sen ağzinla tuttuğun kuş dişlerinin arasında, gözlerin fincan gibi olmuş öylece durursun. "Siz ne yaptınız ki bugüne kadar?" diyemezsün. "Siz kimsiniz ki?" diyemezsün. Seni bir gürültü ile aşağıya çekerler. Çoklukla da kadınlara yaparlar.

İnsanı pişman ederler. İnsanı güzel şeyler yaptığına pişman ederler. Ortadoğu'nun kötü bir huyudur; herkes onlarla birlikte aynı çamurun içinde yuvarlansın, kimse daha güzel şeyler yapmasın isterler. Güzel olan şeye saldırırlar ki herkes onlar kadar çirkin olsun. Çirkin olmazsan kendilerinden saymazlar. "Saymazlarsa saymasınlar," da diyemezsün, köysüz bırakırlar, yurtsuz bırakırlar. Sonra sen küsüp çekip giderken "Niye gitti ki bu şimdi?" diye sorarlar.

Bir ülke ki, bir gürültü ki, kadınlar takdir edilmemekten dolayı küssüyor hayatı. İş kolay, çalışmak kolay, yapıp eylemek daha kolay böyle küstürülmeyenin yıldırılmanın dayanılmazlığına oranla.

Fíkrayı biliyorsun değil mi? Ceherinemde her ülkenin bir kazanı varmış, seninkinin de. Her kazanın başında bir zebella duruyormuş, başını çıkarılanları geri kazana sokmak için. Senin memleketin kazanının başına kimseyi kymamışlar. "Nasılsa aşağıdan çekerler," demişler soranlara. Biliyor musun ki bu fíkranın Arapçası var, bütün Arap ülkelerinde anlatılıyor Ortadoğu'da ve Afrika'da. Dedim ya, Ortadoğu'nun kötü bir huyudur, herkes aynı kazanda kaynasın isterler, yansın kül olsun isterler. "Ben yapamıysam güzel bir şey, kimse yapmasın," derler. O yüzden bu gürültüde hep birileri sana bir şeyi beceremediğini söyle.

Hep buralarda yaşadığı için bilmiyorsun nasıl bir şeydir acaba takdir edilmek, el üstünde tutulmak, "Teşekkür ederiz" denmesi nasıl bir şey, bilemezsin. İnsanın kalbinin üzerrinden bir fil kalkıyor, o filin orada öylece yillardır oturmakta olduğunu o zaman anlıyorsun. Seni yoranın iş güç değil taşıyıp durduğun o fil olduğunu anlıyorsun. Bir de fark ediyorsun ki ne yapsan ne etsen hep birilerinin kötü bir şey demesini bekler durumuşsun meğer. Öyle olmayınca o güne kadar ne kadar yorulduğunu anlıyorsun. Kadınlar anlıyor bu dediğimi galiba daha çok. Maalesef kadınlar, ağızlarıyla en çok kuş tutanlar hem de. "Ağzinla bir kuş tuttun diye amma abarttin. Ne var? Kuş işte!" denenler.

**66 Maalesef kadınlar,
ağızlarıyla en çok kuş tutanlar
hem de.
"Ağzinla bir kuş tuttun diye
amma abarttin.
Ne var? Kuş işte!" denenler.**

Gürültüde geçip gidiyor ördüğü-müz danteller, yazdığınış şiirler, bütün kabaklıklara inat salatanın şurasına ilişirdiğimiz süs zeytini ve daha neler neler... Yeterince uzun zaman teşekkür edilmeden yaşarsa insan içi kaçıyor, süsü gidiyor hayatın, tadı kaçıyor. Sonra sorular "Niye surat asıyorsun?" diye, "Niye ekşi ekşi bakıyorsun?" diye, "Ne istediğini de bir anlayamadık," diye diye ikinci kez bir gürültü ile insanı iyice biktiriyorlar.

Bir gürültü var insafsızlığı kural yaptı kendine. Cahilliği ve cahilliğin özgüvenini, kabaklılığını ve gevşekliği, saygısızlığını ve müptezelliğini. Kurala uymuyorsan gürültüde de yerin kalmıyor, evsiz kalıyorsun. Dantellerin, şiirlerin, zeytinlerin ve ağızındaki kuşla öyle, nerelere gitsem diye...

Ben seni takdir ediyorum kardeşim.
Ben sana teşekkür ediyorum.
Sen iyi ki varsın.
İyi ki bu dergiyi alıp okuyorsun, iyi ki gürültüde harika ve inatçı bir sümbül gibi duruyor, yaşıyor ve ah sen ne güzel kokuyorsun.

ARTHUR MU

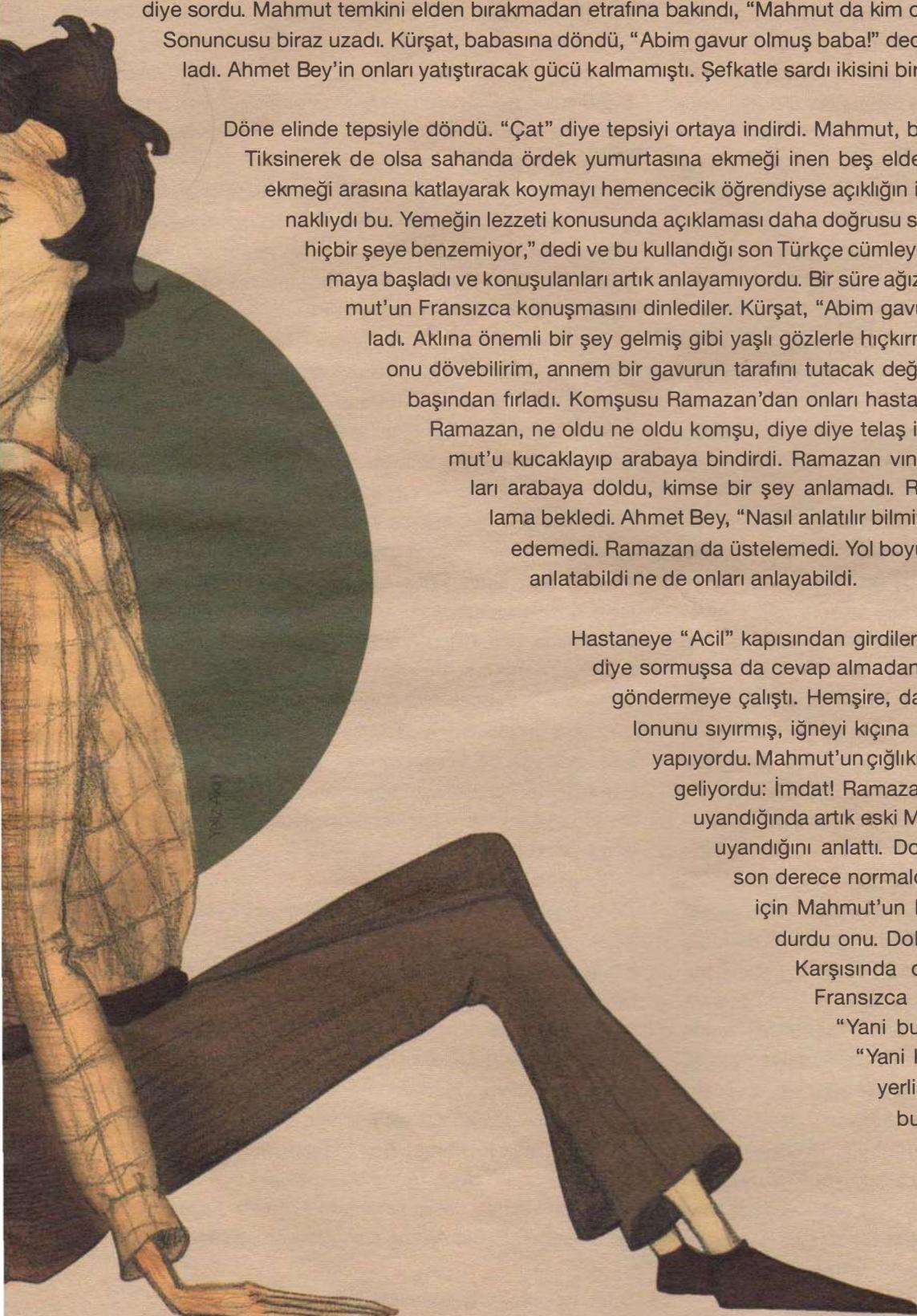
İşin tuhaf tarafı herkes bu hikâyede inanacak bir şey buldu ama Mahmut inanmamakta kararlıydı. Çünkü uyandığında kızgınlıkla, "Piyanom nerede?" diye bağırın bizzat kendisiydi. Ve adı sadece bir iddiadan ibaretti. İkircikli bir mevzu. Gerçek anlaşılanca kadar Mahmut diyeceğiz kendisine.

Sesi köyde yaş dallardan kuru dallara, kerpiç duvarlardan briket duvarlara, tandırlardan ahırlarla yankıldı. Yetmediğini düşünmüştür olacak ki tüm gücüyle tekrar bağırdı. Bu sefer sesi diyardan diyara, köyden köye, mezradan mezraya, meradan meraya yayıldı. O sabah uzak diyarın köylerinde insanlar, bu sesin gaipten gelmediğine zor ikna oldu. Akıllarındaki soru ise "Piyano nedir ve nerededir?" Babası, yani Ahmet Bey duvardan indirdi sazını. Ahmet Bey dediğime bakmayın, isminin sonundaki "bey" unvanını ömrü boyunca duymadı. Aksine köyde hep hakir görülenlerdendi. Diğer köylülerin de aşağı kalır yanı yoktu. Hor görme algoritmasına göre, sırasıyla önce saraylılar sonra kentliler, daha sonra akarsuya yakın olanlar bu köyü hor göründü, dış nazar bittiğinde sıra köylülerin birbirlerini aşağılaması kalırdı. Ahmet Bey'in edilgen seviyeden etken seviye geçtiği görülmemiştir. Çocuklarına gösterdiği şefkat, hayvanlarına gösterdiği iltimas ve karısına duyduğu hürmetten dolayı "bey"lik unvanı tarafımca ve bu hikâye süresince verilmiştir. Ahmet Bey indirdiği sazi oğluna uzattı. Mahmut sapından tuttuğu yedi telli sazi duvarda parçaladı. Bu sefer sakince söyledi, "Piyanom nerede, sizler kimsiniz, burası neresi?" Ahmet Bey karısı Done'ye baktı. Done'nin sabit cümlesi gecikmedi, "Hep sen şımartın bunları! Kulığının dibine bir tane çakıverseydin, bu kadar şırmarmazdı." Mahmut sorusuna heceleyerek ekleme yaptı, "Bu tuhaf dil nece oluyor, ben ne zaman öğrendim bu lisani!" Pencereye yaklaştı. Lale desenli perdeyi araladı. Bozkırın uçsuz bucaksız sarısı karşısında şaşkınlıkla, "E peki, Eyfel nerede?" dedi, "Paris nerede?" Baygınlık geçirdi. Bereket ki kafasını yere çarpmadan Ahmet Bey tutuverdi onu. Mindere uzattı. Done, dedi, bu çocuk kafasına bir darp mı aldı? Done yazmasını düzelterek "Hep sen şımartın bunları!" Eliyle çizdiği halkanın içine, olanları korkuya izleyen diğer çocukların, Kürşat ve Keziban'ı da ekledi. "Kulaklarının dibine bir tane şöyle çakıverseydin zamanında..." Kürşat ve Keziban irkintiyle birbirine baktı. Annelerinin dışarıya çıkışından sonra Kürşat sordu, "Abla, abimize ne oldu?" Keziban suskundu. Ahmet Bey, yok bir şeyi uyanınca geçer, dediyse de öyle olmadı. Mahmut bu sefer çığılıkla uyandı, "Piyanom nerede? Eyfel nerede? Paris nerede? Fransızcam nerede? Ropdöşambırım nerede? Siz neden böyle giyinmişsiniz? Beni fidye için mi kaçırıldınız?" Soruları art arda sordu, sonra aralarına biraz boşluk bırakarak yineledi. Sakinleşmeye çalıştı. Ahmet Bey oğlunun gözlerinin içine bakarak "Mahmut evladım ne oldu sana?"

MAHMUT MU?

diye sordu. Mahmut temkini elden bırakmadan etrafına bakındı, "Mahmut da kim oluyor? Benim adım Arthur! Arthur!" Sonuncusu biraz uzadı. Kürsat, babasına döndü, "Abim gavur olmuş baba!" dedi korkuya. Keziban ağlamaya başladı. Ahmet Bey'in onları yarıştıracak gücü kalmamıştı. Şefkatle sardı ikisini birden.

Döne elinde tepsiyle döndü. "Çat" diye tepsi ortaya indirdi. Mahmut, belki de Arthur demeliyiz, açıklımı. Tiksinerek de olsa sahanda ördek yumurtasına ekmeği inen beş elden biri onundu. Yeşil soğanı tandır ekmeği arasına katlayarak koymayı hemencecik öğrendiyse açılığın iyi en iyi öğretmen olmasından kaynaklıydı bu. Yemeğin lezzeti konusunda açıklaması daha doğrusu serzenişi gecikmedi. "Havyarsız tadı hiçbir şeye benzemiyor," dedi ve bu kullandığı son Türkçe cümleydi. Karnı doyunca Fransızca konuşmaya başladı ve konuşulanları artık anlayamıyordu. Bir süre ağızlarından lokma düşene kadar Mahmut'un Fransızca konuşmasını dinlediler. Kürsat, "Abim gavur olmuş," diyerek hıçkırma başladı. Aklına önemli bir şey gelmiş gibi yaşılı gözlerle hıçkırması birden kesildi ve ekledi, "Artık onu dövebilirim, annem bir gavurun tarafını tutacak değil ya." Sevindi. Ahmet Bey tepsinin başından fırladı. Komşusu Ramazan'dan onları hastane için şerefe götürmesini rica etti. Ramazan, ne oldu ne oldu komşu, diye diye telaş içinde hazırlandı. Ahmet Bey, Mahmut'u kucaklayıp arabaya bindirdi. Ramazan vınladı. Mahmut'un Fransızca bağırtıları arabaya doldu, kimse bir şey anlamadı. Ramazan, Ahmet Bey'den bir açıklama bekledi. Ahmet Bey, "Nasıl anlatılır bilmiyorum," demekten gayri cümle sarf edemedi. Ramazan da üstelemedi. Yol boyunca Mahmut çırpındı. Ne kendisini anlatabildi ne de onları anlayabildi.

Hastaneye "Acil" kapısından girdiler. Doktor, Ahmet Bey'e "Neyi var?" diye sormuşsa da cevap almadan bir ağrı kesici ve antibiyotik yazıp göndermeye çalıştı. Hemşire, daha kapidayken Mahmut'un pantolonunu sıyırmış, iğneyi kiçina saplamadan havada son tecrübeyi yapıyordu. Mahmut'un çığlıklarını tüm dünya dillerinde aynı anlama geliyordu: İmdat! Ramazan olaya müdahale etti. Mahmut'un uyandığında artık eski Mahmut olmadığını, başka biri olarak uyandığını anlattı. Doktor anlamakta güçlük çekti ki bu son derece normaldi. Hemşire bu sefer serum takmak için Mahmut'un kollarını sıyırıldı. Ramazan yine durdurdu onu. Doktor, Mahmut'a biraz daha yaklaştı. Karşısında duran çocuğun kusursuz şekilde Fransızca konuşuyor olması tuhafına gitti, "Yani bunun adı Mahmut mu?" deyiverdi, "Yani kütük Sivas olarak uyuyup Paris'in yerli olarak mı uyandı?" Ahmet Bey'in bu soruları yanıtlayacak gücü kalmasına. Durumu beni aşar, diyen doktor onları psikiyatra havale etti. Çok geçmeden soluğu psikiyatri polikliniğinde aldılar. Aciliyet derecesini anlayan danışman onları ilk sıra-

dan aldı. Ramazan olası kaçma ihtimaline karşı Mahmut'un ellerini sımsıkı tutmuştu. Mahmut'un gözlerindeki yaş Seine Nehri gibi akmaktaydı. Danışman, Ahmet Bey'i teskin etmek için "Doktor Hanım da ileri derecede Fransızca biliyor," dedi, "onun dilinden anlayacaktır."

Doktor Hanım, meslekî deformasyon denilebilecek şekilde onları abartılı bir selamlamaya karşıladı ve koltuğuna oturur oturmaz onları unutarak bilgisayara daldı. Mahmut'un Fransızca bağırtılarını işitmese bu unutuş öylece devam edecekti. Evet, gözlüğü vardı ve gözlüğünü burnunun kemerime indirip Mahmut'u inceledi. Fransızca konuşmaya başladı. Anlaştığı kadariyla onu Arthur olarak çağırıyordu. Ahmet Bey şaşkınlıkla Mahmut'un ferahlayan ses tonundan dolayı umutlandı. Ramazan'da da benzer duygular yaşıyordu. Bir süre Fransızca diyaloglara kulak kabarttılar. Doktor onlardan dışarıya çıkışmalarını istedi. Senyor Arthur'la yalnız görüşmek istiyorum, dedi. Ramazan milli duygularla "Arthur değil, Mahmut," dese de kendisi de hikâyede inanacak bir taraf bulamadı. Oda-dan çıkarken gözleri Mahmut'a takıldı. Dün sabah çamurda oynarken gördüğü Mahmut'un bakışlarına inanamadı. "Bu, o olamaz," dedi tekrarlamaya mecali yoktu.

Siren sesleri hastanenin gri koridorlarına doldu. Zaten hastalıktan müteessir olan yüzlerin bu hareketlilikle iyice betleri benizleri attı. İyi giyimli iri adamlar polis eşliğinde Ahmet Bey'in karşısında dikildi, "Ahmet Öztürk siz misiniz?" Ahmet Bey başını "Evet" anlamında salladı ve yanında ters kelepçeyi yedi. Ramazan da kelepçeden nasibini almıştı. "Sizi Arthur Malet'i alikoymaktan tevkif ediyoruz." Göz açıp kapayana kadar emniyete götürülmüşlerdi. Bir süre sonra Mahmut'la yüzleştirildiler. Arthur, Fransızca konuşuyor hastaneden tercumanlık yapsın diye getirilen doktor ise onu Türkçeye çevirdi. İlkide bir cep telefonundan Fransızca sözlüğünü karıştırıyordu. Her defasında, "Ama bu Fransızca artık Paris'te bile konuşulmuyor," diye şaşırıyordu. Arthur'un anıtlıklarını çevirdi. "Kaçırmıla anını net hatırlıyorum," diye ekledi Arthur, "Gözümü açtığında bu şahsın evindeydim." Parmağı Ahmet Bey'i gösteriyordu. Ahmet Bey, ben onunbabasıyım, ne kaçırması, dediyse de kimse ona inanmadı. Ona bir mezupmuş gibi bakıborlardı. Ramazan aklını kaçırmaya ramak kala düzgün bir iki cümle sarf etmek için dudaklarını açtı, "Amirim ben şahidim, bu çocuk Ahmet'in oğlu, adı da Mahmut." Şişman polis amiri, Ramazan'ın karşısına dikildi. "Oradan bu çocuk Mahmut gibi mi görünüyor, delirtmeyin lan adamı! Çocuk, Bordeaux şarabı diye tutturuyor, Mahmut olsa kutu kola isterdi." Ramazan baktı olacağı yok saf değiştirdi, "Haklısınız amirim, beni de bunca sene kandırdılar o zaman. Ben sadece onları hastaneye getirdim." Arthur da bu yönde ifade verince Ramazan biraz da olsa rahatladi.

Konsolosluktan görevlilerin helikopterle gelmesiyle durum daha da ciddileşti. Arthur kendisine doğru Fransızca konuşşarak ilerleyen görevlilere parmak sallayarak bağıryordu. Doktor, anlayabildiğim kadariyla onları sürmekle tehdit ediyor, dedi, hem de uçbeyliklerine. Ramazan birden aydınlanmış gibi irkildi, "bu tehdidi ancak bir Türk savurabilir." Doktor duydu. Ramazan ısrar etmedi. Konsolosluk görevlileri Arthur karşısından şaşkınlıklarını gizleyemediler, "kusursuz şekilde on yedinci yüzyıl Fransızcası konuşuyor," dedi içlerinden biri. Diğerleri de bu görüşe katıldı. Doktor araya girdi, ben demiştim, bu Fransızca artık Paris'te bile konuşulmuyor diye. Arthur ailesini anlattı. Ama görevliler, Arthur'un anlattığı muhitleri iyi bilmelerine karşın Malet Malikânesi'ni çıkaramadılar. Çocuk işte uyduruyor da olabilir, dedi biraz daha uzun olanı. Helikopterle olay yerine giderken ayrıntıları konuşuruz, diye ekledi. Arthur'un helikopter karşısında dili tutuldu. Dikkatle inceledi. Bu uçuyor mu, diye sordu. Evet, yanıt aldı. Ahmet Bey ve Ramazan kelepçeli bindirildi helikoptere. Doktor da Arthur'un elinden tutarak yerini aldı. Yolculuk boyunca Arthur başından geçenleri ve Paris'teki yüksek sosyeteden olan ailesini anlattı, yolculuğun uzun bir kısmı sadece Arthur'un ailesinin mal varlığını anlatmasıyla geçti.

Evin avlusuna inen helikopterden dehşet duydu Kürsat. Helikopterden indiler. "Anne gavurlar abimi, babamı ve Ramazan Amca'yı esir almış," diye bağırdı. Döne bir yandan helikopterin havalandırdığı yazmasını korumaya çalışırken "Boynu devrilesice kim bilir ne yapmıştır," diye söylenmeye başlıdı. Keziban korkuya annesinin bacaklarına sarıldı. Kürsat, babasının kelepçeli olduğunu fark edince çıldırdı. Eline ne geçtiyse görevlilere ve polislere attı. Ahmet Bey, dur evladım, dediyse de Kürsat'ın onu dinleyeceği yoktu. Bir yandan küfürler savuruyor, diğer yandan "Andımız"ı okuyordu. Yanında yöresindeki terlikler bitince kapı eşiğindeki çuvaldan aldığı patatesleri fırlattı.

Döne, Ahmet Bey'e bakıp: "Zamanından kulaklarının dibine şöyle çakıvereydin, böyle olmazdı," dedi. Helikopterden inenler kendilerini bu saldırıldan korumaya çalışıyordu. Avuç büyülüüğündeki patates Arthur'un kafasına geldi. Arthur yalpalayarak yere yiğildi. Kürsat bu noktada durdu. Doktor Hanım, Arthur'u kucaklayıp evde bir mindere uzattı. Polisler Döne'nin ifadesini aldıları sırada Arthur kendine geldi. Başının altındaki yastığı Kürsat'a fırlattı, az daha kafamı kıracaktın, diye bağırdı. Ahmet Bey'i kelepçeli görünce "Baba ne oluyor burada?" dedi, "Anne bu amcalar kim?" Doktor Hanım elinde tuttuğu su bardağını uzattı Arthur'a. Diğerlerinin şaşkınlık bakışları altında Arthur, şişman polis amirine döndü:

"Kutu kola yok mu polis amca?" dedi.

UÇUŞAN KELİMELER

Ezgi Ayvalı

"O kadar korkuyorum ki bazen hanımfendi, insanların öfkeli, suçlayıcı ifadelerinden; arabayı da müsteriyi de bırakıp koşarak eve gitmek istiyorum. Sonra diyorum ki, herkes nasıl yapıyorsa Adem, sen de öyle yapabilirsin."

Az konuşuyor Adem. Elini çenesine, dirseğini direksiyona dayıyor, gözleri uzakları arıyor, bir şarkısı söyle gibi dalıp gidiyor ışıklarda dururken. Bazen hareket etmeyi unutacak gibi olsa da kızgın korna sesleri onu derhal kendine getiriyor.

"İnsanlar, durmadan konuşuyorlar hanımfendi. Ağızlarından böyle, peş peşe kelimeler çıkıyor, ben görüyorum onları. Diyorum ki, bu kadar kelime varsa konuşmak için, mutlaka bir şeyler söyleyeniyordur. Önemli bir şeyler söyleyörlerdir hanımfendi, yoksa niye bu kadar kelime uçuşsun havada. Görüyorum ben onları, bütün kelimeleri. Dinliyorum ki coğalmasın, kaybolsunlar. Her kelimeyi, dikkatlice dinliyorum."

Ağır ağır konuşuyor Adem. Kendi konuşurken de başkasını dinlerken de kelimelerin ağızdan çıkış havada süzülmesini, dinlenmediğinde coğalıp iç içe geçmesini ve anlamsızlaşmasını her seferinde hayretle izliyor. Çocukken geçirdiği ağır hastalık yüzünden uzun yıllar sessiz kalmış, bu yüzden de çocuk yaşıta insanları dinlemeye, onlarla içinden konuşmaya başlamış. Çoğu zaman, özellikle yanında biri varken içinden konuşluğunun farkında.

"Beni arıyorlardı, 'Adem gel,' gidiyordum. Büyük binaların dış duvarlarını boyuyorduk. Günlük yüz lira yevmiye. Yüz lira iyi para ama çabuk bitiyordu. Akşam işten sonra telefon çalıyordu, 'Adem gel,' alılı oynamaya gidiyorduk. Onlar söyleyordu, ben işaretliyordum. Arkadaşlarım onlar benim, bana doğru söyleller. 'Çok para kazanacağız Adem. Adam olacağız Adem. İçmeye gidiyoruz Adem.' Sonra babam arıyordu, 'Adem gel,' eve gidiyordum, 'Adem paran nerede? Adem içki mi içtin? Adem yaşıń kaç oldu?' İnsan sınırlı olunca kelimeleri de çok ağır oluyor hanımfendi. Duymak istemiyorum ama babamın kelimeleri salonun ortasında öylece duruyor. Hatta

bazen günlerce durduğu bile oluyor. Karışmasın birbirine diyen hepsini ben dinliyorum yine, susuyorum. Hele bir de bağıryorsa... Bakın hanımfendi, hayvanlar da bağırrı. Bir hayvan bağırdı mı, mutlaka söylediğinin önemli bir şey vardır. Belki bir aslan onları yemeye geliyor veya altlarındaki toprak kayırdır. Ben ömrümde hanımfendi, bir insanın önemli bir şey için bağırdığına çok az rastladım."

Uzun uzun düşünüyor konuşurken Adem. Yaşı hâlâ otuzun altında, babasının arkadaşının taksisinde, son kez şoför koltuğunda... Altılıdan bir kuruş dahi kazandığı olmamış bu zamana kadar, eve bir kuruş para götürdüğü de. Cumartesi günleri diğer şoförün yerine birkaç saat arabayı alarak başlamış bu işe de. Başlarında çok endişelenmiş, durağın yakınlarından ayrılmaya cesaret edemeyip yolcu almadan ara sokaklarda dolaşmış. Bazen de tenha bir yol kenarına çekip arabayı, mesai bitimine kadar uyumuş arka koltuktak. Duraktakiler babasının hatırlarına ses etmemeyip cebine elli lira koyup göndermişler bir süre. Zaman sonra kovulacağını anlayınca Adem, bir cesaretle atmış kendini şehir trafiğine.

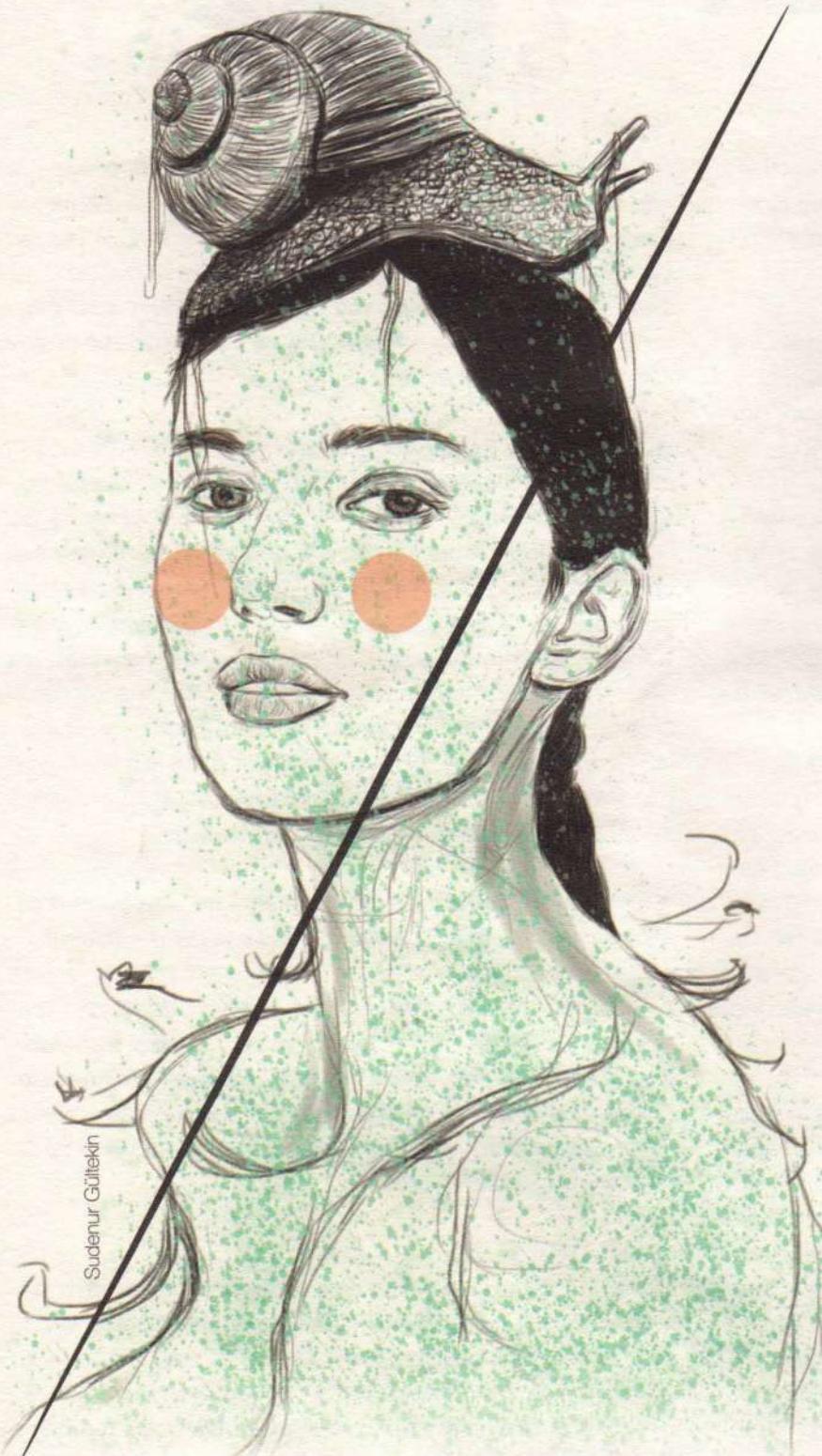
"Ben bir gördüğümü bir daha unutmam, bir duyduğumu da. Ama daliyorum ara ara diye kimseyle konuşmamamı tembihlediler durakta, 'Aynadan bile olsa müsteriye sakın bakma Adem.' İnsan bakmak istiyor. İnsan duymak da istiyor hanımfendi. İyi günler dilensin, iyi akşamlar... Doğru olan güzel şeyler söyleşin istiyor insan, güzel kelimelerle. Kelimeler boş yere havalarda dolaşmasın istiyor insan, ben duyuyorum onları hanımfendi. Görmüyorsunuz ama ben hep burada, ben tam burada duruyorum."

Susuyor Adem.

Dikiz aynasını iki kez kontrol ediyor. Söylediği onca şeye rağmen, az önce arabadan inen yaşlı kadının havada asılı kalmış ağır kelimelerine bakıyor. Duymazsa eğer, hep orada duraklarını, onu bu arabadan bir an bile bırakmayacaklarını biliyor da herkes nasıl yapıyorrsa, Adem bir türlü öyle yapamıyor.

İNSAN DÜNYASI

Bahri Butimar

Bu dünya bu dünya değildir artık;
Eksiliyor insan; olduğundan başka insana,
Eksiliyor olmak istediği,
Eksiliyor düşünce sanrisının aldanışına.

Çoğalan eksiklikten sancılı,
Boşluk olgusuna gebe,
Muğlak bir çemberin üstünde,
İnsan, insanın kendisinden kaçıyor.

Boşluk bir çember değildir fakat,
Olmuşluğa sorulmayan sorunun yanıtı,
Hırpanı bir bünye dinlencesine arzu,
Belki hiçliğin anlatımsızlığı,
Ya da dengeye muhtaç bir kefe...
Her neyse bu belirsizlikte;
Terazinin düşmeye meyilli zemininde,
Boşluk,
boşluğun kendisine sığınıyor.

Denge ve kefe paradoksuyla
İnsan, teraziye umut bağlarken,
Umut teraziden küskün kırılınca
Zemin,
yer çekimsiz düşüyor;
Uçurum alçaldıkça derinleşiyor,
Çözülüyor tüm bağlıları şirazenin
Sayfaların kararsız yaslanmalarında,
İnsan, boşlukta şrasesiz dağılıyor.

Omuzlar taşıyamadığı yükten muzdarip,
Salyangozlar gibi
sabırla kabuğunu beklerken,
Bir kez daha çoğalıyor eksiklik
Ontolojik böbürlenmenin pençe izi
Yamanmış yaralarda boşluğa haykırıyor,
Boy veriyor umarsızca cinnet
Hinç büyüyor insan sofrasında,
Canavarlar ağızlarından taşıyor.

Bu dünya bu dünya değildir artık!
Boşluk, insanı söküñ söküñ içine,
Canavarları dışına itiyor...

ASUMAN

Nazlı Başaran

Dal sarkmış pencerenden.
Gir içeri üşürsun Asuman.
Tokadı duyuluyor şimdiden hayatın,
Kızardı kizaracak yanağın.
Öteki tarafına da vuracaklar
En sağlamından bir vurgun.
Ağır işliyor terazisi kaderin.

İnliyormuş yürüdüğüń koridorlar.
Çiçekler açıyormuş gögsünde
Saçların da dağılıyormuş koşmaktan
Bilməz misin Asuman?
Ekmek arası satılmaz vicdan
Sen de gece yarısı susuz kal.

Komşular söyledi.
Hâlâ çok güzelmişsin.
Lakin biraz eksikmişsin.
Adım geçince masada,
Başını öte yana çevirmişsin.
Diller dökmüşün.
Tövbeler etmişsin.
Köpekler bile güler buna Asuman.

Kadıköy'de görmüşler seni
Sen, onu o şekilde...
Köhne bir barda avutuyor kendini,

Tüm cennetten kovulanlar,
Üstelik kanatlarını da kendileri koparmışlar.
Sen de kalbini üç günde başkasına veresiye vermişsin.
Öyle diyorlar.
Senin de çiçeklerin solsun Asuman.

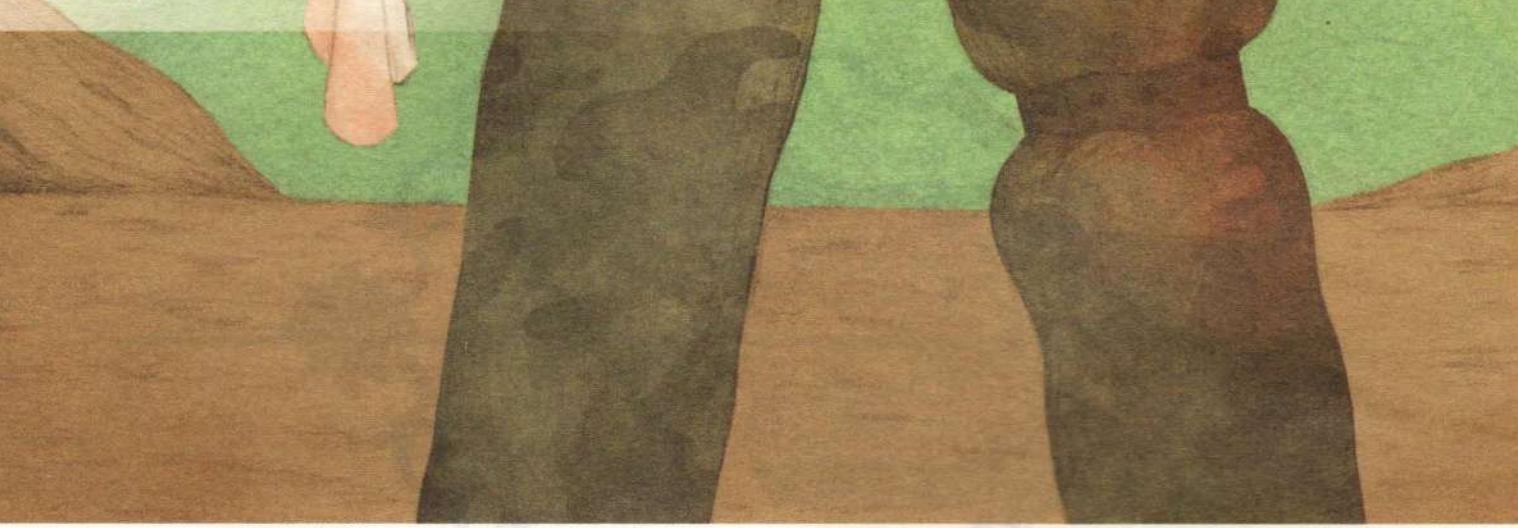
Bak burada birileri parmaklarıyla seni gösterdi.
Tam şu köşeden dönüşsün.
Ayıp olmasın diye değiştirmişler yollarını.
Üzülmüşler senin adına.
Paltonu çıkar da yerden kopan kanatlarını topla.

Kendine çoban arama Asuman.
Koyun değilsin sen.
-ama-
Güdüyorlar seni.
Yaş düşüyor gözümden.
Sen de aksine gülüyorsun ortalık yerde.
Bak nasıl da döküldü saçları
Asuman, sen onu o şekilde Kadıköy'de...

Camları kırıldı evimin.
Perdesini taktım iki metrelik hayatımın.
Seni yerle bir edecek bu insanlar.
Sen bir de buna aşk diyorsun.
Kapa artık o pencereni Asuman.
Utandırıyorsun beni.

ŞİMAL YILDIZI

Eray Yasin Işık

Ankara 241. piyade alayında sabah içtiması alınıyordu. Bir gece önce Menderes Hükümeti, apar topar muhalefetten gizli aldığı karar ile Kore'ye asker göndermeyi taahhüt etmiş ve bu vazife için 241. piyade Alayı görevlendirilmişti.

Gönüllü subaylar seçildikten sonra askerler için kura çekiliyordu. Bayatlı Ahmet elini bir yanın kovasının içine soktu. Kore'ye gideceklerin kaderini Ahmet'in kinalı elleri belirleyecekti. Komutan bu zor görevi emirle Ahmet'e yüklemiştir. İlk ismi gururla ve yüksek sesle okudu: "Piyade Er Ahmet Kurt Bayat" Kendi adını çekmişti kuradan. Yahut gönlü el vermemişti bir arkadaşının ismini okumaya. Belki de hayatını kurtarmıştı bir ana kuzusunun, kendi canını ortaya koyarak. Kimse bilmeyecekti bunu. Gururlu ve cesurdu. Haritada dahi yerini bilmediği topraklara savaşmak için gidiyordu. Ne uzun süredir devam eden soğuk savaştan haberi vardı, ne de işlerine geldikleri zaman birleşen milletlerden. Vatan borcu için gelmişti asker ocağına. Başkalarının borcunu ödeyecekti şimdi 24 ay taksitle.

Ankara garında büyük bir kalabalık toplanmış, cepheye giden kahramanları uğurluyordu. Son hazırlıklarını tamamlayan askerler, garın etrafındaki dükkânlarda trenin kalkışını bekliyorlardı. İçlikleri çaydan, yedikleri yemekten para alınmıyor, dualar ediliyor, hediyeler veriliyordu. Davul zurnalarla trene bindirilen askerler geçitleri her istasyonda coşkuyla karşılandılar.

Bayatlı Ahmet de elinde işlemeli bir mendil ile trene bindi. Kösesine iğne oyası ile ay yıldız işlenmiş, işleyenin ten kokusu mendile sinmişti. Ahmet hayatında ilk defa bir

hedİYE almıştı. Göz göze gelmişti, mendili veren elle. Gözleri çakır çakırdı. Ahmet'in ona bakışını yakalamış, yüzü kızaran Ahmet'e bu mendili hediye etmişti. "Sağ salim dönmenizi dilerim," dudaklarından bu kelimeler döküldü. Ahmet mendili kenarındaki işlemelere bakıyor elinde olmadan hayallere dalıyordu.

İskenderun'da tren yolculuğu bitmiş, Türk tugayı limandan vapura bindirilmişti. Ahmet daha önce vapura hiç binmemiştir. Denizi bile ilk defa göründü. Yüzmeye Kızılırmak'ın azgın sularında öğrenmiş ama denize ayağını hiç sokmamıştı. Güverteinden uçsuz bucaksız uzanan mavi sulara baktı. Ama onun aklı deniz mavisi gözlerde kalmıştı.

Yolculuk süresince Amerika'dan gönderilen kumanyalar askerlere dağıtılmıştı. Uzun ve çileli bir yolculuk olacaktı. Asker iyi beslenmeliydi. Kumanyalar dolu dolu geliyor ama Ahmet doymuyordu. Sadece o değil diğer arkadaşları da bu durumdan rahatsızydı. Halbuki etinden meyvesine, tatlılarından şekerlemesine kadar her şey vardı bu kumanyalarda. Ama ekmeği hesap etmemişlerdi. Sadece adam başına iki dilim düşüyordu. Ahmet bir oturuşta bir somun ekmeği yerdii. İki dilim ekmek onun dışının kavuğuna yetmezdi. Utana sıkıla komutanına şikayet etti. "Komutanım bu coniler konserve yerine ekmek verseler ya bize." Diğerleri de ona destek çıktı. "He ya komutanım ekmeksiz doymuyok."

Yüzbaşının tüm çabalarına rağmen ekmek büyük sıkıntı olmuştu gemide. Yolculuk sona yaklaşlığında sıcak ve dalgaların yarattığı sallantıdan dolayı harap düşmüş asker hep bir ağızdan marşlar söylemeye başlamıştı:

*“İskenderun’dan bindik vapura
Çok denizler aştık da indik Pusan’a.
Söyle cephe nerede, düşman nerede
Türkler geliyor göğsünü gere gere.”*

Bir an önce karaya ayak basmak isteyen askerler Pusan Limanı’nda alkışlarla karşılandılar. 39. paralelin güneyine koşullanan Türk birliğinin cephedeki adı General Mac Arthur tarafından *Şimal Yıldızı* olarak belirlendi. Ahmet hemşehrisi Siddık Başçavuş'a gece olduğunda sordu: "Komutanım şimdî bu gökteki yıldızlardan hangisiyiz biz?" Siddık evlatlarını düşünüyordu. Karısına gönüllü geldiğini söylememiş tayin demişti. İki kızını son kez öptüğünde pişman olmuştu. Ama vazifeden dönemezdi. Geçtikleri köylerde babalarını savaşta kaybetmiş çocukların bitap halleri kendi çocukların hatırlatmıştı ona. Ahmet'in sorusu ile kafasını kaldırıldı göge doğru: "Şu kuzeyde olan," dedi Siddık Başçavuş. "Neden *Şimal Yıldızı* komutanım en parlak olduğu için mi?" diye sordu Ahmet biraz da gururla. "Yok," dedi Siddık. "Yıldızların hepsi hareket eder Ahmet. Kimi dünyadan uzaklaşır kimi bize yaklaşır. Bazısı kaybolur seneler sonra ortaya çıkar. Ama *Şimal Yıldızı* hep oradadır. Yönü de yeri de değişmez. Hareket etmez. Türkler de bir kere cepheye geldi mi öleceğini de bilse orayı terk eder mi?" diye sordu. "Tövbe komutanım. Etmeyiz eve-lallah!" diye cevapladi Ahmet.

Ertesi gün Ahmet ve Siddık Başçavuş Kunuri'de Çin ordusuna tarafından kuşatılmış son mermileri kalana kadar savaşmışlardı. Saatler süren çatışma sonrası Ahmet bacağından yaranmıştı. Can havli ile eline cebinde duran işlemeli mendil geçti. Yaraya tampon yapmak yerine son bir umut kokusunu burnuna çekti. Belinden çıkardığı palaskası ile bacağına turrike yaptı. Söz vermişti çakır gözlü güzele. Sağ salım dönmeliydi. Gözleri artık bu yorgunluğa yenik düştü. Kendinden geçmesi uzun sürmedi.

Gözlerini açtığında Siddık Başçavuş'un omzundaydı. Esir alınan tüm askerler kampa götürülüyordu. Yaralı ve günlerdir savaş halinde olan esirler dağ tepe yürütülüyorum, gruptan kopanlar acımasızca infaz ediliyordu. Ama yaralı Ahmet'i bırakmadılar kader arkadaşları geride. Siddık Başçavuş yorulduğu anda başkası Ahmet'i sırtlamıştı.

Kampa geldiklerinde günlerdir bir şey yememişler, rütbeleri sökülen askerler tek tip giyinmişlerdi.Çoğu yaralı olan esirler şimdi de açılıkla mücadele ediyorlardı. Ahmet ise ağaç dalından yaptığı koltuk değneği ile kampta gezinmeye başlamıştı. Gezinirken boş durmuyor arazide bulunan yabani otları topluyordu. Ebegümeci, madımak, tere, yemlik gibi otları aç olan arkadaşlarına dağıtıyordu. Günler sonra kampa kazanlarla

pirinç lapası gelmişti. Az pişmiş pirinçlere saldırın askerler tıka basa boş midelerini doldurmuştu. Aslında bu kasıtlı yapılmış bir eylemdi. Günlerdir yemek verilmeyen askerlere sindirimizi zor olan bu pirinç lapası yedirilerek bir çeşit işkence yapılmıştı. Akşama karın ağrısı ile kıvranan askerler canlarının acısından çığlıklar atıyordu. Yalnız Türk birliğine bir şey olmamıştı. Dağıtılan pirinç lapası ve Ahmet'in topladığı otlar ile günler sonra bir ziyafet çekmişlerdi. Üstelik farkında olmasalar da yabani otlar sindirimizi kolaylaştırmıştı. Köyünden vatan borcu için çıkan, binlerce kilometre ötede esir düşen askerler ilk defa köylü olmanın faydasını görmüşlerdi.

Esir kampında yapılan propaganda ve işkence dışında barış masasında koz olarak kullanılacak esirler memleketterinden haber alamıyor, savaşın gidişatını kestiremiyorlardı. Ahmet de köyüne ne zaman döneceğini bilmiyordu. Savaş başlayaklı üç yıl olmuş taraflar sonuca ulaşamayacaklarını anlayınca uzlaşmak için masaya oturmuşlardı. Kazanan yoktu ama kaybeden binlerce insan olmuştu.

Esir değişiminden sonra memlekete dönen Ahmet, Ankara garında davul zurna ile karşılaşmıştı. Koltuk değneklerinin yardımcı ile merdivenlerden inerken gözleri kalabalığın arasında onu aradı. Yüzünü unutmuştu ama elinde sımsıkı tuttuğu mendil ile, o çakır gözleri nerede olsa hatırlardı. Göremedi. Ankara'dan ayrılan kadar her köşe başında karşısına çıkmasını bekledi.

Memlekete gittiğinde anası on yaş ihtiyarlamıştı. Bir on sene de Ahmet'in tek bacağını görünce yaşlandı. "Vatan sağ olsun," diyemedi. Zaten vatan da Ahmet'e "Sağ ol" dememişti. Davul zurna ile yolladıkları cepheden dönen o ve onun gibi yüzlerce gaziye bir nişan çok görülmüştü. Ahmet'in göğsüne üstün hizmetlerinin karşılığında Amerika tarafından takılan cesaret madalyası ve Kore'den hatırladığı acılar kalmıştı. Vatan vazifesi denmişti ona. Tıpkı Nâzım Hikmet bu dizeleri yazdı diye, vatan haini dedikleri gibi:

*“Ellerinizin ikisi de yerinde, Adnan Bey,
İki elinizle okşarsınız, iki tombul,
İki ak, vicik vicik terli iki elinizle
Okşarsınız pomadalı saçlarınızı,
dövizlerinizi,
ve memelerini metreslerinizin.
İki bacağınızın ikisi de yerinde, Adnan Bey,
İki bacağınız taşır geniş kalçalarınızı...”
iki bacağınızla çıkışınız huzuruna Eisenhower'in,
ve bütün kaygınız
iki bacağınızın arkadan birleştiği yeri
halkın tekmesinden korumaktır.”*

Rabia Gancer

A landscape photograph showing a valley with rolling green hills and a winding path or stream bed in the foreground.

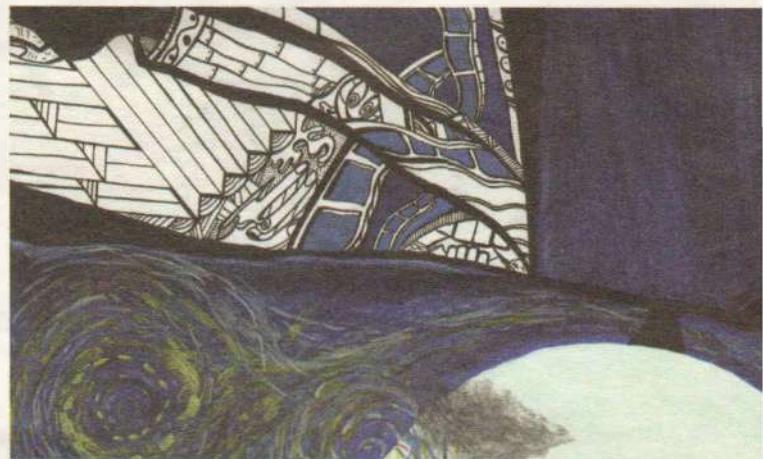
Ve sen ben
değirmenlere karşı
Bile bile
birer yitik savaşçı
Akarız dereler gibi
denizlere
Belki de
en güzeli böyle...

Bülent Ortaçgil, Değirmenler (1999)

Geçen hafta bir kitapçı dostumu ziyarete gittim. Dostum beni kendisine bir kuş yuvası olarak tasarladığı üst kattaki küçük odaya buyur edip, önüme de kahve koyduktan sonra eski günlerde olduğu gibi koyu bir sohbete daldık. Zira üniversite yıllarımızda ikimizin de hayaliydi böyle bir kitapçı açmak. Konu son zamanlarda Türk edebiyatındaki nitelik sorununa geldi. Oradan da ‘çok satanlar’ meselesine. Dostum pek kederli görünüyordu. “*Biliyor musun bu üst kata neden lüzum gördüm?*” diye bir girizgâh yaptı. Soru sormaktan ziyade, içini dökmekti maksadı anlayıverdim hemen. Sonra masa-sında duran başucu kitaplarını bir kediyi okşar gibi okşayıp devam etti, “*Burayı nice emekle açtığını biliyorsun. Eskiden beri hayallerimden birinin insanlara nitelikli eserler okutmak olduğunu da... Ama ne yazık ki öyle olmadı. Tam beş yıldır insanlara nitelikli eserleri okutmak için elimden geleni yaptım. ‘Çok Satanlar’ rafını kaldırıldım, yerine ‘Çok Satması Gerekenler’ bölümü koydum, olmadı. ‘Tavsiye Ettiklerimiz’ bölümü yaptık, o da işe yaramadı. Klasikler ve modern klasikler bölümünde yer alan kitapları indirimli satmaya çalıştık ama okurlar hem en pahalı, hem de en vasıfsız kitapları almaya devam ettiler. Bir zaman sonra fark ettim ki, alt katta uzun süre durunca, insanlarınraigbet gösterdiği kitap demeye bin şahit kâğıt tomarlarını görünce başım ağrımaya başlıyor. Geçen ay işte bu üst katı yaptırdım, malum sebeplerden... Bu aşiyana girip akşamada kadar istedigim kitapları okuyorum. Ara sıra dayanamayip alt kata bakınca gençler nasıl bu hâle gelir diye hayıflanıyorum. Ama ister popüler kültür de, ister kültür emperyalizmi de, beni öyle köşeye sıkıştırmış durumda ki işbu kâğıt tomarlarını satmazsam kitapçayı kapatmak zorunda kalırım. Çünkü sadece bu türden şeyler satıyor. Kitabı bir açıyzorsun sözüm ona tasavvufi bir dörtlükle başlanmış, sonrasında deneme oluyor bir anda, yemek kitabı gibi devam ediyor, ardından tekrar şiir, sonra roman, en sonunda siyaset kitabı olarak bitiviyor. Bazı sayfalar boş, bazı sayfalarda tek bir aforizma. Kimi sayfalarda kanayan bir gül resmi, mutlaka bir şeyleri istismar ettiğini belli eden bir sembol... Geçen gün iki kız, rafta duran Aşk-ı Memnu'yu birbirlerine gösterip ‘Aaa bak Bihter’le Behlül’ün romanı çıkmış,’ dedi.”*

Dostumun pek dolu olduğunu görünce, şimdi ondan duyduklarımı gerçek edebiyat savunucusu olan birçok kişiden defalarca işittiğimi fark ettim. Tebessüm ederek ona Ahmet Mithat Efendi'nin başına gelmiş bir olayı anlatmaya başladım.

Efendim, Ahmet Mithat Efendi malumunuzdur. Tanzimat Dönemi'nin yazı makinesi olarak nam salmış bir mürekkep pehlivanıdır. O zamanlarda Türk toplumu; bilhassa İstanbul

L'art est pour l'art! SANAT SANAT İÇİNDİR!

Kaan Murat Yanık

ahlisi, gazete ile yeni tesadüf etmiştir ve yine yepeni bir tür olan ‘roman’ da işbu gazetelerde tefrika edilerek yayılmaya başlamıştır. İşte bu tefrika edilen romanlardan biri de, A. Mithat Efendi'nin *Hasan Mellah, Hüseyin Fellah* romanıdır. O güne kadar okumakla pek de arası olmayan İstanbul ahalisi bu romana büyük bir iltifat gösterir. Romanın yayınlandığı gazetenin tirajları o güne kadar görülmemiş rakamlara erişir. Halk, *Hasan Mellah ile Hüseyin Fellah*'nın trajikomik maceralarını pek sevmiştir, pek sahiplenmiştir. Bir arkadaşı tam bu günlerde A. Mithat Efendi'yi ziyaret eder. Yazdıklarının bu kadar çok okunması hasebiyle dostunu kutlar ama A. Mithat Efendi'nin sıkıntılı olduğunu görür. Şaşırır haliyle;

“Azizim. Yazdıkların binlerce kişi tarafından okunur. Suriçinde *Hasan Mellah ile Hüseyin Fellah* ete kemiçe bürünmüş halde gezerler neredeyse... Hayır bu durum seni mutlu etmez mi yoksa?” der. Ahmet Mithat Efendi'nin düşünceli yüzüne tebessüm karışır.

Alkim Beyhan

"Hoşuma gitmesine gider lakin aklımda başka bir şey var. Sana bir şey anlatayım da ne demek istedigimi anla. Bir gün senin bana yaptıgın gibi bir arkadaşı Balzac'ı ziyarete gider. Balzac'ın evine girdiğinde içeren ağlama sesinin geldiğini işitip paniğe kapılır. Derhal basamakları hızla kat edip Balzac'ın çalışma odasına girince bir bakar ki, Balzac masasının başında oturmuş önünde yiğinla defter, kitap hüngür hüngür ağlıyor. İyice meraklanır adamcağız; 'Balzac ne oldu? Hasta misin? Bir derdin mi var?' kabilinden soruları peş peşe sıralar,

Balzac kayıtsız bir yüze başını kaldırıp; 'O öldü?' der. Dostu iyice şaşırır. 'Kim öldü Balzac?'

'Yeni yazdığım romanın baş kahramanı.' der Balzac. 'Delirdin mi sen, bu mu derdin? Bu kadar üzüldüysen dirilt madem.' deyince, Balzac ciddileşir.

'Roman kahramanlarının kaderleri benim bile elimde değilir ve sanat dedığımız şey de tam olarak budur. Çünkü sanat, sanat için vardır,' der."

A. Mithat Efendi dostuna Balzac'ın bu anısını anlattıktan sonra: "Şimdi anladın mı neden düşünceli olduğumu? Ben toplumun isteklerine, onlardan gelen tepkiler doğrultusunda yazıyorum bu romanı. Hiçbir zaman tam manâsiyla karakterlerim Balzac'ınlardan gibi özgür olamıyor. Çünkü ben Balzac kadar cesur değilim sanırım. Ya az okunursam ya insanlar beni anlamazlarsa diye çekiniyorum." der.

Arkadaşı onu teselli edip bizim toplumunuzun henüz böyle şeylere hazır olmadığını, ileride elbette kahramanların özgür olabileceğini ve toplumun bunu olgunlukla karşılaşacağını söyleyip oradan ayrılır. Ama A. Mithat Efendi kafasına koymuştu bir kere, büyük bir heyecanla oturup romanın yarın yayımlanacak bölümünü değiştirir ve karakterlerden birini, Hasan Mellah'ı öldürür. Arkasına yaslanıp bir sigara yaktığını da ekleyelim. Ertesi gün merakla "Acaba bugün neler oldu?" diyerek gazete almaya koşanlar büyük bir hayal kırıklığına uğrarlar. Çünkü pek sevdikleri karakter, hakkın rahmetine kavuşmuştur. Sultanahmet Meydanı'nda toplanan yaklaşık üç bin kişilik kalabalık, A. Mithat Efendi'nin iş yerinin önüne geldiklerinde neredeyse beş bin kişi olmuştu. Şaka gibi değil mi? Kalabalık çeşitli sloganlarla, hakaretlerle A. Mithat Efendi'den bugün öldürdüğü karakterini derhal diriltmesini istemektedir çünkü onlar toplumdur ve böyle olmasını istemektedirler. A. Mithat Efendi pencereden boynunu uzatıp:

"Ağalar, beyler! Yapmayın, etmeyin Allah aşkına ben sataın tarafındayım, kahramanımın kaderi benim elimde değil ki," dese de nafile. "Ne sanati, ne kaderi lan!" diyerek öfkeli kalabalıktan biri elindeki taşı A. Mithat Efendi'nin kafasına isabet ettirince A. Mithat Efendi bir sanat gazisi olarak geçer kâğıt kalemin başına tekrar. Hasan Mellah karakterinin ölmeyeğini, uzun bir süre uyuduğu için bu cahilin yanı kendisinin onun olduğunu zannettiğini yazan bir metin kaleme alır. Metni pencereden yüksek seda ile okuyunca kalabalık dağılır. Ertesi gün Hasan karakteri uykusunu almış bir şekilde romandaki yerini alır. Postmodern bir hamleyle toplum, roman kahramanını kurtarmıştır.

Bu hikâyeden sonra epey güldük dostumla. Nitelikli eserlerin bir gün elbet üstlerindeki çerçöpün temizlenerek gün yüzüne çıkacağını, hak ettikleri yeri bulacağına dair kendimizi teselli edip birer koyu kahve daha içtiğim. Ben tam çıkışken ne oldu biliyor musunuz? Bir genç kız içeri girip alt kattaki çalışana: "A. Mithat Efendi'nin kitapları hangi rafta?" diye sordu. Beni kapıya kadar geçiren dostumla birbirimize bakıp gülüştük. Dostum kıza doğru dönerek:

"Hangi kitabı? Hasan Mellah ile Hüseyin Fellah'ı soruyorsanız kalmadı," dedi.

HANSEN'İN EVLATLARI

Nick Thorpe

Alper İstanbullu

Geçtiğimiz nisan ayında Dedalus Kitap tarafından yayınlanan Hansen'in Evlatları, benzerine az rastlanan bir roman. Karadağlı yazar Ognjen Spahić, edebiyatta alışık olmadığımız, hatta pek bilmediğimiz bir konuyu işliyor kitabında. Avrupa'nın son cüzzam hastanesini anlatıyor. 1980'lerin başında, dış dünyadan izole edilmiş hastanede yatan hastalann acılarını, gözyaşlarını tüm gerçekliği ile gözler önüne seriyor. Bir yandan da bu hastaların gözünden Romanya'da yaşanan devrimi, diktatör Çavuşesku'nun düşüşünü anlatıyor. Hansen'in Evlatları'ni okuduğumuzda etkisinden kolay kolay kaçamıyoruz. Kitabın girişinde de yer alan, BBC'nin Doğu ve Orta Avrupa Muhabiri Nick Thorpe'un yazdığı metin, hem cüzzamlılar hem de eser hakkında önemli bir yazı.

Baran Güzel

Nick Thorpe
BBC'nin Doğu ve Orta Avrupa Muhabiri

Hansen'in Evlatları gerçekten, Romanya Devrimi'nin etkisiyle oldukça sindirilmiş bir dünyada, Tichilesti'nin Tuna Deltası'ndaki küçük mezrasında mevcuttur. Orada, Vasile asmalarını kendi parmaklarıyla budarken neredeyse hiçbir şey hissetmez ama on iki yaşındayken bacakları olmayan babasının üzüm bağıının köşesinden ona nasıl seslendığını oldukça iyi hatırlar. Vasile'nin üzümleri ve şarapları, Avrupa'nın son cüzzamlı kolonisindeki hastaların tedavisi için doktorların ve hemşirelerin günlük ilaçlarının yanında kullanılırdı. Vadı boyunca, 80'li yaşlarına gelen Ioana bir zamanlar olduğu gibi bileklerinin kavrıldığı küçük kör bir baltayla tavuklarını beslemek için çimleri keserdi. Her tavuğuna adıyla seslenen Ioana'nın bir tavuğunun adı da Scumpa (aksak) idi. Ioana'nın basit zevklerinden birisi –en son baharda ziyaret etmiştim– küçük yoğurt kaplarında yetişirdiği domatesleridir ve sizi, kendi bahçesinde yetişirdiği domateslerden ikram etmek için dört gözle beklemektedir. Söylediğine göre domatesleri için "Bütün kolonideki en tatlıları," diyerek herkes övgüde bulunurdu.

Vadiden aşağıya doğru, Costica artık tamamen kördür. (Cüzzam, kurbanlarının her birini farklı bir şekilde etkiler.) Artık iyi olan her şey sona ermiştir ve 1989 devrimi sırasında yaşadığı bir olayı duygusuzca, bir de mizah yolu bir anekdot ekleyerek anlatmıştır. O zamanlar o kadar çok patlama yaşanmış-

tır ki, şunu söylüyor gibidir, neden diğer gözü de kör değil? Kanepesinin yanındaki radyo onun dışardaki dünyayla tek bağlantısıdır ve bunun da ötesinde gece ve gündüz ona yarenlik yaparak onu unutulmaktan korumaktadır.

Ognjen Spahić, cüsszamı –hafifçe ama sıkıca, güzelliği olduğu kadar çirkinliği de bir şairin hassaslığıyla– ele alıyor ve şu andan itibaren, her şeyi sonsuza dek değiştirecek olan Çavuşesku'nun Romanya'sının kâbus gibi dünyasından sadece birkaç ay öncesine götürüyordu. Bunu yaparken de cüsszamı ve onun acılarını, zaman içinde kimsesizlerin, farklı olanlarının ve acı çekenlerin üzerinden bir alegoriye dönüştürüyordu. Cüsszam AIDS olabilir, veba olabilir, ya da sadece herhangi bir azınlığı çoğuluktan farklı kılan –ve çoğunuğun nefret ettiği– bir şey olabilirdi. Ama bizim saygımızı hak eden lanetli bir grubun romantik görüşü olamazdı. Aksine, bir topluluğun üyelerinin birbirine yaklaştıklarında derinleşen kâbusvari bir görüntüsüdür. Bu William Golding'in *Sineklerin Tanrıları*'nı hatırlatır, ancak bu durum çocukların değil, tüm dış kısıtlamaların rahat olduğu bir yetişkin dünyasıdır.

Spahić'in katliamı Romanya Devrimi'ndeki ve dolaylı yolla Fransız ve Rus Devrimlerindeki diğer katliamları yansımaktadır. Bununla birlikte, Karadağ ve büyük cüsszamın eski bir tutsağı olarak Yugoslavya'nın, Spahić'in alegorisini –ve kâbusu– olarak macerası çok daha derindir. Bir ülkede büyündükçe kendisini edebi açıdan diğerlerinden parça parça ayıran genç bir yazar olarak hayal gücünü Doğu Balkan cüsszamından hareketle Kosova Savaşı'nda, Makedon, Hırvat, hatta belki de (Tanrı korusun) Bosna Savaşı'nda bir Frankenstein değerinde eser üretmeye çevirmiştir. Ancak bu süreç henüz nihayete ermemiştir. Cüsszam illetinden kurtulanlar –ikisinden birden– Avrupa'nın kalanına, çoğunuğun ve azınlığın günahkârlıklarının derin karanlık görüntüsünü bulaştırmak için nehir boyunca seyahat etmişlerdir. Roman, bizi, insan doğası hakkında farklı düşünmeye çağırın kıymetli bir mücadeleye davet etmektedir.

Tichilesti'nin gerçek cüsszamları –son kalan 19 kişiden yaklaşık 200 kişiye ulaştı– sadece orada kalmaları gerektiği için değil, aynı zamanda birlikte yaşadıktan sonra birbirlerine karşı hissettikleri dostluk için de orada kalmalıydılar. Birçoğu orada cüsszamlı anne ve babadan, hastalığın varisleri olarak, (Spahić'in haklı olarak vurguladığı gibi) dünyaya gelmişlerdi. Buradakiler birbirleriyle yan yana büyümüşler ve bir kısmı kendilerinden hastalığın geçmediğine inanmışlardı. Ancak bu hastalığı açığa çıkaran işaretler görünür olmaya başladığı zaman, bir kez Tichilesti'de son vermişlerdi, orada köşeye sıkışmışlar, –Spahić'in söyledişi gibi– ve orayı terk edememişlerdir. Ama burada gerçek, kurgudan ayırrılar. 1965'ten 1989 yılına kadar Romanya'nın çılgın diktatörü

Nikolay Çavuşesku özellikle Komünizmin ulusal ırkının hasatalığı tedavi etmede başarısız olduğunu, dünyanın bilmesini istememiştir. Bütün bunların altında Çavuşesku'nun eşi Elena'nın kendi pozisyonu Romanya Komünist Partisi'ne borçlu olması ve onun First Lady olarak kişiliği yattıktadır. Şüphesiz ki "Bilim Adamı" olarak oluşturulan kültürlü pozisyonu, beceriksiz, düşük seviyedeki ayakkabıcının oğlu olan eşinin statüsünden zarar görmüş kişilere karşı oluşturulmuş bir imajdır.

HIV / AIDS gibi, cüsszam da Spahić'in yalnız bir tezat içinde aktardığı eldiven giyen karakterleri tarafından ifade edilen korukuda olduğu gibi basit bir el sallamasıyla bulaşan bir hastalık değildir. Tichilesti'deki doktorlar ve hemşireler tarafından dağıtılan ilaçlar – Spahić'in tasvirinden yoksun olarak, çok kısa bir enfeksiyon döneminden sonra hastalığı eski haline döndürmektedir. İlaçlar, cüsszamın bulaşmasını engelleyebilseler de ancak etkilerini yavaşlatabildi. Mağdurların bedenleri üzerindeki etkisini tersine çevirmeleri ise mümkün değildi. Cüsszam hakkında bir başka garip gerçek ise, onlarca yıldır, son on yılda çıplak farelerin ve dokuz kemerli armadilloların kullanılmasıyla bir miktar başarı elde edilmiş olsa da, bilim insanların onlara bulaştırmak için en iyi çabalarını sergilemelerine rağmen hayvanların, bağışıklık sistemlerini korularıdır. Cüsszam şu anda Romanya'da bütün dünyada olduğu gibi üç çeşit ilaçtan, rifampisin, dapson ve klofazimin, oluşan bir karışımıla tedavi edilmektedir.

Aslında cüsszam hastanesinin yanında gübre fabrikası yoktur. Her halükarda son cüsszamlılar, dünyadaki son yıllarını yaşayana kadar bu hastane, vadideki evlerin hiçbirisinden görünmüyordu. Bununla birlikte, Çavuşesku'nun Romanya'sında, Miloseviç'in Sırbistan'ında ve Honecker'in Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde birçok gübre fabrikası mevcuttur. Spahić'in vahşi tasvirleri hastalıklı bir hayal gücünün uydurmaları değildir. Bu vahşilikler Srebrenitsa'da, Stolac'ta, Ruanda'da, Ebu Garib'de ve Humus'ta yaşananlarla birçok ortak özellik taşır.

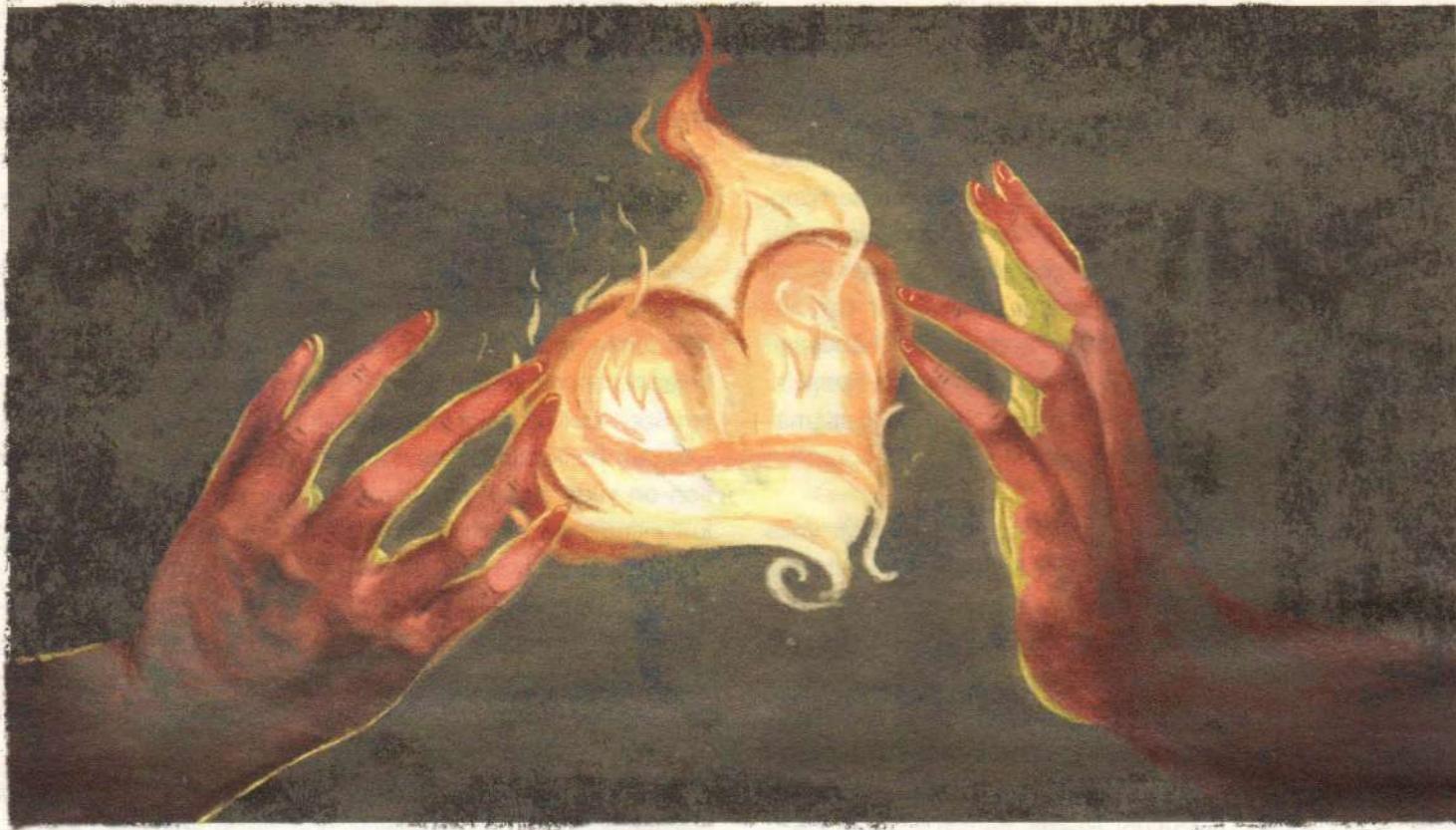
Yirminci yüzyılın ikinci on yılında Tichilesti'deki son cüsszamlı kolonisi sadece burada yaşamak zorunda oldukları için değil aynı zamanda istedikleri için de burada büyümüşler, âşık olmuşlar, kavga etmişler ve burada gömülmüşlerdir. Başka yerde yaşamak kendilerini tuhaf hissettirmiştir. Her hareketi, baktı ve baktan men etmeye dış dünyaya yaptığı kısa yolculuklar onların da sıradan –gerçek kusursuz– olduklarını göstermiş ve hepimizi ölüm karşısında eşitlemiştir. "Asla unutma," demiştir küçümsenmiş İngiliz yazar Theodore Powys, "ölüm ne zaman ve kimin için gelirse gelsin bir nimettir." Ognjen Spahić'in yazdığı Avrupa'nın –sizin Avrupa'nızın, benim Avrupa'mın– olağanüstü, güzel, korkunç parodisini okuyun ve ürperin.

ATEŞİN DİZİ DİBİNDE

Gonca Özmen

“*İnsan ki kıyametini tek başına yürüür.*”

Bela Tarr

Buzdan bir kalbinvardı senin. İçimdeki harla, içimdeki harla... Kalakalmıştim ben ormanın ucunda. Birdenbire soluş gibi bir gömleğin. Arada kalmanın dört tekerlekli dili. Sar sar sar makara... Çöz çöz çöz makara...

Apansız bir itiraf kadar gerçektir ateş – yakar. Yandığının izi kalır – geçmez. Ateşin içinden geçersen ateş de senin içinden geçer çünkü. Ateş, tene içkindir çünkü. Ten kamaşır ateşin ona değiştiği yerden. Değidiğini yavaş yavaş buruşturur ateş. Yanan cismin boşluğu kalır geride.

Boşluğun kaldı geride. Buzdan. Donduran. Kalakalmıştim ben elini ateşe bilmenden uzatan çocuk aklıyla. Birdenbire bitiş gibi kandilin içindeki yağıın. Unutmayı ve yutkunmayı yeniden öğrendim senden. Sar sar sar makara... Çöz çöz çöz makara...

Ateş, ona dokunanı cezalandırır. Dokunmamayı ögütler. Yanmaya gönüllü olan ona dokunabilir ancak. Dokunduğunun izi geçmez. Usluysan huzur verir – bir ılıklık, dingin bir sıcak-

lık. Bir kırmızı haz zamanı. Ne zaman ki rahat durmazsan, ne zaman ki yaramazlığa kayar aklın, ne zaman ki dokunmak istersin – o zaman işte ceza gelir ve yanma başlar.

Kar yanıği gibi kaldın sen de ellerimde. Kar yanığı gibi yüzümde. Oysa bir yanın manzarasıydım ben sana. Her yanım alev bir gösteriydim. Aşk yüklüydüm. Yüküm alevdendi. Sana doğruydum. Adımlarım bir töreni başlatır gibi gelirdim sana. Alevden bir coşkuyla. Alevden bir coşkuyla. Sar sar sar makara... Çöz çöz çöz makara...

Ateş, her zaman sönmez ama. Bazen sadece dinler. En acısı odur. Dinen her şeyde bir ıslı acı olur. Dinen her şeyde bir kül karası özlem. Dinen her şeyde bir öte fisilti. Belirsiz ve karanlık. Ateş çokça fisıldar çünkü. Yankılı bir sesle. Hem yalnız birleştiğini yok eder ateş. Onunla birlikte kendi de yok olur. Yalayıp geçtiği tüketir onu.

Geçtiğin her sokak bir bilinmezi söyledi. Bir gizem yumağıydın. Yokuş aşağı bile çözülmedin hiç. Öyle kaskatı durdu hep

bir şey içinde. Öyle kaskatı kilitlendin içine içine. Aralanmadın. Yine de bir hayal, usulca sızacağı bir aralık buldu sende. Gözlerine bir kamaşmayı sunacak kadar bir aralık. Gözlerine alev rüyaları gördürecek bir aralık.

Ateş, çünkü bakılmak ister. Kendine kilitler her gözü. Esinler. Düş görürür, kendisi de hep düş görür gibidir. Bir düşteymiş gibi dalgalanır, yalpalar – çalkanır suyun etinde. Yayılan, genişleyen, bulaşan bir şeydir o. Ateşte hep bir yaratı arzusu gizlidir. Tohumu çatlatan gizli güç ondadır. Tohumun ilkesi çünkü ateştir.

Öyle korktun ki seni yeniden doğuracağımı anladığında. Yeni bir varlık kazanmak için yok olmaliydik. Seni yakarken yanacağımı bilmek, bir yenilenme arzusuydu bende. Ateşin öncesi, aşkın öncesiyle bir. Bir olmak için işte o önceye varmalıydı. Bir yangın efsanesiydi ikimiz. Gecenin çamuruna bata çıka. Gecenin çamuruna bata çıka. Sar sar sar makara... Çöz çöz çöz makara...

Ateş varoluşla yokoluşu saklar kendinde. Karşılıklar bildirisidir o, diyalektiği pek sever. Hem hayattır hem ölüm. Hem iyidir hem kötü. Hem esirger hem tüketir. Dönüşür, dönüştürür. Yaktığının içine saklanarak kişiliğini kaybetmeden uykuya dalabilir. Bu köz sonra rüzgârin eliyle devinir yeniden, canlanır. Simurg'a buradan varılır. Doymak nedir bilmez ateş, hep daha fazlasını ister. Yutmaya hazırlanır sessizin içinde beklerken.

Beklerken yeniden biriktirir insan sevgilisini. Bir alev parıltısını diri tutar kalbinde. Bir dirime hazırlanır. Ateşin sınavı ağırdır – beklemenin telaşı yırtıcıdır. Esrik bir kiş gövdelenle gölgem arasında. Beni sana yakan usul usul bir yanardağ hazırlığı. Bekledim. Eridim o sessizlikte. Eridi fitilim. Sonra sen – sere serpe sevdigim. Ateşin dizi dibinde. Ateşin dizi dibinde.

Ateşin icadı bir sürtme, sürtünme – bir haz parıltısı. Uygarlığın ateşten doğduğunu söyleyenler, ateşi kutsal sayanlar, ona tapanlar var. Yıldırımların kötü ruhların saklandığına inanılan ağaçlara, Yıldırım tanrisinin gönderdiği ateş olduğunu savunanlar. Ruhunun dişi olduğuna inananlar. Ateşin insanı kötü ruhlardan temizlediğini düşünenler. Bedenlerine giren kötü ruhlar toprağı kirletmesin diye ölülerini yakanlar. Bedendeği kötü ruhlar yüzünden ölü evinde kişin bile dokuz gün ateş yakmayanlar. Böyle böyle ateşe saygı duymayı öğrenir insan. Böyle böyle bir toplumsallık kazanır ateş.

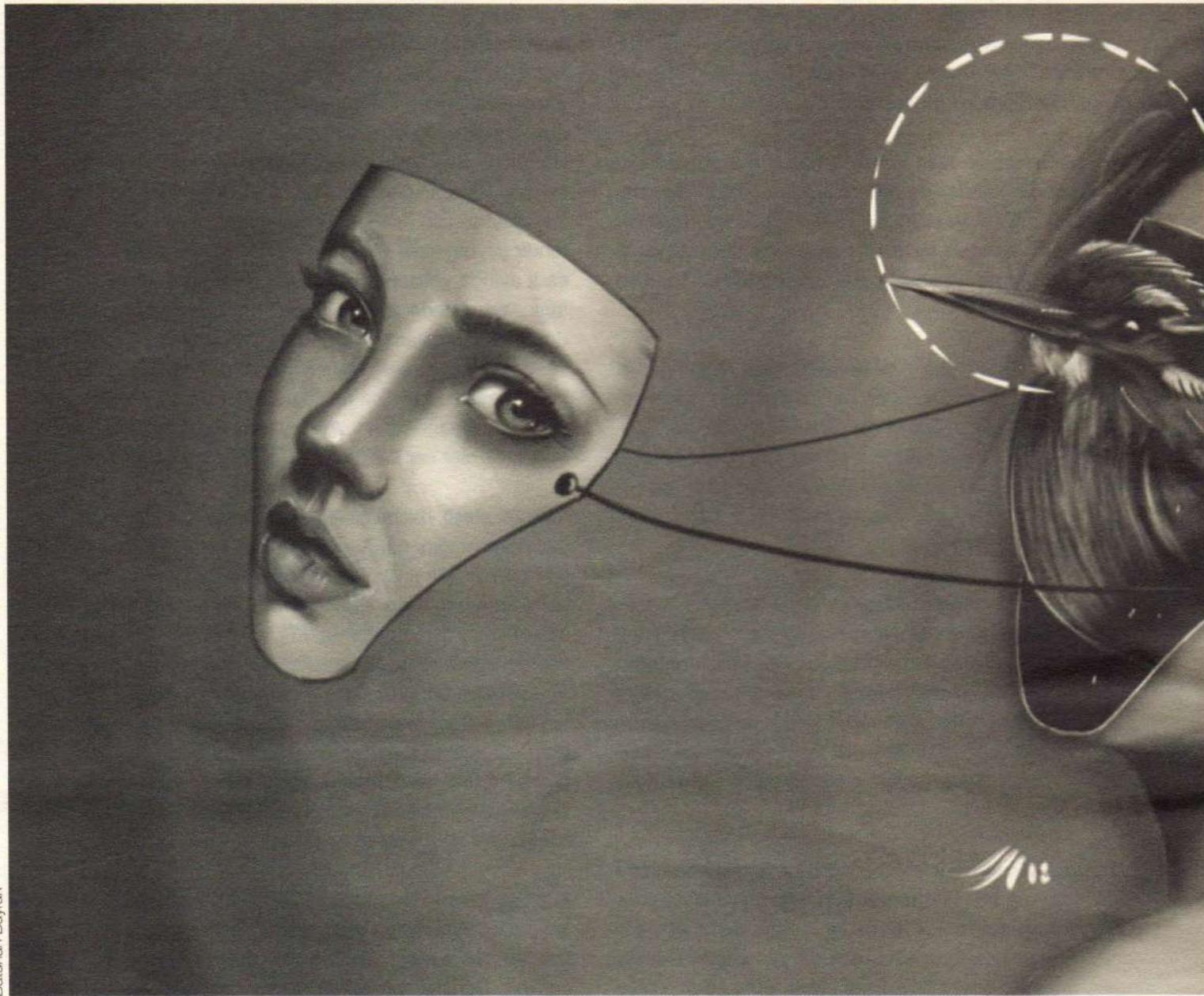
Böyle böyle çoğalmıştı bir yalının karşısında büyütüğümüz hayal de. Bedeninin bedenimle tutuştuğu. Başlayınca alevin dansı, çözülür gibi olduğun. Teslim olduğun bir an, ehlileş-

tığın ateş gibi. Yanmadan – cezalandırılmadan ateşle oynamanın hünerini öğrendiğimiz. Ateşin yıllardır sıcaklığını kaybetmediğini. Ateşin hayvanlarının durmadan uluduğunu etrafımızda. Dört koldan geceye akanı. Kibrit çöpünün mum alevini kıskandığını. Avuçlarındaki o kuş yuvasını – o ılıklığı... Unutmadı ateş. Ateş, o yaşlı hafız. Dağlar nasıl unutmadı inadını, taş ağırlığını. Kötücul, şeytani bir yanı da var ateşin. İsa, Şeytan için “cennetten düşmüş bir kivilcim” der. Ateştendir şeytanın dili – kavurur güclü söz. Ortaçağ Avrupa'sının cadı avında yakılan onca kadın. Bruno'nun cezası da yakmak. Yahudilerin atıldığı fırınlar. Atom bombalarının kavurdukları. Yağmalanıp yakılan yıkılan kentler. Yakılan onca kitap – onca gerçek yakılan. Ağzından alevler saçan ejderhalar masallarda kalsa da sözleriyle yakanlar şuracıkta. Ateş yağmurları yağıdırlar. Ateş yağmurları yağıdılmaktan bükülmeyenler. Sar sar sar makara... Çöz çöz çöz makara...

İnsanın ateşli hastalığıdır aşk da. Aşk da unutmaz. Yaktığını da yandığını da. Ateş ki yakınını yutar. Yakını yok eder. Mahremidir ateşin yakını. Mahremi unutmaz aşk. Gömer belki ama unutmaz. Küle gizler. Külen içinde uyut hayvanını. Semender olduğunu düşündüğünde sen, yani ateşte yanmadığına, ateşi söndürdüğüne inandığında, tutuştuğunu görüyordum ben. Kapkara bir is gibi tütyördün. Kapkara bir hayvan gibi inliyordu kalbin. Dalgalı yitişini bir ben görüyordum – boşlukta dalgalanarak bir hayal perdesi gibi buruştuğunu. Perdeyi tutuşturan küçük bir mum alevinin ne büyük bir yangına yol açtığını düşünsene! Beden yanının alevsiz başladığını düşünsene!

Arayıstır ateş – aramanın güzelliğini düşünsene. Başlangıcı arar – öncesini merak eder, olmasını ön görmeye çalışır. Tuttusunu gizler ateş. İlk elde açık etmez. Sezgiseldir. Dokunaklıdır. Demiri, taşı eriten, karanlıkla savaşan da silahları ateşleyen de aynı ateştir. Ateş balıklarını avlamak için ateş kayıklarında yakılanla düşman gemilerini yakan da aynıdır. Ocağı ısıtanla ocağı bir anda kül eden de. Dinlenme çağrısı yapanla korku salan da. Şenlik ateşi ile savaşın ateşi de. Ateşin iklimi olur mu deme, ateş tüm iklimleri doğurandır. Her şey olabilen – hiçliğe de gözü kapalı giden. Yine de yenilen en azılı düşmanına - elsiz ayaksız, kör ve dilsiz suya...

Hiçliğe batıp çıktıktan seninle – yok olduk, çok olduk. Yenildik. Yenilendik. Tanelendik. Yaprak yaprak olduk. Çıvgın verdik olur olmaz iklimlerde. Biz kiyametimize el ele yürüdük. Ateşin yalnızca düştüğü yeri yakmadığını yeniden yeniden öğrendik. Yüksek ateşle havale geçiren çocuklar gibi. Ateş hayaletlerine döndük. Ateş rüyalarında birbirine sarılmış... Ateş rüyalarında birbirine kavrulmuş... Ateş odalarında... Ateş odalarında... Sar sar sar makara... Çöz çöz çöz makara...

İçine doğduğu insanlık, tarih, sosyal, politik durumu olabildiğince yansıtırken; aynı zamanda hayatın manasızlığını ele alan absürt tiyatro, 20. yüzyılda ortaya çıkan bir tiyatro türüdür. Absürt tiyatronun ortaya çıkışında tabii ki en önemli etken II. Dünya Savaşı'ydı ama buna mukabil, 20. yüzyılda yaşanan gelişmeler; hatta öncesinde Aydınlanma Çağı'na varan bir anlayışın, rasyonalist bir dünya görüşünün "çöküşüyle" başladı. İhtilal ve Sanayi Devrimi sonrasında da determinizm önem kazanmıştı. Doğayı anlamak için artık sadece bilimin yetiyor olması, Aydınlanma filozoflarının ısrarla üzerinde durduğu bilimin ışığında ideal dünya anlayışına ulaşacağımız görüşü, oldukça hâkim bir fikirdi. F. Nietzsche de bu bağlamda "*Tanrı öldü ve onu biz öldürdük*" metaforunu uygun görmüştür. Çünkü artık Tanrı olsa bile "Tanrı" düşüncesine ihtiyaç yoktu.

ABSÜRT TİYATRO ÜZERİNE

Oğuz Kaan Boğa

20. yüzyıla geldiğimiz ise, bilimdeki bu büyük sıçrayış, benzer büyülükte bir yıkıma da sahne olacaktı. 1900'lerin başında Rusya-Japonya savaşı, sonrasında Çin Devrimi, I. Dünya Savaşı, Bolşevik Devrimi, Çin iç savaşı, Büyük Buhran ve ardından gelen II. Dünya Savaşı'yla birlikte, bütün ideallerin baş aşağı döndüğü, insanlığın kimlik bunalımı içerisinde girdiği bir çerçeveye baş başa kalındı. Yüzyılın ilk başlarında, birey kavramı hala daha bir şeyler ifade ederken -çünkü bu idealler ideolojilere evriliyor ve edebiyatta da yazarların yücelttiği değerler görülmüyordu- öteki taraftan, II. Dünya Savaşı'ndan itibaren cephe savaşının olmayışi, kitlesel katliamlar (toplama kampları), kitle imha silahları (Hiroshima ve Nagasaki'ye atılan atom bombaları), artık birey kavramının anlamsızlığı gibi, toplumsal birlikteliğin de anlamını yitirdiği bir noktaya getirdi. Oysa yüzyılın başında ünanimizm akımıyla, birey toplum içinde erimeye başlamış olsa bile, kolektif benliğin hâlâ anlam taşıdığı hissiyatı hâkimdi. II. Dünya Savaşı'nın bu anlamda travmatik olması ve popüler kültür içeriklerinde de sık sık karşımıza çıkması kaçınılmaz oldu.

Savaş sonrası atmosfere bakıldığında, artık Tanrı da yoktu, bilime inanç da. O zaman, Sartre'in *"insan dünyaya atılmıştır"* cümlesiindeki "atılmak" kelimesi daha bir anlaşıldı. Gerekircilik de anlamını yitirmişti çünkü gaz odalarında ölmeyi bekleyen canlılar hâline gelmişti insanlar. Ölmek için yahudi, eşcinsel, vesaire olmak yetiyordu. Ölümden daha büyük bir gerçek kalmamıştı. Her şey rastlantısal bir hale gelmişti. Bireylerin eylemlerinin de anlamı kaybolmuştu. Artık Balzac veya Zola romanlarındaki "bireyler" yoktu. Bireyin iradesi, hiçbir önem arz etmiyordu.

"POZZO: "...Bir ayağımız mezarda dünyaya getirirler bizi, güneş bir an parıldar, sonra yeniden gecedir."

Godot'yu Beklerken, Samuel Beckett

Tabii ki bütün bunların sanata etkisi kaçınılmaz oldu. Absürt tiyatro, geleneksel olan hemen her şeyi yıkiverdi. Absürt (saçma) kelimesi de tiyatronun kendisi için değil, hayat için kullanılan bir tanımdı. Zaten ele aldığı da buydu. Savaşın yarattığı travmanın, insanın "atılmışlığını", hiç kimsesizliğinin anlatılamazlığıyla oluşmuştu bu hiçciliğe sırtını yaslayan avantgart tiyatro.

Genel çerçevede, hayatın boşluğu, insanların amaçlarının anlamsızlığı ve aslında hiçbir umudun olmayışi gibi temalara odaklanmış gibiydi. Doğaya uzaklaşma, insana uzaklaşma, ölüm, iç sıkıntısı, varoluş, ölmün varoluşu da bunlara dâhildi. Gerçeküstükle arasında romantizm ve sembolizmin sahip olduğu gibi bir ilişki vardı. Yapısal olarak da geleneksel tiyatronun çok dışına çıkararak zaman ve mekânın belirsiz olduğu, tekrarlarla ilerleyen, olayın (intrigue) olmadığı bir tiyatro oluşturmuştur. Bir önerme oluşturmaktan ziyade amaç, seyirciyi rahatsız edip düşünmeye sevk etmekte. Anti-kahraman (vasıfsız, zavallı, eylemsiz) kullanmayı tercih eden bir anlayışa sahipti. *Godot'yu Beklerken*'de buna rastlayacağız.

Oyundaki kişiler -bunlara karakter demek de doğru olmayacaktır çünkü psikolojik boyutları eksiktir- (*ESTRAGON* ve *VLADIMIR*), oyun

başladığında bir ağaçın altında beklemektedirler. Gerçekten eylemsiz olmalarının yanı sıra, spiritüel anlamda da herhangi bir otoriteye bağlı değillerdir. Bir anlamda Tanrı'ya da. Estragon, bu sahnede çizmesini giymekte güçlük çeker ve bu oyuncunun içinde birçok defa tekrarlanır, tüpkı diğer birçok sahne gibi. Burada kişilerin Oidipus sendromu olduğu görülür. Nitekim, Oidipus kelime anlamı olarak da "şışmış ayak" demektir. Bu bağlamda, zaten, absürt tiyatrodaki kişiler herkestir ve hiç kimsedir. Tüpkı Ionesco'nun *Kel Şarkıcı* oyunundaki ana kişilerin adlarının Smith olması gibi. Özellikle seçilen bu isim herkesin (everyman) yaştısına benzeyeceği gibi hiçbirinkine benzemeyebilir de. *The Matrix* (1999) filminde, herkes veya hiçkimse olan Ajan Smith'in adı da bu anlamda iyi bir örnek olabilir.

Diyaloglarda, sürekli tekrarlar ve diyalogun ilerleyememesi, tıkanması, gibi durumlarla, dilin işlevsizliği de öne sürürlür. Bunun daha absürt örneğine Ionesco'da rastlarız. Bunun sebebi de sanayi toplumlarında görülen tek düzeye yaşıntı, körelmiş algılar ve birey duygusunun yitirilmesi olarak yorumlanabilir. Örneğin, *Kel Şarkıcı* oyununda, Smithlerin evine gelen evli çiftin yabancılar gibi oturup birbirleriyle ilk defa karşılaşıyorlar gibi şaşırmaları ve uzun süren bir diyalogun ardından evli olduklarını fark etmeleri şeklinde tezahür eder. Başka bir yaklaşım ise insanlık tarihinin linear değil de sirküler ilerlemesiyle ilintiliidir. Rönesans'ta, Antik Yunan'a dönüş yapılmıştır. Bugün teorik fizikte de gözlemden uzaklaşılması için; bilim çevreleri, aynı çıkmaza girdiğimiz yorumunu yapar. İnsan hayatı da benzer, sürekli tekrarlarla ilerlemek durumundadır.

"Aşk dediğimde ses ağızından çıkar ve diğer kişinin kulağına carpar. Beyninin karmaşık kanallarından, sevginin var olduğu ya da olmadığı anılardan geçer ve dediğimi anlar ve evet, der. Anlamıştır. Peki anladığını nereden bilebilirim ki? Kelime-ler etkisizdir çünkü. Sadece simgedirler. Ölündürler yani. Ve deneyimlerimizin çoğu soyuttur. Kavrayabildiklerimizin çoğu ifade edilemez. Tarif edilemez."

Waking Life (2001)

Godot'yu Beklerken'deki benzer bir diyalog:

"VLADIMIR: Teklifini merak ediyorum. Kabul ederiz veya etmeyiz.

ESTRAGON: Tam olarak ne istemişti ondan?

VLADIMIR: Sen orada değil miydin?

ESTRAGON: Demek dinlememişim.

VLADIMIR: Şey... Pek kesin bir şey söylemedik.

ESTRAGON: Bir çeşit duaydı.

VLADIMIR: Aynen.

ESTRAGON: Belli belirsiz bir rica.

VLADIMIR: Tamamen.

ESTRAGON: O ne cevap vermişti?

VLADIMIR: Bakayım, dedi."

Godot'yu Beklerken, Samuel Beckett

Kel Şarkıcı'da da tesadüfiliğin göze sokulması, sebep sonuc ilişkisinin sürekli tiye alınması görülür. Buna örnek olarak Smithlerin evinin kapısının çalması ve Bayan Smith'in kapayı açtığından kimsenin olmayışı, sürekli bunun tekrarlanması ve Bay Smith'in kapı çaldığına göre birinin orada olması gerektiğini söylemesi ve Bayan Smith'in de bunun her zaman olmayacağına söylemesiyle çıkan tartışma dakikalarca sürer. Bay Smith açtığından kapıda İtfaiye Şefi vardır ama Bayan Smith defalarca kapıya baktığında kimse orada yoktur. Olayları algılayışları çok özneldir. Bunun üzerine İtfaiye Şefi onları ikna etmek ve her şeyin rastlantısal olduğunu belirtmek için şöyle der: "Sizi barıştıracağım, ikiniz de zaman zaman haklısınız. Zil çalındığı zaman, bazen biri vardır bazen de yoktur."

Çoğu yerde, zaman ve mekân da bir hayli belirsizdir. *Godot*'da, kişiler ertesi sabaha uyandığında oldukları yeri hatırlayamazlar ve dünün de aslında dün olmadığı üzerine kafa patlatırlar. Belki de birkaç gün öncesidir veya daha da eski. *Kel Şarkıcı*'daki Bay Martin'in "Ben, bayan, Londra'ya 15.15'te gelen, 8.30 trenindeydim" repliğindeki gibi. Nitekim oyun boyunca, salondaki saat bazen yedi kere bazen on beş kere çalar. Zaman mevhumu kaybolur.

Sonuçta, absürt tiyatro bir çözüm önerisinde bulunmaz. Amacı sadece hayatın absürtlüğünü, dilin, bireyin, toplumun, olayların anlamsızlığını rahatsız edici bir biçimde sunmaktır. Çözümü seyirciye bıraktığı söylenir ama belki de bir çözümü yoktur zaten. Olacak gibi de değildir.

"Ben varlığa bir türlü alışmadım; dünyanın varlığına ya da özür şeylerin varlığına... Kendi varlığımı da alışmadım; içini, özünü boşaltmakta olan biçimlerle karşılaşıyorum durmadan; gerçek gerçek değil; sözcükler, yalnızca anlamsız sesler; evler, gök hiçliğin dış görüntüsü... Kendimi gözden geçiriyorum, anlaşılmaz, nedeni bilinmez bir acıya görmülmüşüm, adı konmuş üzüntüler, gereksiz pişmanlıklar içinde boğuluyorum, bir çeşit aşk, bir çeşit nefret, bir neşe gösterisi, tuhaf bir acıma duygusu (neye? kime?)... Bana kalırsa, benim tiyatrom daha çok kendini ortaya vurmak. Ama benim kendimi ortaya vuruşum anlaşacak gibi değil, sağır kulaklara çarpıp kalıyor, başka türlü de olabilir mi?"

Eugène Ionesco

HAYALLERİMİN KANATLARI

Atılay Aşkar oğlu

-Uyan, uyan. Bir kadeh doldurdum sana. Konuşacaklarım vardı hem. Susacaklarım... Bakışa cağımız anlar... Bak! Sokakların poğaça kokma saati...

-Tam karşısında kösesiz duvarlar var, simsiyah. Bu örümcekler nereye ağ örecekler! Çünkü çürümüşlüğüm çok sinek biriktirdi.

-Sonsuzlukta da boğuluyormuş insan. Kölesi olmayan duvarlar içerisinde, yankı yapan sesimi bir şarkı gibi dinleyerek deliriyorum. Hem göremediğine de inanrıdı insan oysa.

Şimdi bir kuş uçsa buradan, kaç hayal sürer sana varmasına? Hem kuşlar özgürdür, bilirim, hayaller gibi. Ama yine de gerçekliğe dokunan her hayal derin bir acı taşıyor içinde. Kuşlarla benzerlikleri var mesela hayallerin. Kanatlarını kaybedip ayakları yere bağlı mı, yaşayamıyorlar. Yürüyerek bir yere varamaz çünkü hayaller, kuşlar gibi uçması gerek. Ayakları için çok büyük yollar, çok uzun. Ama hayat gülümseyerek uçamayacak kadar acımasız.

“Yaşamak bir çürüme hali aslında. Neden birlikte çürümüyorum öyleyse?” diye sormuştı. Ardından da gülümsemiş. Bir ‘son’ ancak bu kadar güzel vurgulanabilirdi. Hem o gülüşüyle mezara çağırısaydı beni, gelirdim. Sonra hiç tutamadım elliinden. Hayat mı girdi araya, mesafeler mi yoksa gelecek zaman mı bilemiyorum. Meğer çürüme hali, tekil işliyormuş. Ellerim cebimde yürüdüm sonra. Dökülürse yapraklarım ceplerime dolsun diye. En güzel sessizliğini de

o ilk kiş yaşadım. Anlatacak çok fazla şeyi olunca daha bir güzel susuyormuş insan. Uçsuz bucaksız denize karşı bir sigara yakıp derin bir nefes çekmek gibi susuyormuş. Ama kelimeler birikince kırılıyor, kesiyorlar da. Sonra tamamlayamadığım cümlelerim oldu ilk baharda. Hisler, cümleleri tamamlamaya yetmiyormuş.

Ruhlarımıza kolumna takip bitmemesi için ağır ağır yürüdüğüm yollar henüz tamamlanmamıştı. Son sayfasını çevirdiğim kitaplar, hâlâ içerisinde anlatacak şeyler taşıyor gibiler. Bitmiyor hiçbir şey, bitemiyor. Yarım kalmış, ben gibi... Hiçbir şeyi tamamlayamayacağım. Ne yıldızların sayısını bileceğim, ne de yastığa başını koyduğunda kurduğun hayalleri... Hiçbir rüzgâr ıslığını calmayacak pencereme, sarılmayacak ağaçların dallarına. Kendiliğinden düşecek yapraklar, öylece. Kuşlar uğramayacak ağaçlarımı. Hiç çiçek açmamış, açamayacak bahçeme arılar konmayacak. Tamamlayamadıklarım dilimde, öleceğim.

Kaç sonbahar atlattım, kalbim buz gibi. Bir avuç içi yeterdi oysa, yüreği ısıtmaya. Ama bir elveda'nın başlığı yağımlar kaç sene sonra diniyor, bilir misin?

Hiç.

“Yedi kez benim ol. Sekizde intihar edelim. Olmayacak çünkü buralarda, anladım. Başka yer bulalım. Düşüğümüzü gordeden...” Biraz daha uyuyalım. Hayallerimin kanatları kırılmak için çok ince.

İlk kaptanım bana denizcilik konusunda bildiği her şeyi öğretti. Maalesef fazla bir şey bilmiyordu. Çünkü bu kaptanım kötü bir öğretmendi. Tıpkı kötü bir kart oyuncusu olduğu gibi. Ayrıca kötü bir içicyidi ve kötü bir espri anlayışı vardı. Belki de kötü bir kaptandı, tabii buna ben karar veremem, kimse de bunu anlayamaz çünkü gemiye kimse girmeden. Ve kesinlikle deli değildi, sandalyesine kelepçelenmeye hep, önlem olarak, derdi. Ancak sandalye açık bir anakarada ve deniz uzaktaydı, en yakın liman da yüzlerce kilometre uzaktaydı. İlk kaptanım hiç deniz görmemişti. Ve her zaman söylediğimi gibi, "Benim için çok küçük," diye iddia etti, kötü bir yalancı olduğu için kimse ona inanmadı. Hakikat son derece hızlıydı. Deniz tutardı onu. Yürüken sürekli iki ayağıyla yere dokunmaktan rahatsız olduğundan, sandalyesinde dururdu. Dünyanın altında dönmesi onu rahatsız ederdi, çünkü ona inanmıyordu. "Bu ne işe yarıyor?" diye sordu bana, cevap yeremeyeceğimi umarak. İki yıl boyunca onun yanında denizciydim. Bunun yeterli olduğuna karar verdim. İlk kaptanım bana veda ederken bir şeyler vermek istediler, ancak ayağa kalkmaya cesareti olmadığından hiçbir şeye ulaşamadı ve bana bir tavsiye verdi: "Söylediğim her şeyi unut!" Başımı salladım, ona teşekkür ettim, sonra ayrıldım. O günden beri tavsiyesine hep uydum.

İkinci kaptanım her zaman, gelininin deniz olduğunu söylüyordu. Birçok denizcinin böyle söylediğini biliyoruz fakat kimse benim kaptanım kadar böyle ciddiye almazdı. Dagalara daha da aşık olmak için her gün, her gece baktı. Sürekli suya hediyyeler, çiçek demetleri, sayfalar dolusu şiirler attı ve gelini deniz her şeyi alelacele yuttu. Geceleri gözlerimize ip bağlamak zorunda bile kaldık, gelinini hayal kırıklığına uğratmamak için yani ruh haline bağlı olarak onun tuzlu dudaklarını öptüğünde, "Daha da samimi olmalıyız," deyip bakışlarımıza önlemek için talimat verirdi, biz de itaat ederdik. Ama ikinci kaptanım çok kışkanç bir adamdı. Uzakta bir başka gemi görüdüğünde, olabildiğince hızlı sürmek için bütün yelkenleri attı. Bir zıplı ile küpeştede durdu, gelinini dolaşmaya cesaret eden her balığı hedef aldı. Yosunları azarladı. Ve zamanla daha da şüpheli hâle geldi. Eğer gelinine çok yaklaşmaya başladırsa martıları korkutmaya başladı. Geline uzanan her çıkıştı korkuttu, en sonunda da rüzgârı, çünkü gelininin cildini cesurca dalgalandırmaya curet etti. "Burada dalga yapılmasına izin verecek tek kişi benim!" diye bağırdı ve itiraz edilecek hiçbir şey kalmadı. Açık, ürkütücü, sakin deniz üzerinde sürüklendik; geniş ve uzak ülkeler yoktu, rüzgâr yoktu, kurtuluş yoktu. Ve orada geliniyle mutlu olan, zaferle gülümseyen

KAP-TAN-LARIM

Tilman Rammstedt / Çeviren: Özge Özkan

kaptanımız için mutlu olduk. Sevginin gücüne inanmak istedik, bunu gerçekten istiyorduk ancak o bize inanmadı.

Üçüncü kaptanım çok konuşmazdı. Onunla birlikte olduğum yıllarda, yalnızca tek bir sözcük söyledi. Geri kalanları gözleriyle söylemek zorundaydı, dünyanın tüm dillerine hâkim olan soluk mavi gözleriyle. Kaptanım sesini boşuna çıkarmak zorundaydı, her şeyden vazgeçmek zorunda kaldı, çünkü korkutucu derecede siskayı, o kadar siskayı ki tahta direğe onu bağlamamız gerektiğini, bu yüzden bizden kaçmayıcağını söyledi. Onun gücü artık yürümesi için bile yeterli değildi, her zaman arkadaşı tarafından taşınmaya razı oldu. Arkadaşı da çok güçlü değildi, fakat yine de üçüncü kaptanım için bir eli vardı, bu da elverişli bir durumdu. Bir bahsin kaybı ardından diğer elini yitirmiştir. Gün boyu üçüncü kaptanımı arka güverteden öne, tekneden kamaraya, karga yuvasına kadar taşıdı, böylece kaptanım her şeyi kontrol edebildi, eğer gerçekten hiçbir toprak görülmeliyse, sığa hasreti büyütü. Her yöne baktı. "Bu toprak mı?" diye sordu gözleri. "Hayır, bu bir martı," dedi arkadaşı. "Bu toprak mı?" diye sordu gözleri. "Hayır, bu bir dalga," dedi arkadaşı. "Bu toprak mı?" diye sordu gözleri. "Hayır, bu bir güneş," dedi arkadaşı. Sığa hasreti üçüncü kaptanın daha da siska olmasına neden oldu. Ona başının üzerinden bakmak zorunda kalındı, neredeyse görünür olduğu tek yerden. Ve eğer arkadaşı onu taşımıyorsa, direğe her zaman iplerle bağlıdı, çünkü her hap-

şirik, her gürültülü kelime ya da her dikkatsiz hareket onu uçuracaktı. "Bu toprak mı?" diye sordu gözleri. "Hayır, o bir rüzgâr," dedi arkadaşı. "Bu toprak mı?" diye sordu gözleri. "Hayır, bu bir ses," dedi arkadaşı. "Bu toprak mı?" diye sordu gözleri. "Hayır, bu hiçbir şey değil," dedi arkadaşı. Bir noktada ipler durdu. Onu güvertede bırakmak zorunda kaldık, rüzgâr bacaklarına çarpiyordu. "Bu toprak mı?" diye sordu gözleri. "Hayır, bu senin umudun," dedi arkadaşı. "Bu toprak mı?" diye sordu gözleri. "Hayır, bu senin korkun," dedi arkadaşı. "Bu toprak mı?" diye sordu gözleri. "Evet, bu toprak," dedi arkadaşı ve hepimiz yelken açtık, küreklerimizle dua ettik, ancak nihayet limana ulaştığımızda üçüncü kaptanım o kadar sıcka hale geldi ki, bağlı olduğu tahta bile onu yere bırakmadı, onların altına kaydı ve arkadaşı hâlâ onu yakalamaya çalışıyordu ancak rüzgâr üçüncü kaptanımla oyun oynadı, onu sola, sağa, sonra yukarı ve daha yukarı uçurdu, ardından duyduk ki... O tek kelimesini. "Ah!" Sonra rüzgâr direğin üzerinden, üçüncü kaptanımın soluk mavi gözlerini, mavi gökyüzüne çıkardı.

Dördüncü kaptanımın tahta bacağı vardi. Buna ek, iki sağlam bacağı da olduğu için tahta bacak sadece saçma değil aynı zamanda onu günlük yaşamda büyük ölçüde rahatsız etti. Anlaşılmak istemedi ve hepimiz de öyleydi. Onu sevdik. Sonuçta, daha önce hepimizin kötü bir fikri vardi. Pişmanlığın sesini iyi biliyorduk.

AYRILIK VAKTİ GELDİĞİNDE

Tekin Tekik

Lokman Onsoy

Gün dökümü bu aşkin sonunda
Ne ağları sevgilim salkım saçak,
Ne yalnız kalırız yatağın soğuğunda.
Sen başka,
Ben başka.
Büyük çöküntüler karşılarsın bizi
Düşümüzün kırığında.
Tüm lambalar kapalı,
Yalnız sokağın ışığı aydınlatır
Saklı sandığımız utançlarımızı.
Yağlı boyan bir tablo düşer omzumuzdan
Ayaklar altında kalır, darmadağın,
Rengârenk.
Bir roman yazılır ardımızdan.
Merak etme,
Temize çekilir kapanışta,
Şarkılar çaldığında,
Yaptığımız tüm yanlışlar.
Sanat sevgilim,
Paylaşmaktır acıları.
Aşk,
Kapatır üstünü tüm cinayetlerin,
Katledilişlerini
Bir şarap akşamında, duyguların.
Her şeyi bırak Şimdi.
Son defa aklanma vakti
Buyruğunda tenimizin.
Mutluluğa giden trenimiz çoktan kalktı madem,
Seviş benimle öylece,
Sonumuzu haykır,
Karıştır çarşafları.
Durma,
Şarkılar söyle.
Bu akşam,
Ayrılığımızın vakti.

22.11.2016

DEM

Şükrü Ağaçdalı

Demdir bu.
Dinle ki,
Kara saçlarından öteye doğru
Büyüyor çocuklar,
Hüzünler ve mutluluklar...

Hani bilinmez ama
Bir bıçak nasıl keser bir boynu,
Celladın da asabı bozuk şüphesiz.
İşte bir bozuk düzendir bu.
Ömürdür tükenir,
Demdir bu.

Bilinmezliğinden gayrisine yoktur meylim,
Ve zaten dudak kenarı tebessümüne
Sığmış, ilişmiş bütün günüm.
Hani bulut ağırlığında bir üzüm,
Ve bu kâfidir bir ömrü içimi ezmeye.
Demdir bu,
Ciddi bir nekropol süküneti
Ve az pişmiş bir metanet...

Demdir bu,
Yaşamalı sevgilim,
Affet.

HÂLÂ GÜL

Baran Güzel

Nevin'e kısa mesaj atıyorum: "Beni aramışsun."

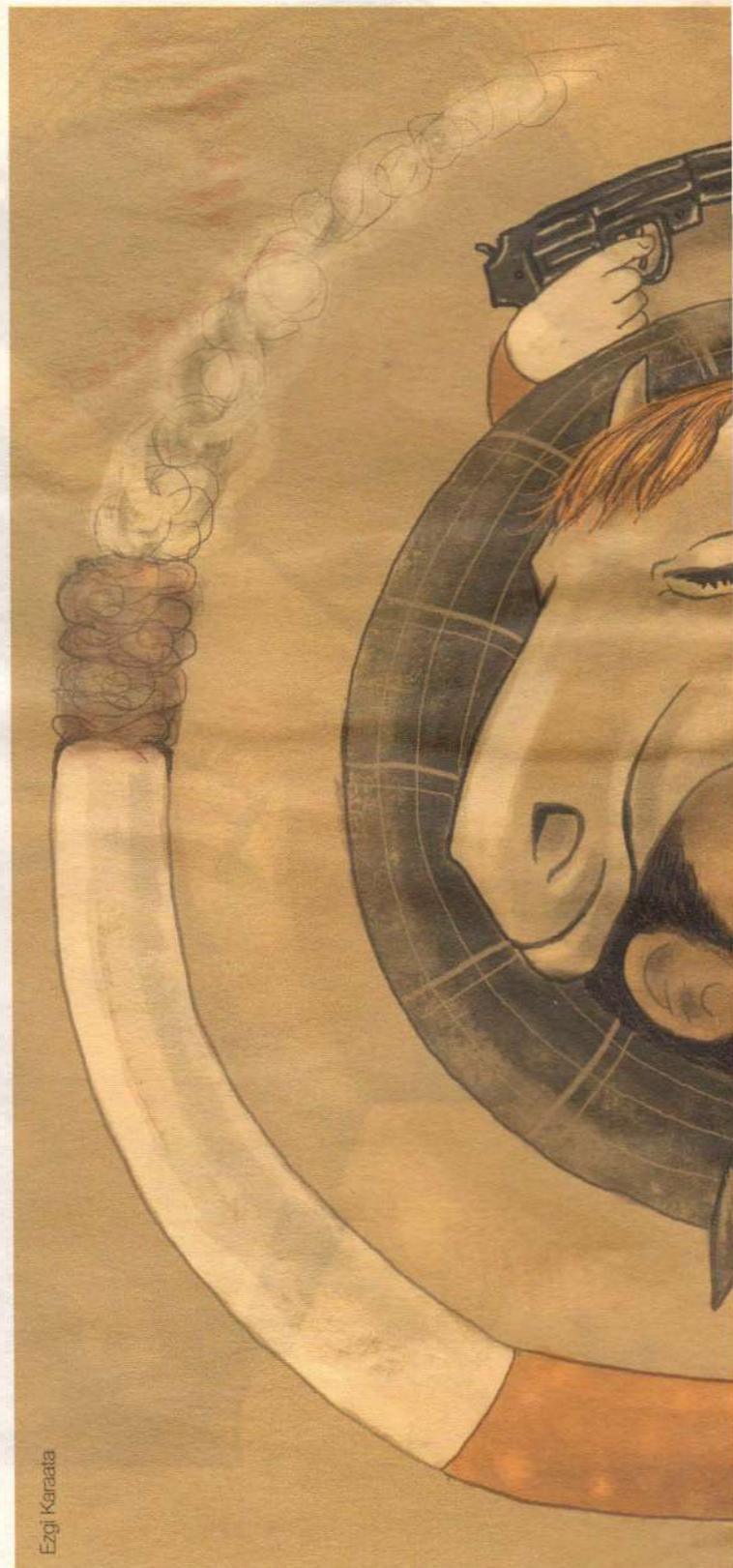
Cevap anında geliyor: "Evet."

Onu telefonun başındayken hayal ediyorum. Tırnaklarına oje sürerken. Mesaja bükkin bir suratla bakarken. Benden nefret ederken.

Nasıl geldik bu duruma? Aslında hayal meyal hatırlıyorum. Neden ayrıldığımızı. Sonrasında birbirimize hayatı nasıl katlanılmaz hâle getirdiğimizi. Onu bir erkekle öpüşürken nasıl gördüğümü. Bir kadınla yatarken evimi nasıl bastığını. Yazdığım öyküler, roman yazacağım diye okulumdan, işimden gücünden nasıl koptuğumu. Babamı hastalığı sırasında nasıl yalnız bırakğımı. Ölürken yanında olamadığımı. Arkadaşlarımla üzerinde yürüdüğüm köprüün nasıl yıkıldığını. 2013 yazını. Ölen küçük çocuğu. Hepsini kalın bir sis tabakasının ardından belli belirsiz seçiyorum. Anımsadığım diyaloglar ya eksik ya da hatalı. Zihnimdeki sahneler fazla tiyatral geliyor şimdî.

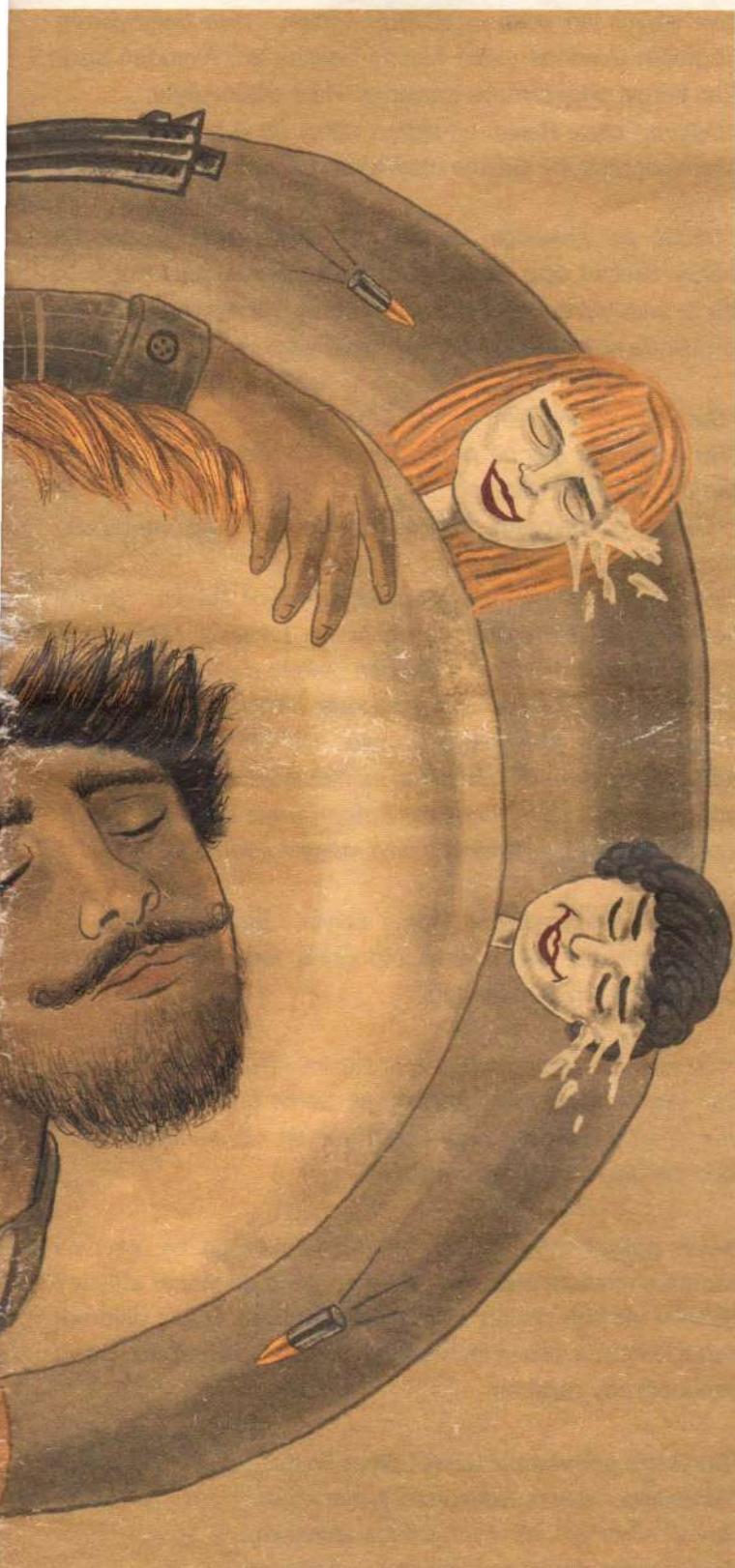
Nevin'e ne yazacağımı bilmiyorum. "Niye aradin?" yazmalyım muhtemelen. Yaşanan onca şeyden sonra bu soru fazla ruhsuz geliyor. Aylar, yıllar önce kafamda kurduğum bütün o edebi cümlelere ne oldu? Söylemeyi planladığım orijinal söyler şimdî yok. Bir kavgamızda, "Sen sadece kendini, yazdığın romanı düşünen bencil bir adamsın," demişti. "Zerre kadar umursamıyorsun beni. Dertlerim, sorunlarım umurunda değil. Mutlu muyum, mutsuz muyum bilmiyorsun. Yanımda olduğumu hissedemiyorum artık." O an şuna benzer bir şey söylediğim hatırlıyorum: "Bizim ilişkimiz kusurlu bir din gibi. Üstelik ayetleri de değiştirilmiş. Hiçbir zaman mükemmel olamayacağız." Bu söz o kadar havalı görünmüştü ki o an bana. Her şeyi çözen, bilge bir adam gibi hissediyordum kendimi. Edebiyatın büyük sırrına vakıf olmuşum. Tarihi değiştirecek sözler etmemıştim. İnsanoğlunun içinde yatan derin karanlığı dışarıya çıkarmışım. Büyük yazarları mezarlarda ters döndürmüştüm. Nevin'in kücümseyici bakışlarını ilk anda fark etmemiştüm bile. Alayçı gülümseyişini. "Ne dedin şimdî sen?" diye sordu. Bir süre sadece yaktığım sigaradan derin nefesler çekebildim.

"Evet." yazan ekrana kaç saat baktığımı bilmiyorum. Nal seslerini duyduğumda güneşin yakıcı etkisinin azaldığını hissediyorum. Zaman panik halindeki insana hiç akmamış gibi gelir. Einstein'ı haklı çıkarıyorum. Fizigin bütün yasalarına şahitlik ediyorum.

Egî Karata

JMSÜYOR

555 613 139 28

13

At, banyoya girince çişim geliyor. Onun önünde işemeye alışkin olsam da bu sefer tutacağım diyorum. Tam işedigim sırada başıyla beni itmişti bir seferinde. Fayansların daha fazla sararmasını istemiyorum. Efraim gelecek.

Banyo kapısının önünde durup ata, "Neredeydin bu kadar zaman?" diye soruyorum. Homurdanıyor. Kömürlükten yem getiriyorum. Kovasındaki suyu tazeliyorum. Kapının önünde sigara içiyorum bu işler bitince. Elim sık sık telefonun tuşlarına gidiyor, kaçınılmaz olan aramayı yapmam gereklidir. Eninde sonunda olacak bu. Çünkü gerçeklerle yüzleşmek zorundayız. Yoksa yakamızdan düşmezler. Karanlıkta, duvar diple-rince kırmızı gözleriyle bizi izlemeye devam ederler. Kocaman bıçaklarla arkamızdan sinsice yürürlar. Canavarı öldürmek için önce onunla tanışmak gereklidir.

Otoparka bir kadın giriyor. Rasim'den anahtarları alırken cüzdanından para çıkarıyor. Rasim parayı gömleğinin cebine koyuyor, ne yaptın, der gibi sallıyor ellini bana. Cevap vermiyorum, elimi ya da başka organımı anlam ifade edecek şekilde sallamıyorum. Kulübesine dönüyor. Kadın arabasının kapısını açıyor. Yüzünde sebepsiz, tatlı bir gülümseme var. Arabanın içinden aldığı bezle ön camları silmeye başlıyor. Bir ara göz göze geldiğimizde, "Sigaran var mı?" diye soruyor. Yanına gidip uzatıyorum. Yüzündeki tebessüm bir an bile eksilmiyor. Her an poz verecekmiş gibi dişlerini dudaklarının altından manken edasıyla sergiliyor. Sigarayı alınca "Teşekkürler," diyor. "Rica ederim." Arabasına biniyor. Dikiz aynasını kendi yüzüne çeviriyor. Kapının önüne geri döndüğünde temiz camın ardından makyajını tazelediğini, gülümsemiğini görebiliyorum. Çantasını kucağına aldığıńı. İçinden bir tabanca çıkardığını. Onu kırmızı dudakları arasından ağızının içine soktuğunu. Ben tek bir refleks gösteremeden silahı ateşlediğini. Başının yana doğru düştüğünü. Çenesine çizgi şeklinde akan kanı. Dişlerini. Hâlâ gülümsemiğini görebiliyorum.

Telefonum tekrar çalışıyor. "Efendim?"
"Gelmek üzereyim ben, dışarıdan bir şey istiyor musun?" diyor Efraim.
"Su al beş litrelik," diyorum, hayatı en değer verdiği insanı yeni kaybetmiş adama.

Suyu düşünürken biraz daha sıkıştığını hissediyorum. Mesanem bu kötülüğe daha fazla tahammül edemeyecek. Ama

bir kadın öldü az önce. Ölüğe saygımları göstermek için çişimi biraz daha tutmam lazım. Silah sesi bütün mahalleyi inletti. Rasim ve benden başka kimse umursamıyor. Apartmanların pencereleri açılmıyor. Korku çığlıklarını atılmıyor. Kimse polisi ya da ambulansı aramıyor.

Rasim sakin adımlarla arabanın yanına geliyor. Kapıyı açıp kadının boynuna dokunuyor.

“Ölmüş,” diye bağırıyor. Şükrü Saracoğlu stadından bir uğultu yükseliyor. Maç başlıdı. Seyirciler maç boyunca boğazlarını parçalayarak bağıracaklar. Üçlü çekilecek bol bol. Ana avrat küfredilecek karşı tarafa, hakeme, topu ayağında çok tutan savunma oyuncusuna, sürekli ofsayta düşen beceriksiz forvete.

Uğultu her yanımı sariyor. İzlediğim dünya daha yavaş hareket ediyor sanki. Efraim ne demişti? Bir dünya kadın intihar etti, tabii her şey birbiriyle bağlantılı.

Rasim kadını arabadan çıkarmaya çalışırken Efraim giriyor otoparktan içeri. Rasim kadını kollarının altından tutuyor. Ruhşuz bedeni dışarı çıkarmaya çalışırken epey sarsıyor onu. Sanki kaldırıma çalıştığı şey güzel, ölü bir kadın değil de, tozlu bir çimento torbası. Üzerine kan bulaşmasın diye olabildiğince mesafeli duruyor. “Yardım etsene,” diye bağırıyor bana doğru. Gelip cesedi ayaklarından tutmamı istiyor. Efraim, Rasim'in yanına gidiyor arabaların arasından geçip. Rasim'in benden yapmamı istediği şeyi hemen üstleniyor. Sözsüz bir anlaşma yapıyorlar sanki bir anda. Otomatik hareketlerle, tepkisiz yüzlerde. Kadının yüzü onlarının kinden daha canlı hatta. En azından hâlâ gülmüşüyor. Kadını kulübeye sokuyorlar, ben de arkalarından giriyorum. Şükrü Saracoğlu'ndan uğultu yükseliyor. Muhtemelen Fenerbahçe gol attı. Caddeden bir adam “İşte bu be,” diye bağırıyor. Küfrediyor. Yaşı bir kadın karşı apartmanın ikinci katında. Pençereye çıkışıp Fenerbahçeli çocuğa, “Bağırmaya be terbiyesiz,” diye çıkışıyor.

“Yardım etsene,” diyor Efraim. Bahçedeler Rasim'le beraber. Rüku pozisyonunda nefes nefese kalmışlar. Tokalaşıp tanışıyorlar. Rasim, komşum olduğunu söylüyor ona. Geçen hafta gömdüğü kadından bahsediyor. Evinde intihar eden kadından. Fener gol attı, diyor laf arasında bir de.

“Arkadaş ülke ne ara bu hale geldi ya?” diye soruyorum yanlarına gidince.

Efraim doğruluyor, birbirimize bir an yabancı gözlerle bakıyoruz. Çektiğimiz bütün sıkıntıları aramızda ezip öldürmek için sımsıkı sarılıyoruz sonra.

“Ne olmuş ülkeye?” diye soruyor Rasim.

“Ne demek ne olmuş abi? Görmüyor musunuz kadın kendini vurdu kimse silah sesine aldırmadı bile. Niye polis çağrırmıyor kimse?”

Efraim'le Rasim birbirlerine bakıyorlar.

“Bunun dünyadan haberi yok galiba,” diyor Rasim.

“Ne oluyor lan şunu bi düzgün anlatın,” diye bağırıyorum. Toprağın üzerinde yatan kadına bakıyorum. Alnından sızan kan kuruyup kararmaya başlamış. Hâlâ gülmüşüyor.

“Oğlum,” diyor Rasim bir sigara yakıp. “Sen televizyon falan izlemiyor musun? Gazete okumuyor musun?”

“Hayır.”

“Ondan bu eblehliğin demek ki,” diyor. Telefonundan bir haber sitesini açıp ekranı yüzüme tutuyor. Uçsuz bucaksız bir ovanın yukarıdan çekilmiş fotoğrafı var ekranда. Ovanın ortasında kocaman bir penis heykeli var.

“Bu ne lan?” diyorum.

“Bu gördüğün şey bir penis. Boyu 300 metre falan. Hindistan'da bir köyde duruyor.”

“Allah allah,” diyorum. “Heykel falan mı bu? Ne işi var orada? Konuya ne alakası var?”

“Sus la bi sus motoru yakacaksın,” diyor Rasim. “Bu bir heykel değil. Ne olduğunu da kimse bilmiyor. Nasa masa bile çözemedi mevzuyu. Uzaydan gelmiş diyorlar. Bir sabah peyda olmuş böyle tarlanın ortasında. Kimse yanına yaklaşamıyor. Yıkmayı, devirmeyi denediler, ağır silahlarla ateş ettiler ama hiçbiri işlemedi. Bir sinyal mi ne yaymış. Ulan senin nasıl haberin yok ya bundan. Bütün dünya bunu konuşuyor anasını satıyorum. Aylardır dünyayı meşgul eden tek şey bu.”

“Kadınlar da bu yüzden intihar ediyor.” Efraim araya girdiğinde gelirken su almamış olduğunu fark ediyorum ama bunu sormanın zamanı değil.

“Yüz binlerce kadın öldü,” diyor Rasim. “Dünyanın her yerinden yüz binlerce kadın intihar etti. Senin dünyadan haberin yok. Ulan ananı falan da mı aramıyorsun hiç, kadın öldü mü kaldı mı diye kontrol et, sor bari.”

Nevin geliyor yine aklıma. Hayatım boyunca bir şeyi ne zaman ertelesem pişmanlık duydum. Ya o da intihar ettiyse? Ya benimle son bir kez konuşmak istediyse. Hayır, diyorum kendi kendime. Nevin intihar edecek olsa beni aramaz. Onun yapacağı şey değil bu.

“Bu kadını gömmemiz lazımdır,” diyor Ersin.

“Bir dakika,” deyip ayrılyorum yanlarından.

Nevin'i arıyorum. Nevin'i bir daha arıyorum.

Nevin'i sekiz dokuz kere arıyorum. Açılmıyor.

-Bugün Clara'ya söylersin herhâlde?

-Yok abi söyleyemem.

-Neden?

-Korkuyorum.

Uzak İhtimal (2009)

YALNIZCA "HASTALIKTA" SEV BENİ

PHANTOM THREAD FILMİ ÜZERİNE

Erçin Işık

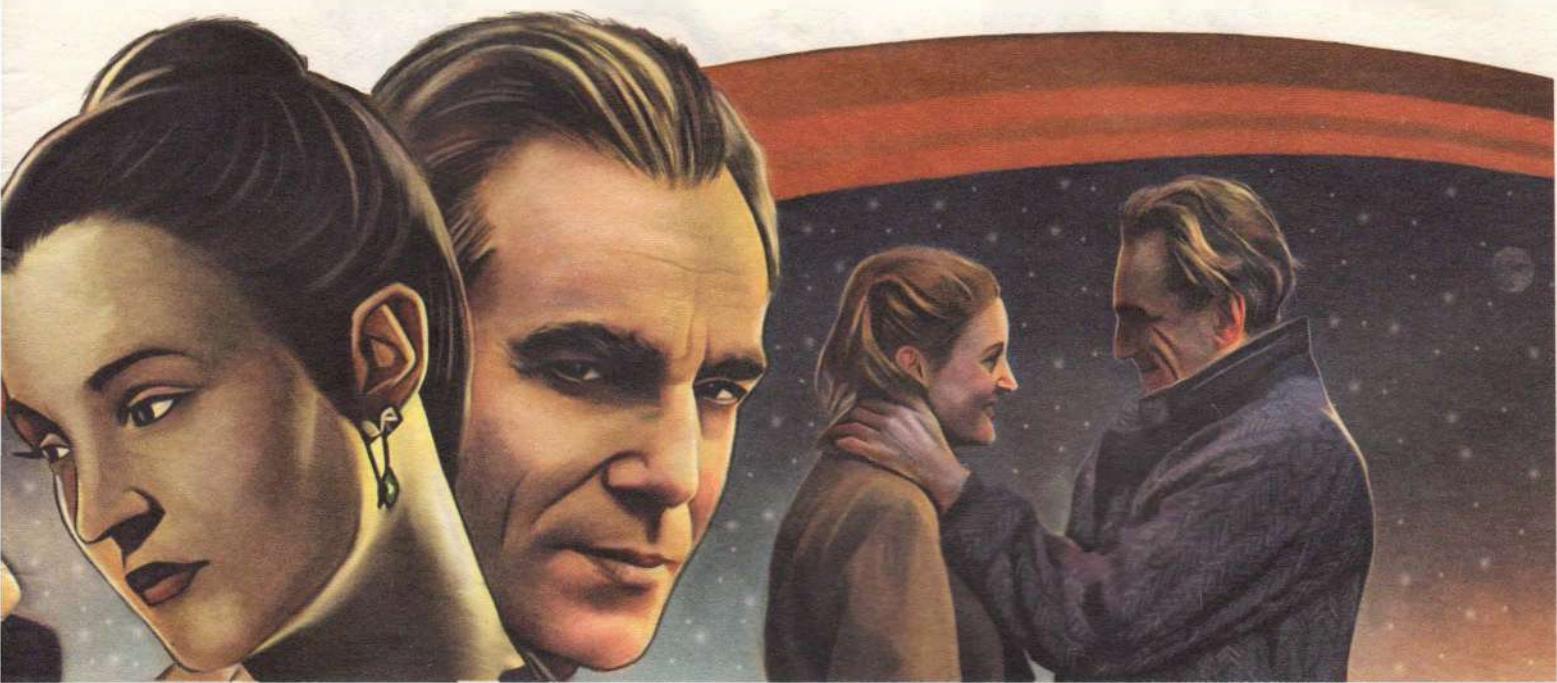
*"Reynolds rüyalarımın gerçek olmasını sağladı
ve karşılığında ben de ona en çok arzuladığı
şeyi verdim; her bir parçamı."*

Bu yıl "Hayat Var" teması ile 15-25 Şubat 2018 tarihleri arasında İstanbul'da, 1-4 Mart 2018 tarihleri arasında ise Ankara ve İzmir'de gerçekleşen 17. If İstanbul Bağımsız Filmler Festivali, yeni eklenen bölümleri ve geniş yelpazeye yayılan kategorileriyle sinemaseverlerin yoğun ilgisile sonlandı. Açılışını *Lady Bird* (Uğur Böceği) filmiyle yapan 17. If İstanbul Bağımsız Filmler Festivali kapanışını ise James Franco'lu *The Disaster Artist* (Felaket Sanatçı) filmiyle gerçekleştirdi. Genç yönetmenlerin de kendilerini ifade edebilecekleri özgür bir arena olan If İstanbul Bağımsız Filmler Festivali, ilk ya da ikinci filmini çekmiş yönetmenlerin yarıştığı Uluslararası Keşif Yarışması Bölümü'nde bu yıl *Les Garçons Sauvages* (Vahşi Oğlanlar) filmiyle Fransız yönetmen Bertrand Mandico'yu Yılın Keşfi seçti. Festivalin 2014 yılında başlayan, başka bir dünya hayaline tutkulu filmleri uluslararası bir paylaşım platformunda bir araya getiren Aşk & Başka Bi' Dünya bölümünün birincisi ise Laura Bari'nin sarsıcı belgeseli *Primas* (Primalar) oldu. Dünya sinemasında yer edinmiş filmlerin ilk kez Türkiye prömiyerini gerçekleştirdiği Galalar bölümü ise bu yıl oldukça hareketliydi. Festival'in Galalar bölümünde yer alan ve bu yıl 90. Oscar Ödülleri'nde En İyi Kostüm Tasarım Ödülü'nü de alan *Phantom Thread* filmi, yönetmen Paul Thomas Anderson'ın aşkı, prensipleri ve tutkuyu harmanladığı özel bir dönem filmi olarak karşımıza çıktı. Yönetmenin daha önce *Boogie Nights* (1997), Daniel Day-Lewis ile daha önce de çalışıkları *There Will Be Blood* (2007), *Magnolia* (1999) ve *The Master* (2012) filmleri onun filmografisini hatırlamamızı sağlayacak filmlerden birkaçı. Daniel Day-Lewis'in oyunculuk kariyerinde jübile yaptığı film olarak henüz çekim aşamalarındayken son performansıyla ilgili heyecanlanmamızı da sağlayan *Phantom Thread* filminde, Daniel Day-Lewis'a

oyuncu olarak Vicky Krieps, Lesley Manville, Camilla Rutherford, Gina McKee ve George Glasgow eşlik ediyor.

Phantom Thread, 1950 yılının Londra'sında Woodcock Modaevi'nin büyülü atmosferi ile selamlıyor bizi. Üst sınıfın beğenisine hitap eden Woodcock Modaevi, bir elbise dikmekten çok daha fazlasını tasarlayan hassas ve takıntılı tasarımcı Reynolds Woodcock'un (Daniel Day-Lewis) estetik kaygıları ve imajinasyonlarıyla her kadın elbiselerini üzerinde taşımak istediği bir ideal yaratıyor. Woodcock, tasarladığı elbiseyi üzerinde taşıırken ki tavırlarından memnun olmadığı birinin (prensese bile olsa) elbiseyi giyme hakkını elinden alabilecek kadar estetik kaygılarına sahip bir tasarımcı. Bir yemek yeme anında bir bıçağın haddinden fazla çikan sesine veya söylediği bir şeyin üstüne girilen gereksiz münakaşaşa aşırı tepkiler veren, müşküpesent bir karakter. Yillardır ablası Cyril (Lesley Manville) ile yaşayan Woodcock, farkında olmadan ablası tarafından manipüle edilmiş küçük erkek kardeş olarak kısa süreli ve hemen süresi dolan sevgililerini ablasının ritüelleşmiş bir biçimde evden gönderdiği aşk ilişkileyiyle örülu bir hayat yaşıyor. Filmdeki karakter serimleri hızlı bir biçimde aktarıldığı için olay örgüsünün ilk planlarında biz Woodcock'un işine olan titizliği ile başarısının altında yatan hassas noktaların çözümüne ulaşacağımızı beklerken kompleks bir yapıyla karşılaşmaya başlıyoruz. Woodcock'un birinin aynı aşk ilişkileri ve yalnızca işine bağlı yaşadığı günler, bir gün sayfiye yerindeki bir kahvaltı sırasında tanıtıtiği Alma (Vicky Krieps) ile kırılmaya başlıyor. Seyirci olarak bu kentli-taşralı çatışmasını net bir biçimde gördüğümüz ilişkinin de kısa süreli olacağını yahut klişe bir biçimde Woodcock'un onu baştan yaratacağını düşünürken komplike bir

Tahir Keskin

sürü duygusal değişimini sürüklemeye başlıyoruz. Film bu noktalara kadar Woodcock'un işine olan bağlılığı ve ablası Cyril ile olan oldukça gizli ilişkisi ile sırlerken kapının dışarısında bırakılmaya çalışılan Alma'nın durumu fark etmesi, ipleri kendi bildiği yöntemlerle ele alma çabası ve yumuşak bir biçimde değişen dengelerle ters köşe yapıyor.

Phantom Thread filminde, kendi yarattığı heykele aşık olan Pygmalion'un etkisi beklenirken heykelin, Pygmalion'a estetik kaygılarının yersiz olduğunu gösterip yeni bir değerler bütünü yarattığı görülüyor.

Başta fazlaca sabırı ve asla yargılayıcı olmayan Alma, sevgisinin karşısında ayrınlara boğulmuş, davranışlarıyla sürekli kendisine denk olmadığını ima eden bir adamın gaddarlığını gördüğünde, Woodcock'un anlayacağı dilin ötesinde onun psikolojisini ele geçirebilecek bir nokta keşfetmeyi. Bu keşif, ilişki dengeleri üzerindeki bencilliğin tokat gibi yüzümüze çarptığı sekanslar için de bir izlek oluşturuyor. Bu bencillik yalnızca Alma ve Woodcock arasında sınırlı da kalmıyor. Abla Cyril'in de yıllarca Woodcock'u tahakküm altında tutarak bencil bir ilişki sürdürdüğü görülüyor. Bir şekilde Woodcock, altüst olan yeni itaat ve düzen dengesi içinde suçlu olarak Alma'yı görse de Cyril'in manipülasyonları ve kendi müşkünlüğündeki farkında olmadığı, sıkışık bir hayat yaşıyor. Woodcock, taşralı bir kız tarafından ehlideştirilen şehirli bir adam. Mutluluğun taşralı bir kadından gelebilme ihtimalini yok sayan ancak bu gizli güç karşısında boyun eğerek aşkı yaşayabilen biri. Alma, Woodcock krallığındaki asıl söz sahibi Cyril'i aşağı edebilen aynı zamanda kendi değer birimini kendisi belirleyebilen bir aşı. Öte yandan tüm bunların ekse-

ninde görülmeli gereken ilişkilerdeki denge ve bu mekanizmayı harekete geçiren dinamiklerin ne olduğu. Film denge mekanizmasını, dürtülerini ve zarafeti triyalektik bir boyuta taşıyarak karakterler dolayısıyla hayatlar ve sınıflar arasında güçlü bir çatışma yaratıyor.

Phantom Thread, gerek sinematografisi, gerek yönetmenin stilize ettiği özel tercihleri ve şiir gibi müzikleriyle filmin ruhuna uygun bir biçimde ince elenip sık dokunmuş bir çalışma olmuş. Filmin müziklerinde imzası olan besteci Jonny Greenwood'un yanı sıra 90. Oscar Ödülleri'nde En İyi Kostüm Tasarım Ödülü'nü filme kazandıran kostüm tasarımcısı Mark Bridges'i de tebrik etmek gereklidir. Kurgusal bir film olmasına rağmen tasarlanan her kostüm, bilinen bir modacının gerçek biyografisini seyrediyor hissini yaratabilmiş. Oyunculuk performansları ise birbirinden organik ve de homojen bir ilişki bağı ile kurulmuş. Özellikle Daniel Day-Lewis'in oyunculuk kariyerindeki son performansı olarak oldukça tutarlı bir karakter portresi yarattığı görülebiliyor. Kurgusal bir karakter olan Reynolds Woodcock'u oyuncu olarak doğru bir motivasyonla ele aldığı, bu yüzden ona eşlik eden oyunculara da bu devinimin ilham verdiği görülebiliyor. Filmi izlerken bir Paul Thomas Anderson filmi izlediğimizi her zaman hatırlamamızı sağlayan oyunculuk yönelisinin yanı sıra yönetmenin genellikle filmlerinde tercih ettiği katmanlı, zorlayıcı ve psikozları olan başkarakterleri hatırlarsak; Reynolds Woodcock karakteri onun filmografisinde sağlam bir yer edinebiliyor. Dolayısıyla aşk ilişkilerine başka bir denge boyutundan bakıp alışık olduğumuz ve kodladığımız ilişki biçimlerinin dışına çıkararak yeni bir yapıyı inceleme fırsatı sunan *Phantom Thread* filmi bu yıl görülmeli gereken filmler arasında yerini alıyor.

SAKSIDAKİ ÇİÇEKLER

Sumru Uzun

Hayatı seviyordu Mualla, her sabah kahvaltı sofrasını kurar, müzik çalardan sevdiği müziği açıp kahvaltısını yapardı. Yürüyüşünü ihmali etmez, yaz kış demeden pazar günleri kurulan antika pazarına giderdi. Bir an evvel yaz mevsimine adım atmak, balkonunda yeniden vakit geçirmek istiyordu. Bu evi alırken onu cezbeden evin balkonu olmuştu. Yemyeşil bir bahçenin içine uzanan balkonda geçireceği zaman dilimlerinin hayali gözünün önünde belirliğinde, sıkışık binalara, farklı hayat pencerelerine uzanan balkonlu evler yerine burayı tercih etmişti.

Mualla, çiçeklerini suladıktan sonra balkona çıktı. Hava çok güzeldi. İlkbahar tüm gizemiyle sarıyordu etrafını. Doğa gibi zihni uyandırmak için çabalarken katlanan sandalyeyi açtı. Derin bir nefes alıp sandalyeye oturdu. Etrafta geziniyor duşleri. Balkonun korkuluğuna uzanan, ince zarif bir ağaç dalını süsleyen çiçeklere parmak uçlarıyla hafifçe dokundu. Yüreğinde sadece bir kadının hissedeceği o tel titredi. Yıllar önce kız kardeşi evlenirken duvağını süsleyen gelin teli gibi parlayan, kalp atışlarıyla hareket eden duyu telleriymi bunlar.

Mualla yıllarca kendini işine vermişti. Sonunda elinde kalan emekli ikramiyesi olduğunda, hayatı çoğu şeye geç kaldığını anladı. Hiç evlenmedi, anne olamadı. İçinde kırırtı hissettierek bir adam tanışdı, onun peşinden giderdi. Yıllar geçtikçe hayallerinden uzaklaşıp, günlük rutinlere kapıldığından hayatını tek kişilik bir düzen üzerine kurup o çizgide yaşamaya karar verdi.

İnsan bir karar verdiğiinde mutlaka onun bedelini ödüyordu. Mualla tek kişilik bir hayatı seçtiğinde saçlarını hiçbir zaman kız kardeşi gibi gelin teliyle süslemeyeceğini biliyordu. O günlerde aldığı kararın arkasında durmak kolay olsa da, içinde beliren soruya cevap vermek yıllar geçtikçe zorlaşıyordu. Deneseydi, hayalleri için ufak bir adım atsaydı her şey daha farklı olur muydu?

Aniden beliren sorulara cevap bulamıyor, içinde tarifsiz bir boşluk hissetti o soruları sevmiyordu. Onlarla baş etmenin en iyi yollarından biri çiçekleriyle konuşmaktı. Oturduğu yerden kalkıp içeri girdi. Pencere önündeki çiçeklikte sırtaları onu bekliyordu.

İlk zamanlar çiçek bakımıyla ilgili pek bilgisi olmamasına rağmen onlarla yaşayıp aynı zamanda bitkilerle ilgili kitaplar okuyarak çiçekleri tanıtmaya başladı. Çiçek pazarından aldığı her çiçekle bir bağ kurup onlara isimler veriyordu. Mesela en köşede duran toprak saksındaki pembe çiçekli kaktüsün adı Çingene'ydı. Onu kız kardeşi armağan etmişti. Çiçekli hayatının ilk adımı, kardeşiyle arasındaki canlı bağıydı.

"Bu aralar canım sıkılıyorum Çingene, ne yapacağımı da bilmiyorum? Keşke überimde bu kadar tedirginlik taşımamasam, keşke annem hâlâ yaşıyor olsaydı..." dedi.

Kaktüsleri annesinin karakteriyle bağdaştırıyordu. Güçlü bir kadındı Mualla'nın annesi. Hayatı kucaklayarak sınırsız sevgisini her daim çocuklarına ve eşine hissettirirdi. Mualla ne zaman içi sıkılsa annesinin kollarında soluğu alırdı. Sorularla arası hiçbir zaman iyi olmadığından, annesi ona bir yön tabelası gibi cevapları nerede araması gerektiğini göster-

rirdi. Mualla gülümseyerek bir kez sıkıca sarıldığında annesi onun ışığıyla uzun süre mutlu olmayı bilirdi. Sekiz sene önce annesini kaybettiginde çocukluğunu yitirdiğini hissetmişti. Bir daha hiçbir zaman çocuk olamayacaktı. Çocuk kalsayıdı, istediği kadar soru sorabilir, onları cevaplandırmak zorunda kalmazdı. Mualla'nın çocukluğu eski fotoğraflarındaki bir yansımıyordu artık.

Kaktüsün yanındaki çelenk görünümülü mum çiçeği ona babasını anımsatıyordu. Sarışık türünden olan bu çiçek her zaman bir desteğe ihtiyaç duyardı. Yer değişikliğinden, insan olmanın verdiği sarsıntılardan hoşlanmayan bir adamdı Mualla'nın babası. Karakteriyle uyumlu memurluğa yıllarını vermişti. Ne zaman bir değişiklik yapılması gerekse, Mualla'nın annesi görevi üstlenirdi. Artık geçmişi net olarak hatırlamayacak kadar yaşıydi. Bir hafta önce görüşmüştü, baba kız vakit geçirmişlerdi. Mualla babasının kendisiyle kalmasını istese de, yaşı adam düzeni bozmak istemiyordu. İç çekerek mum çiçeğinin yapraklarını nemli bezle sildi. Çiçek biraz rahatlampmış gibi görünüyordu.

Şeffaf saksının içinde duran, beyaz çiçekli orkideler tipki kız kardeşi gibi narin görünümülü olsa da güçLERİRDİ. Mualla'nın tersine, kız kardeşi uzun yıllardır sevdigi adamla evliydi. Üç tane de çocukları vardı. Çocukken birlikte hayal kurduklarında Mualla dünyayı gezmeyi, kız kardeşi Feride de geniş bir aileye sahip olmayı isterdi. Feride hayal ettiği aileye kavuştu ama Mualla görmeyi çok istediği ülkelere gidemedi.

İçinde hep ukdeler biriktirdi Mualla. Nemliydi yüreği... Onun çiçek hali açelya olmalıydı. Hava akımlarından hoşlanmayan açelyalar gibi değişimi pek sevmese de, o anda yüreğinin sesini dinlemeye karar verdi. Annesinin yumuşak sesiyle, yılalar önce ona söylediklerini anımsadı.

"Yavrum, hayatına yön verecek adımları atmadan önce yüreğinde beliren endişelere kulak asma. Yürümek istediğin yolda yürü, yürürken içinden gelen şarkıyı söyle..."

Elli beş yaşında hayatına yön verip ne yapmak istiyorsa onu yapacaktı. Belki bir uçak bileti alıp Brezilya'ya giderdi. Açelyalar nemli ortamları sevdigiine göre Mualla da sevecekti! Tur şirketleriyle görüşüp hayalleri için ufak bir adım atması yeterliydi. Bu düşünceler aklına yattı! Kim bilir kız kardeşi ve babası Mualla'nın kararını duyduğunda ne tepki verecekti? Bunu düşünmek bile keyifliydi!

Mualla vakit kaybetmeden askılıktaki merserize hırkasını giyip evden çıktı. Ne yapacağını ve nereden başlaması gerektiğini artık biliyordu!

Aysu Bekar

MEVSİM İLKBAHAR

Duygu Çetin

Hayalini kurduğum iki kişilik kız günlerinin üzerinden çok zaman geçti. Mevsim şimdi kalbi kırık bir ilkbahar. Yeşeren ağaçlar, uçuşan polenler, bahar alerjisi... Mevsim şimdi sokakta karşılaşlığımızda görmezden geldiğimiz komşularımızın, açık pencerelerimizden evimizin içine sızan, kaçamadığımız hayatları... Kâinatın tüm ulyanışına, tüm kalabalığına rağmen, mevsim yalnızlığın ta kendisi. Ve vakit, kendimden kaçıp yine en çok kendime döndüğüm saatler. Vakit tebesümü çoktan geçmiş.

Kırgınım. Dairende bir başıma oturmuş, beni nefrete boğan bu akıl almadır ayrıldı düşünderek artık hiçbir mevsim ışık almayacağımı inandığım yüreğimi dinliyorum. Terk edilişimin ardından, bu kendimle kim bilir kaçını hesaplaşmam. Tek bir söz hakkı bile verilmeyen o alçak vedanın ardından, ne kadar nefretim, isyanım, haklı çığlığım varsa hepsi içimde kaldı. İçimde kalanlar, içimde göz yaşına karışan bir boşluğa aktı. O boşlukta sarsıldı içimdeki kız çocuğu, o boşluğun kinine bulandı. İki kişilik düşlenen mevsimlerden geriye, yapayalnız, karanlık toplu konutlar kaldı. Oysa "geleceği parlak" demişti ortaokulda bir öğretmenim anneme. Aklıma geliyor neden-

siz, acı acı gülüyorum. Gözlerimden süzülen yaşlarla, ağız dolusu küfürler savuruyorum duvarlara... Duvarlardan başka dinleyenim yok. Şu an adını hatırlayamadığım o öğretmen, içinde bulunduğu şu karanlık ruh halinde görseydi beni, bir daha kimsenin geleceği hakkında fikir yürütmemeye yemin edebilirdi, yaşıyorsa eğer.

Gözlerimi kapatıyorum bir an. "Hayati tek **bir insana adamak doğru değil kızım**," diyen annemin nasihat dolu sıcak sesi geliyor kulağıma. Dinlememiştim. Sevmeden, zorla evlendişmiş bir kadın, nereden bilecekti aşk için yollara düşmeye. Nereden bilecekti yüreğinin peşinden gitmeyi. Öyle değilmiş meğer. Anneler her şeyi bilirmiş. Telefonuma uzanıyorum. İlk çalışma açıyor. Konuşmuyoruz. Burnumu çekiyorum. En çok anneler biliyor bir sessizliğin anlamını. "Hadi gel," diyor sesi çatlak. En çok anneler anlıyor, yürekten gelen acayı.

Kapatıyorum.

Saate bakıyorum.

Yola çıkıyorum.

Mevsim ilkbahar.

İYİ UYKULAR

Cansu Cindoruk

Söylesene...

Bir düş, bir gecede kaç kez görülür?

Az önce zamanı durdurdu.

Şimdi, bir pencerenin ardından esen rüzgârı dinliyorum.

Zor bir gece geçirdiğimde hep böyle olur. Nefes aldığım yeri hatırlamam ve kim olduğumu anlamam biraz zaman alır. Gün her zamankinden geç başlar fakat her zamanki gibi erken biter.

Sonrası, gece...

Sonrası, düşe kalka yaşılanan düşler yine.

İşte, orada epey korkarım. Karabasanlar gelir, ejderhalar gider. Zaman zaman gök, zaman zaman ben gürlerim. Çoğu zaman da amansızca koşarım. Sonra durup beklerim; neyi beklediğimi hiç bilmeden. Zaten neden koştugumu da bilmem. İnsan düşlerini önceden bilebilir mi ki? Sabahtan oturup da uykusunda neler olacağına karar verebilir mi?

Oysa insan, gecenin içinde ansızın gözlerini aralar. Uykusunu bir bıçakla kesip atar. Dizlerini göğsüne çekip gördüğü düsten kurtulmaya çalışır. Şimdi, pencerenin ardından kuş kadar savunmasızdır. Önce gözleriyle etrafı kurcalar, sonra kalkıp suyunu yudumlar. Yürür, açılır, oturur, başına öne eğer, kapanır... Bu döngünün orta yerinde kendi kendine sorar durur "Neden?" diye... İnsan düşlerini önceden bilebilir mi ki? Gecenin içinde oturup yillardır sesini duymadığı birine uykusunu böldü diye kızabilir mi?

Kalp atışı normale dönünce uzanır, gevşemeye çalışır. Bir süre gözlerini tavana diker ve öylece durur. Yine bekler; her neyi bekliyorsa işte. Kan elliinden, ayaklarından çekilince bir çizgiye yaklaşlığını fark eder. Yarım bir esnemeyle kendisini geceye emanet eder.

Sonrası, aynı düş.

Sonrası, aynı insan yine.

İşte o zaman, artık gözlerini aralamaz. Sağa sola döner ama uykusuna devam eder. İçi kan ağlar, canı acır. Yine de gözlerini açıp da uykusunu bölmey. Ne de olsa, bazı şeylerin ödenmesi gereken bir diyeti vardır. Bazen bir düş, bir çile çekilmesi gerektiğinde insanın zihnine düşer. Bazense unutulmak istenen yerlerden, kimselerden bir selam getirir.

Rabia Gençer

İnsanı, gündüz gözüyle gidilmeyecek yerlere götürür.

İnsana, gündüz gözüyle bakılmayacak şeyleri gösterir.

Pek nadir düşler, bilinmeyenlerin kapısını aralar. Sayılı olanlar doğru bir yoluñ habercisidir. Geri kalan düşler ise geceleri çöpe atmak içindir. Kimisi yıllarca akılda kalır, kimisi güneş doğmadan silinip gider.

Birbirlerinden uzakta olanlar bir araya gelebilmek için düşleri kullanır. Terk edilmiş sevgilipler, kalbi kırılan anneler; ihanete uğrayan bütün insanlar düşler sayesinde intikamlarını alır. En çok da özlem çeken ruhlar düşler aleminde gezer. Tipki senin gibi, sokaktaki tekir kedinin bile düşleri vardır.

Tüm düşlerin ortak noktası, hiçbirinin gerçek olmamasıdır.

Tüm düşlerin çıkış noktası, kalbi kapatıp kendi kendine sarılmaktır...

...aşktan çok akıl sağlığına inanmaktadır.

SİZLER GİBİ NORMAL OLSAYDIM KAHRIMDAN ÖLÜRDÜM

1 1960'lı yılların ikinci yılında İstanbul hiç tanındık olmadığı bir miskin türüyle karşılaşır. Ara sokakları, kuytu köşeleri tercih edip göz önünde bulunmaktan kaçınan yerli miskinlerin aksine, bunlar şehrin göbeğinde, kimseye aldırit etmeden ve büyük bir özgüvenle yaşıyorlardı. Özellikle Sultanahmet bitnik, hippi, çiçek çocuk olarak da adlandırılın insanların istilasına uğramıştır. Bu isimlere ek olarak İstanbululluların "âdem babalar" ve "bitli turistler" olarak da adlandırdığı bu insanların odak mekânları ise, Güzel Manisa Kahvesi, Yener Lokantası ve bugün de hizmet vermeye devam eden Puding Cafe'dir.

Hippilerin İstanbul'a akın etmelerinin sebeplerinden biri, Avrupa'da yayılan "İstanbul'daki köpeklerin kuyruğuna kurabiye bağlı" efsanesidir. Ayrıca İstanbul, diğer Avrupa şehirlerinden daha iyi imkânlar sunmaktadır. Fransız Roland'in anlatğına göre, Paris'ten ayrıldığında cebinde 240 kuruşu vardır. İki ay İstanbul'da yiyp içer, barınır, üstüne bir de cebine 500 lira koyar. Hippiler, sinyale veya dilenmeye çıktılarında günde yaklaşık 100 lira kadar para toplarlar ki bu hem yaşadıkları hayatı idame ettirmek, hem de rahatlayıp kafalarını dinlemek için ihtiyaç duydukları esrarı almaya yeterlidir.

O tarihi gazetelerde aşağı yukarı her gün bir bitli turist haberi çıkar. Çok eşli Kanadalı sarışının bir âşığı intihar edince diğer üçyle beraber karakola düşer. Ayrıca âdem babalar kendi aralarında da gruplar oluşturup rekabete girerler. Mesela Tivoli grubu, "Balçık çetesи bizim yaptığımızı yapamaz," diyerek cadde ortasında soyunup denize atlar. İngiliz Bill, parasız ve aç kalınca 150 liraya saçını satıp kendini lokantaya atar. Bazıları ise 50 lira karşılığında kanlarını satar.

İstanbul emniyeti "döviz kaçırın" bu turistleri zaman zaman karakola toplar ancak bunda pek gönüllü değillerdir. Gazete haberinin dediğine göre, "aylarda su yüzü

görmeyen vücutlarının neşrettiği kötü koku yüzünden yanlarına yaklaşılmayan, üstü başı perişan kılıkçı, yalnızak, uzun saçlı ve sakallı turistler" her toplandığında polislerin karakolu dezenfekte etmeleri gereklidir. Suça karışan veya huzur kaçırın hippiler en ufak fırsatla sınırlıdır edilir, ancak zararsızlar için yapılabilecek bir şey yoktur. Hippi nüfusunun oldukça arttığı 1970 yılında, polis çareyi otellere ve hippilerin takıldığı yelere, "turistlerin, bitniklerin, hippilerin dikkatine" başlıklı nasihatname asmakta bulur.

Bitli turistler, 1970'li yılların başlarına kadar İstanbulluların yoğun şikayet ve kücümseyici bakışları altında,

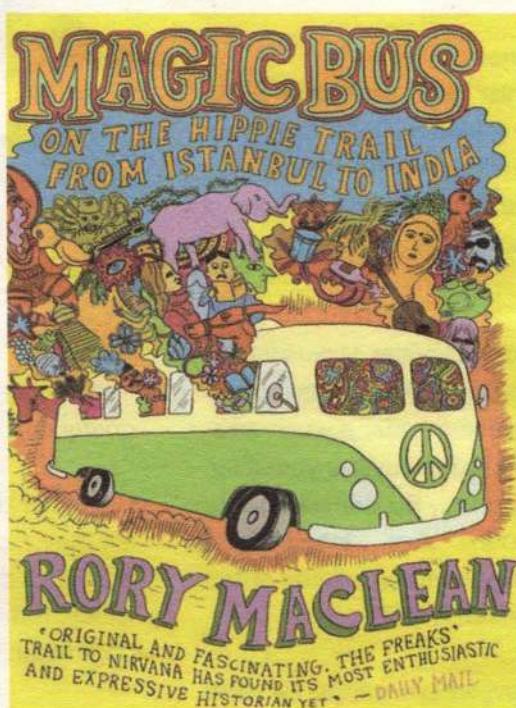
"normal" olmayan şartlarda yaşarlar. Ancak bunun dayandığı bir felsefe vardır ve onlar da diğer insanları normal görmemektedir. İngiliz George, gazeteye verdiği röportajda şunları söyler:

"Bize normal değilsiniz diyorlar. Size göre tabii değiliz. Bana sorarsınız sizler gibi olsaydım kahrimdan ölürdüm. Aslında bizler de sizleri normal görmüyoruz. İşte mesele burada. Size göre biz, bize göre siz normal değilsiniz. Aciyorum şu sokaklarda koşuşan ve ne yaptıklarını idrak etmeksiz makine gibi çalışan sizlere. Günlün buluyorum böyle bir hayatı. Sizler basit ve hissetmeden yaşıyorsunuz. Ben neden para kazanmak gayesiyle şu veya bu işi

yaparak kendime olan saygımlı sarsayıyım? Benim gayem para kazanmak değil ki, para için yapılan pislik derim ben. Ancak arzuladığım ve beni tatmin edecek meşguliyetimin ne olduğunu keşfedersem, işte o zaman kırıldar, çalışırım. Böyle bir keşifte bulunmak için de, şimdi yaptığım gibi bir kenara kıvrılırım ve sizlerin vurduğu miskin damgasına almadan düşünürüm. Sizde bu harekete dayanacak cesaret var mı?"

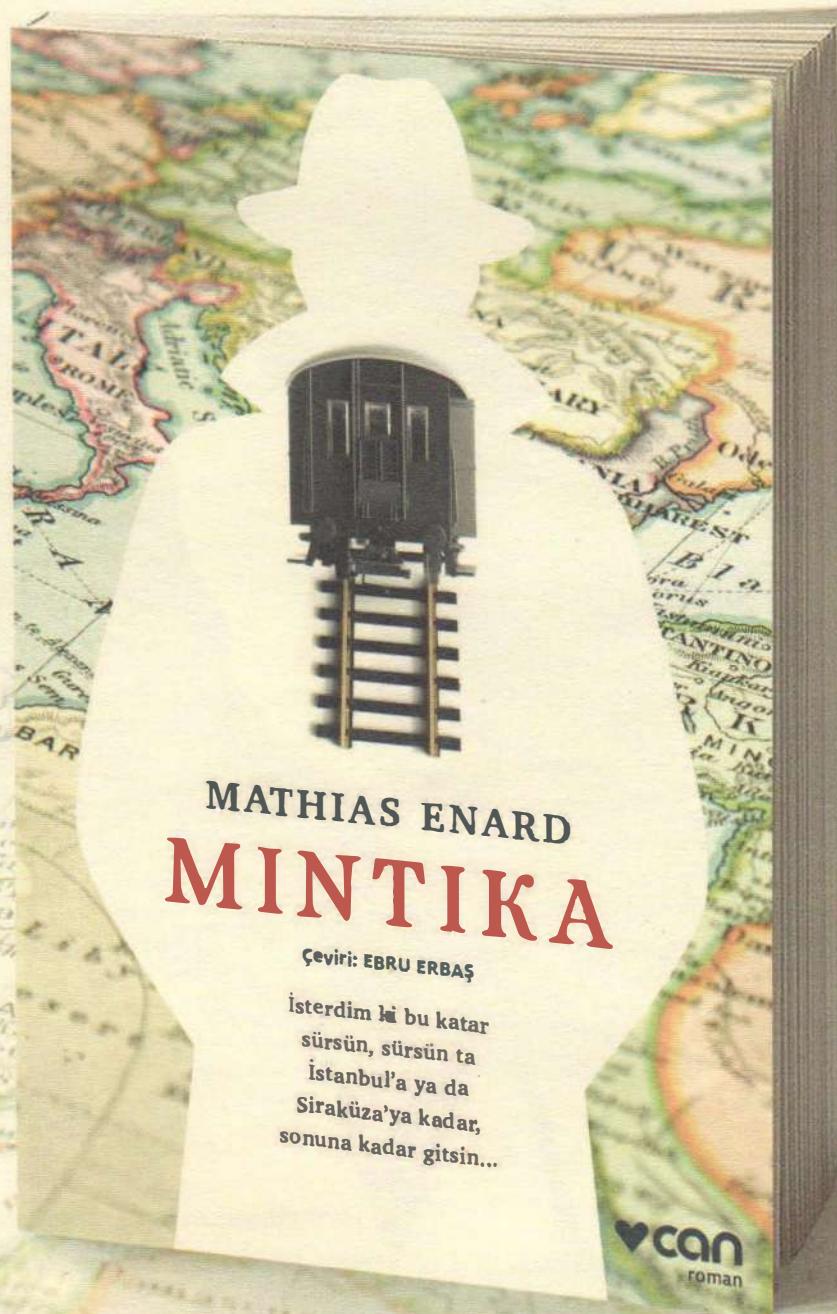
"Kirli ayaklarını kirli ruha tercih eden" hippilerdeki cesaret, sahi bizde var mı?

Daha fazlası, Gayrimeşru İstanbul'da...

MATHIAS ENARD

MINTIKA

İsterdim ki bu katar sürsün, sürsün ta
İstanbul'a ya da Siraküza'ya kadar,
sonuna kadar gitsin...